

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ANABİLİM DALI
İLETİŞİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

ARAP TELEVİZYON REKLAMLARINDA KADIN TASARIMI:
CEZAYİR VE LÜBNAN ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Abdelrahman ALSHAİKH

KOCAELİ 2019

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ANABİLİM DALI
İLETİŞİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

**ARAP TELEVİZYONUN REKLAMINDA KADIN TASARIMI:
CEZAYİR VE LÜBNAN ÖRNEĞİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Abdelrahman ALSHAİKH

Prof. Dr. Emel KARAGÖZ

KOCAELİ 2019

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ANABİLİM DALI
İLETİŞİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

ARAP TELEVİZYONUN REKLAMINDA KADIN TASARIMI:
CEZAYİR VE LÜBNAN ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tezi Hazırlayan: Abdelrahman M.A. ALSHAİKH

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No:

26/06/2019-18
kabul olurluğu

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Enel Karagöz

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Öğret. Fatih Tamer Yaman

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Öğret. Hakan Demirci

Jüri Üyesi:

Jüri Üyesi:

KOCAELİ 2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
ÖZET.....	iv
SUMMARY.....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.ARAP KADININ TARİHSEL ROLÜ

1.1 ARAP TOPLUMUNDA KADIN.....	5
1.1.1.Arap Kadın ve Modernleşme.....	5
1.1.1.1.Arap Kadın Özgürlüğünün Öncüleri.....	8
1.1.1.2.Modernleşen Arap Kadın.....	10
1.1.1.3.Arap Toplamlarında Toplumsal Cinsiyet.....	13
1.2 ARAP ÜLKELERİNDE KADIN: CEZAYİR.....	18
1.2.1.Cezayir'in Tarihi.....	18
1.2.2.Toplumsal Olarak Cezayirli Kadın.....	23
1.2.3.Tarihsel Olarak Cezayirli Kadın.....	32
1.2.3.1.Asker Olarak Cezayirli Kadın.....	35
1.2.3.2.Erkek Tarafından Yönlendirilen Cezayirli Kadın.....	38
1.2.3.3.Anlaşılmayan Kadın Özgürlüğü.....	40
1.3 ARAP ÜLKELERİNDE KADIN: LÜBNAN.....	44
1.3.1.Toplumsal ve Tarihsel Olarak Lübnanlı Kadın.....	44

İKİNCİ BÖLÜM

2.MEDYADA ARAP KADIN

2.1 ARAP KADINLARIN MEDYADA KARŞILAŞTIĞI ENGELLER.....	56
2.2 DÜNYADAKİ MEDYA ARAÇLARINDA ARAP KADIN.....	60
2.2.1.Batı Medyasında Arap Kadın.....	60
2.2.1.1.Sinemada Arap Kadın.....	61

2.2.1.2.Yazılı Medyada Arap Kadın.....	61
2.2.1.3.Televizyonda Arap Kadın.....	62
2.2.2.Arap Medyasında Arap Kadın.....	62
2.2.2.1.Sinemada Arap Kadın.....	63
2.2.2.2.Televizyon Haberlerinde Arap Kadın.....	65
2.2.2.3.Spor Programlarında Arap Kadın.....	66
2.2.2.4.Televizyon Reklamlarında Arap Kadın.....	67
2.3 MEDYADA ARAP KADINLARIN SOSYAL YAPISI.....	69
2.4 ARAP KADINLARIN SİYASİ HAKLARINDA MEDYANIN ETKİSİ.....	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.LÜBNAN VE CEZAYİRDEKİ ARAP KADINI İÇEREN TELEVİZYON REKLAMLARININ GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ.....	76
3.1.GÖSTERGEBİLİMSEL YÖNTEMİYLE REKLAM ANALİZLERİ.....	76
3.2.CEZAYİR VE LÜBNAN TELEVİZYON REKLAMLARININ ANALİZİ.....	78
3.2.1.Lübnan MTV Kanalındaki Beyrut Bira Reklamının Analizi.....	78
3.2.2.Cezayir Samira Kanalındaki Famiko Kahvesinin Reklam Analizi.....	86
3.2.3.Lübnan MTV Kanalındaki Himo Mücevher Reklamının Analizi.....	90
3.2.4.Cezayir Samira Kanalındaki Kuskus Mama Reklamının Analizi.....	94
3.2.5.Lübnan LBC Kanalındaki LBC Reklamının Analizi.....	97
3.2.6.Cezayir Samira Kanalındaki Ferdi Plast Reklamının Analizi.....	99
3.2.7.Lübnan OTV Kanalındaki Lübnanlı Fransız Bankasının Reklam Analizi.....	102
3.2.8.Cezayir Samira Kanalındaki Molfix Bez Reklam Analizi.....	105
3.2.9.Lübnan MTV Kanalındaki Mezza Alkolsüz Bira Reklamının Analizi.....	108
3.2.10.Cezayir Samira Kanalındaki Ubi Meyveli Süt Reklamının Analizi.....	110

SONUÇ.....	112
EKLER.....	114
KAYNAKÇA.....	117

ÖZET

Geçmişten günümüze çok büyük değişimler ve gelişimler yaşamış reklam günlük hayatımızda önemli bir yere sahiptir. Reklamları tam anlamıyla anlamak için pazarlamadan öte toplumsal olarak reklam ele alınmalıdır. Çünkü reklam toplumları ve kültürleri tamamen yansıtan bir araç niteliğindedir. Toplumların en önemli öğeleri olan insanlar reklamlarda yüz olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kadın reklamlarda medyanın katkısıyla pazarlamanın sömürüsü şeklinde bir niteliğe bürünmüştür.

Bu tez konumda Arap medyasındaki kadın imajının nasıl yansıtıldığı özellikle daha çok kültürel olarak Batıdan etkilenen ve diğer Arap ülkelerine nazaran daha özgür olan Lübnan ve Cezayir'de yayınlanan reklamlar karşılaştırılarak kadının nasıl kullanıldığı, kadınların medyada rolü, kadının tasarımı ve analizi üzerinde çalışılmıştır. Lübnan ve Cezayir'deki yayınlanan televizyon reklamlarında oluşturulan kadın tasvirleri, tasarımları, ortaya çıkarabilmek için içerik ve göstergebilimsel analiz uygulanmıştır. Örneklem yoluyla seçilen on reklam filmi incelenmiştir. Araştırmanın evreni Lübnanlı ve Cezayirli televizyon kanalları, örnekleme de en çok izlenen televizyon kanallarıdır. 10-15 Nisan 2019 Lübnan'da en çok izlenen televizyon kanalları LBC, Almustakbal, MTV, ONTV; Cezayir'de de en çok izlenen Samira ve Alnahar televizyon kanallarında yayınlanan kadını içeren reklamlar göstergebilim yöntemi ile incelenmiştir. Araştırmacı tarafından özenle seçilen Lübnan ve Cezayir televizyonunda sunulan reklamlar aracılığıyla, seçilen reklamlardaki kadınların tasarımı analiz ederek, Lübnan ve Cezayir toplumunun arasındaki toplumsal, kültürel farklılıkları ve benzerlikleri öğrenilmiştir.

Anahtar kelimeler: Cezayir,Lübnan,Arap Kadın,Reklam tasarımı ve analizi

SUMMARY

Women in advertising is a vast and broad topic. Men and women, young and old agree however on the evolution of themes approached in advertisements. A large majority of people, in many countries around the world, say today that there are more sexual evocations in advertising nowadays than two or three years ago.

There are many different stereotypes of women in advertising. Throughout history there have been many studies that proved women were mainly portrayed on television advertisements as housewives or occupations that are subservient to men.

This theses focuses on how the image of women in the Arab media is reflected, and how women are used, the role of women in the media, the design and analysis of women by comparing the advertisements in Lebanon and Algeria, which are more culturally influenced by the West and more free than other Arab countries. In order to be able to reveal the designs of women, which were created in television commercials in Lebanon and Algeria, semiotic analysis was applied. Two commercial films selected through sampling were examined. The universe of the research is the Lebanese and Algerian television channels, and the most popular television channels. By semiotic analyzing of the design of women in selected advertisements, social, cultural differences and similarities between the Lebanese and Algerian society were learned.

Key Word: Advertisement, Woman, Lebanon, Algeria, Semiotic

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans sürecinin en başından, bu çalışmanın gerçekleşmesine kadar olan tüm süreçlerde desteğini hiçbir zaman esirgemeyen üzerimde büyük emeği olan öğrencisi olmaktan her zaman mutluluk duyduğum sayın hocam **Prof. Dr. EMEL KARAGÖZ'E** teşekkür ederim.

Hem araştırmada hem de yazmada maddi manevi yanımda olan, başım sıkışınca yanımda nefes alabildiğim ,yüksek lisansı bitirmemde beni sonsuz teşvik eden,Türkçemin daha ilerleyebilmesine yardımcı olan bir an olsun yanımdan ayrılmayan en büyük destekçim hukukçu **ŞÜKRİYE DEĞİRMENCİ'YE** minnetlerimi sunar teşekkür ederim.

GİRİŞ

1960'ların sonlarından itibaren medyada kadının temsili üzerinde çalışmalarda bulunulmuştur. Özellikle reklamlarda pazarlama faaliyeti sırasında insanlara elinde olanlardan daha fazlasını daha yenisini almayı sağlamak ve ekonomik durumları ne olursa olsun daha çok istemeyi özendirmek, tanıtımını yaptığı ürün ve hizmetlere anlamlar yükleyerek imajlar yaratması söz konusudur. Günümüzde kitle iletişim araçları bu imajları hem kadına hem de erkeğe nasıl olması gerektiğine dair roller sunarak gerçekleştirmiştir.

Reklamın temel gayesine ulaşabilmek adına tanıttığı ürün ve hizmetler ile müstakbel kullanıcılar arasında bağlantı şarttır. Bu bağlantıyı insanlar aracılığıyla kullanmışlardır. Günümüz kapitalizm toplumlarında kadınların yeri oldukça fazladır. Çünkü özellikle tüketim ürünlerinin satın alınmasında marka tercih edenin ve alışverişi yapanın ev kadınları olmasından kaynaklanır. Ayrıca reklamların büyük çoğunluğu toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle kadınlara yönelik olduğundan daha çok kadın imgeleri kullanılmış da denebilir.

Toplumun her kesimine ulaşabilen reklamlar, toplumun yönelimlerini de yansıtmaktadır ve bundan yola çıkarak kadınların toplumdaki rollerini de tespit edebilmekteyiz. Her zaman gelecekteki alıcılara seslenen ve çekici olan imgelerle seyircilere sunulan reklamlar, bireyin toplumdaki yerini belirlemekte bir araçtır. Çünkü medya, toplumsal cinsiyet rolleriyle kadının hangi faaliyetlerde bulunması gerektiğini reklamlarla da topluma içselleştirmiştir. (Elden & Topsümer, 2015, s. 27)

Reklamlarda yansıtılan kadınlar tabii olarak dönemin kadın profiline uygun olarak yansıtılmıştır. Kadınların annelik, ev kadınlığı, güzellik gibi belli konularda görev bildikleri yerleri silmek, bulaşık yıkamak, toz almak, fırın ve tuvalet temizlemek, yemek pişirmek ve hazırlamak, alışveriş yapmak, çocuk bakımı gibi annelik ve ev kadınlığı görevlerinin yanında; süslenmek, giyinmek, erkekleri baştan çıkaran, çekici, mutlu, herkesi kendine hayran bırakan, kendine özen gösteren, saç, yüz, vücut bakımı yaparak bakımlı görünmeye çalışan rollerde daha çok kadın yüzleri kullanılmış ve bu yansıtılanlar tamamen olması gereken gibi her şeyin yolunda olduğunu gösterip kadınların iyi, güler yüzlü, itaatkar, duyarlı, evcimen şeklinde rollere büründüğü sonucuna ulaşmak mümkündür. Reklamlarda kadın

sadece cinsel obje ya da ev hanımı şeklinde kullanıldığı, ev işinden başka bir şeyden anlamayan bireyler olarak sunulduğu ileri sürülmektedir. Akıllara kötü kadın imajını yansıtmak için bağımsız, bencil, asi özellikleri barındıran kadınlar kullanılmıştır. Erkek görünümü ise genelde fiziksel olarak kadından daha güçlü, girişimci, bağımsız, hırslı, işten eve gelen, para kazanan şeklindedir. Dizilerde iyi kadın toplumun benimsediği aslında toplumun yetiştirmiş olduğu ve görmek istediği kadın profilinde olup, kötü kadın ise geleneksel toplumun beklentisinden öte davranan, alışılmışların dışında gösterilip kötü imaja bürünürler. Erkek ise egemen olarak kabul ettirilir.

1955'den 1986'ya kadar televizyonun en çok izlendiği saatlerde belli rollerin analizinden yola çıkarak şöyle denebilir: Kadın erkeklere göre daha az gösterilip daha zayıf cins olarak görünür. Kadınlar eğitimleri az olup daha düşük işlerde çalışmış; evi, kişiler arası ilişkileri, cinselliğin özel dünyasını temsil etmişlerdir. Erkekler ise daha çok para kazanan, toplumsal ilişkileri ve cinselliğin kamudaki dünyasını temsil ettiği sonucuna varılmıştır. Tabi bu görünümeler toplumun yaşam biçimine göre tamamen değişebilecek nitelikte olup günümüz reklamlarında artık toplumsal cinsiyet rollerinin ötesine çok nadir olarak da çıkmaya başladığı söyleyebiliriz. Artık reklamlarda kadınların vücutlarına erkeklere göre daha çok ön plana çıkardığını gözlemliyorum. Kadınlar kozmetik, giyim özellikle iç giyim ve çorap, ev eşyası ve sağlık ürünleri reklamlarında vücutlarını daha çok sergilemektedir. Kadınların giyinip soyunurken, mayolu ya da yarı çıplak görüntülerinin bulunduğu birçok reklamlar bulunmaktadır. Çıplak bir kadın güzellik, arzu, hayranlık merkezi olarak görülür. Özellikle araba reklamlarında kadınların çekiciliği çok yoğun bir biçimde kullanılmaktadır. Böyle reklamlarda kadının cinselliği sömürülerek albeniliği sağlamak amaçlanmıştır.

Reklamlarda güzel, bakımlı kadın görüntüleri kullanılarak daha da güzel olmak kadınların hakları şeklinde bir algı oluşturup bunu günlük bir ihtiyaç şekline dönüştürerek aslında gerçek hak ve özgürlüklerin gözden kaybolmasına sebep olmuştur. Reklamlar tüketimi bireyselleştirerek topluma yeni örnekler sunar. Kadın ideale ulaşmak, daha fazla güzellik tanımına uymak için kadın çabalamakta hatta tüketimi makul ve gerekli görülmektedir. Yaşadığımız yüzyılda kadının güzelliğinin, zayıflığının, vücudunun atletikliğinin bir silah olarak kullanılıp ev içinden kurtarılan

kadın yeni bir toplumsal cinsiyet rolüne bürünür yani kadın idealleşmeye çalışır. Genelde iyi ev kadınları, fiziği düzgün bakımlı çalışkan genç kadınlar, heyecanla başarıya maceraya ulaşan yeni kadın imgeleri reklamlara yansımaya başlamıştır. Bu yansımaların yanında kadın geleneksel rollerini terk etmemiştir. Ev, iş, aile yaşamına dengede tutarak bilim, sanat, teknolojiye açık aynı zamanda sağlıklı, güzel, bakımlı olarak modern kadın imgesi kafalarda oluşturulmuştur. Bu hayat tarzı toplumda yaygınlaşmaya çalışmış ve toplumun alışa geldiği bir hayat tarzı haline gelmiştir. (Elden & Topsümer, 2015, s. 28)

ARAŞTIRMA KONUSU

Bu araştırmada Cezayir ve Lübnan televizyonda yayınlanan kadın imgelerin bulunduğu reklamlarda kadın gözlenmiş ve Arap toplumunun yapısıyla karşılaştırarak medyada kadının görünümü ve Arap kadının toplumsal görünümünü birbirini etkisi incelenmiştir. Kadın tasarımları analiz edilmiştir.

VARSAYIMLAR

Her toplumda olduğu gibi Arap toplumunda da kadın önemli rol oynar, bunu tarihte gözlemleyebiliriz. Kadının yaşamış olduğu değişimlerle medyadaki kadın imgelerinin görünümü de değişiklik gösterir. Arap kadının geleneksel yaşamdan çıkıp modernleşme yolunda atılmış olan adımlar reklamlarda tespit edilebilir. Özellikle din ve sömürülme etkisiyle kadın imajı, reklamlarda büyük değişikliklerle daha özgür ve çağdaş bir kadın profili gözler önüne sermektedir. Kadınlar eski durumlarından çıkarak daha eğitilmiş, peçelerini çıkaran, haklarını ve özgürlüklerini bilen, elinde parası olan ve kendine bakabilecek durumda, ev işlerinden başını kaldırıp süslenip bakımlı olabilen hale gelmiştir. Hatta bazen kadın öyle rolleri bürünmüştür ki toplum bile buna ayak uyduramaz ve aslında medya toplumdan daha ileride hareket ederek toplumu şekillendiren hale gelmiştir. Önceleri medyada toplumun izleri görünürken daha sonradan günümüz medyasında toplumda oluşturulmak istenen düzeni görmekteyiz. Arap düzenini oluşturmada rol oynayan kadın, toplumu tamamen değiştiren bir faktör olarak geleceğimizi de şekillendirecektir. Medyanın gücü toplumu hareketi geçirir konuma gelmiştir.

ARAşTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın yapılma sebebi medyada reklam yoluyla yansıtılan Cezayir ve Lübnanlı kadının görüntüsü arasındaki farklılıklarla kadının ne kadar toplumu yansıttığını aktarıp, kadının reklamlarda bir araç olarak nasıl kullanıldığını tespit etmektir. Reklamlar yoluyla toplumsal hayatı ve kadını hakkında belirli rol modeller tespit etme imkanı bulduğumuzu ve Arap toplumlarından olan Lübnan ve Cezayir başta olmak üzere televizyon reklamlarında göstergebilim yöntemini de kullanarak gösterge olan kadını nasıl tasarladığını, kadının görüntüsü ve hareketiyle bu ülkelerin reklamlarının farkları da gözetilerek incelenmiştir.

PROBLEM

Araştırma konunun problemi reklamların pazarlama aracı olarak kullanılmasında neden kadın kullanılmış ve bu kadınlar reklamlarda nasıl bir imajda yansıtılmış, toplumun biçimlenmesinde kadının imajıyla ilgisinin ne olduğu, toplumun televizyon reklamını ne kadar etkilediğidir. Ayrıca Lübnan ve Cezayir televizyon reklamlarında kadınlar nasıl bir görüntü sergilediği hakkında göstergebilim analiz yöntemi kullanılarak bulgular elde edilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.ARAP KADININ TARİHSEL ROLÜ

Arap dünyasında kadınların sorunları ve toplumdaki konumları araştırma konularının başında gelmektedir. Arap topraklarında 19. yüzyılın sonundan önce Mısır ve Lübnan başta olmak üzere daha sonra diğer tüm Arap ülkelerine yayılmış kadın hareketleri Arap kadının bilinçlenmesi açısından önemli bir gelişme olup bu bölgedeki kadınların kendi kimliklerini oluşturmak için mücadelelere yönelmesine sebep olmuştur.

1.1. ARAP TOPLUMUNDA KADIN

Birçok Arap eleştirmen hatta feministler olarak anılan Arap kadın yazarların ifade ettiği gibi; bu ülkelerdeki feminizm batı kaynaklı feminizmden farklı olarak Arap kadınların kimlik mücadelesidir. Bu mücadele sırasında haksızlıklara maruz kalmamak kaydıyla, evlenip çocuk doğurmak, aile çatısı altında istenen hizmetleri yapmaktan geri durmamışlardır. Bu sebeple Arap kadının feminizmden farklı olan bu mücadelesi hak ve özgürlük mücadelesidir;layık olduğu saygın kadın kimliğini kazanma mücadelesidir.

1.1.1. Arap Kadın ve Modernleşme

1950'li yıllara kadar olan dönemde Arap kadın hem gerçek hayatta hem de kurgusal karakterlerde kaderle keder arasında kalan, yaşadığı bütün cefalara boyun eğen çaresiz bir kadın görünümündedir. 50'li yılların ortalarından 70'lerin sonlarına kadar olan dönemde, yaşadığı zulmün kader olmayacağını idrak ederek geçmişten gelen geleneksel değerlere karşı çıkan mücadeleciler,kararlı,kendine daha çok güvenen ve isyankar bir kadın imajındadır. 80'li yılların başından günümüz döneminde ise kısmen de olsa mücadelesi kazanmış gururlu, mücadelesi halan devam eden muzaffer ve özgür bir kadın imajı sergilemektedir.

Bu ilk dönemde romanlarda geleneksel kadın imajı ve modern kadın imajı içeren romanlar olduğu gibi daha sonraki dönemlerde de hala hem geleneksel hem de modern kadın imajı içeren romanlar var olmaktadır. Modern dönemde geleneksel

kadın imajını yansıtan romanlarda amaç geleneksel kadın imajını savunmak olmayıp, gelenekselin yanında modern imajı sunup okuyucunun zihninde modern ve geleneksel imajlar hakkında bir çatışma yaratmak ve aralarındaki farkı düşündürmektir. Çok nadir bir şekilde gelenekseli savunan kadın yazarlar genelde geçmişteki önemli kadınları,İslami dönemdeki parlak kadınları, örnek alınabilecek nadide modeller olarak göstermektedirler. Örneğin Firavunlar döneminde kadınların yönetimde ve hayatın her alanında dillere destan gücünü,etkililiğini mitolojik anlatılarda rastlayabiliyoruz.

Arap halkının ihtişamlı kadın figürlerini çağdaş Arap dünyasında, yüzyıllar öncesinde kalıp bu figürleri tekrar canlandırmak ve Arap kadınıni tekrar eski yerine yerleştirmek isteğiyle, karşı cinsleri olan erkek aydınların da büyük desteğiyle kadınların özgürlük ve kimlik mücadelesi 19. yüzyılın sonlarında Mısır ve Lübnan'da başlar. Fransa'nın aracı olmasıyla Avrupa medeniyetiyle ilk kez siyasi,sosyal,kültürel ve ekonomik alanlarda etkileşimler sonucunda köklü değişimlerin kapıları açılmış,kadının toplumsal yaşamda daha çok ön planı çıkmasında çok önemli bir faktör olmuştur.Lübnan ve Mısır'da kadınların durumlarının değişmesi yolunda başarılar elde edilmesiyle diğer Arap ülkelerinde benzer hareketler görülmüştür. Kuzey Afrika ve Körfez Arap ülkelerinde mücadele yolundaki değişim,hiçbir zaman toplu bir şekilde değişim olmayıp tam tersine uzun yıllara yayılan tecrübelerle aşama aşama gerçekleşmiştir.

Kadınların özgürlük ve kimlik hareketinde Avrupalı kesimlerin siyasi olarak devlete müdahale etmesi,işgaller önemli rol oynamıştır. Çağdaş olmayan baskı yöntemleri, devletlerin hegemonyasını kullandığı bu gibi silahlı ve zulümle birlikte gelen batılı kesimler Arap dünyasında kültürel etkileşime sebebiyet verip aslında Arap kadınlarının toplumdaki değersizliğini, kimliksizliğini ortadan kaldırıp modernleşmesine yol açmıştır. Örneğin 1798 yılında Napolyon'un Mısırı işgal etmesi, Arap dünyasında pek çok alanda modernleşme hareketlerinin ilk fitili kabul edilir.Bu işgalle Mısır medeniyet güneşine gözleri açmıştır.Napolyon'un ordusuyla birlikte getirdiği Fransız sanatçılar,Mısır halkına ilk kez kadın ver erkeklerin birlikte katıldığı tiyatro,opera ve içkili,danslı eğlence mekanlarıyla tanıştırmış;ihtisaslı bilim adamları ve uzmanlar ise ilk matbaayı kurmuş,ilk gazeteyi çıkarmış ve ilk yabancı okulları açmışlardır. (Köşeli, 2016, s. 17) Fransızların Mısır'a getirmiş olduğu bu

medeniyet İslami kesimler tarafından şiddetle tepkilere neden olmuş ancak ilk önce aristokratlar tarafından bazı yönleriyle kabul edilmeye başlanmış sonraları ise orta sınıfa yayılmıştır. Daha önceleri bir kadın sokağa çıkamazken hatta birinci derecedeki yakınlarının dışında erkek tarafından görülmesi iffetsizlik sayılırken; kısa bir süre sonra kadınlarda erkeklerin katılabileceği her yere katılabilmesi, erkekler gibi özgür haklara sahip olabilmeleri, peçenin atılması bile gündeme gelmiştir.

Fransız askerlerinden Mısırlı kadınlarla evlenen erkekler, kadınına Arap toplumunun rol biçtiğinin tersine tamamen Avrupalı kadınlara nasıl davranılıyorsa o şekilde davrandığı tarihe geçmiştir. Hatta bu Mısırlı kadın kendi çevresindeki arkadaş grubunda kocasından gördüğünü anlattığında hiç alışık olmadıkları bu rüya gibi muameleyi kendilerini de arzulamaya başlamışlar. Bazı kadınlar bu isteklerini, masalsi düşlerini Napolyon'a mektupla aktararak kendi eşlerinin de bu şekilde muamelelerle davranması yönünde baskı uygulamasını talep etmişlerdir.

Mısır toplumunda ve bütün Arap toplumlarında toplumsal düzeni aynı şekilde büyük etkileyen bir diğer olay, Muhammed Ali tarafından eğitim amacıyla Paris'e gönderilen öğrenci grubunun imamı Rıfa'a et-Tahtavi'nin beş yıllık Fransa serüveninden sonra Mısır'a dönünce Fransa'daki hayatı ve gözlemlerini anlattığı Tahlisul İbriz Fi TelHisil Bariz adlı eseri yayımlamasıdır. Bu eserde Fransız kadınların özgürlüklerinin betimlemesiyle Batılı kadınlara olan hayranlığını Doğulu kadınları bir nevi küçük gördüğünü belirtmekten çekilmemiştir. Ona göre bu durum tamamıyla, sosyal gelenek olup ahlaki değerlerle hiçbir ilgisi yoktur. Fransız kadınların toplumda saygın bir yeri olduğunu, Fransız erkekleri bir kadın ayaktaiken tek bir boş koltuğa oturmaya ev içinde idarenin tamamen kadına ait olduğunu ifade etmiştir. (Köşeli, 2016, s. 18)

Hidiv İsmail'in saltanatı döneminde Muhammed Alinin askeri ve bilimsel modernleşme hareketleri sanat ve edebiyat alanına doğru dağılmış ve toplumsal hayatın her alanına yayılmaya başlamış. İsmail Avrupa hayranı olan ve tüm hayali "Avrupalı Mısır" inşa etmektir. Et-Tahtavi'nin kızlara eğitim hakkı ve özgürlüğü getirmesiyle İsmail, 1873'te kızlara yönelik ilk devlet okulunu açmıştır. Tahtavi'ye ders kitabı hazırlamak üzere saraya çağırılmış, hazırladığı kitabın önsözünde eğitim alanında kızlar ve erkeklerin eşit muamele görmesi gerektiği ve hayatın her alanında

erkeklerle eşit haklara sahip olduğu bilincini kazandırmasına değinilmiştir. (Köşeli, 2016, s. 19)

1.1.1.1. Arap Kadın Özgürlüğünün Öncüleri

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren siyasi, iktisadi ve toplumsal alanda ülkenin kötü gidişatı Mısırlı aydınlar tarafından memnuniyetsizliğe sebep olmuş ve isyanlara başlamışlardır. Cemaluddin Afgani, bir grup gençle birlikte bu harekete kitliliği yaymaya çalışmıştır. Onun etrafında olan muhafazakar Muhammed Abduh'un genelde toplumun yapısı kadınların konumuyla ilgili tüm Mısır'a hatta tüm Arap dünyasına yayılacak fikirleri olmuştur. Abduh, kadınların hiç olmadığı kadar aşağılandığını aslında İslam dininin kadınları baş tacı olarak gördüğünü hatırlatarak Kuran ayetlerini tekrardan yorumlamıştır. Abduh'a göre Arap toplumlarının geri kalmalarını nedenlerinden biri kadınların dini ve dünyevi bilgi kaynaklarından uzak tutulup cehalete terk edilmeleridir. Hiçbir zaman bu mücadelesinden vazgeçmeyip kadınlara İslam'daki gerçek haklarına anlatarak kadınların özgürlüklerini savunanlar arasında olmuştur.

Abduh'un görüşlerine benzer olarak Kasım Emin'i de görmek mümkündür. Kasım Emin 1898'de Tahrirül Mera (Kadın Özgürlüğü) ve 1901 yılında yayınladığı El-Meratül-Cedideyle (Yeni kadın) çok dikkat çekmiştir. Emin'in fikirleri kadının eğitim hakkı, toplumsal konumun belirlenmesi, Avrupalı hem cinslerini özgürlük veren ilkelerin benimsenmesi ve aşamalı olarak peçeden kurtulma şeklindedir. (Köşeli, 2016, s. 23) Peçe konusunda görüşleri hiçbir şekilde dine aykırı olmadığını belirterek, düşüncelerini halkın algısına hitap etmeyeceğine bildiği için eserini okumuş ve yeni nesil için yazdığını belirtmiştir. Eğitimin insanı daha sağlam düşünmeye, davranmaya yönelterek batıl inançlardan kurtaracağına inanan, bu yüzden kadınların erkekler gibi en azından ilkökul düzeyinde eğitim alması gerektiğini savunmuş, ailelerin en az oğulları kadar kızlarını da okutmaları konusunda çağrı da bulunmuştur. Bu eğitimdeki eksiklikler kadınların aklıyla duyguları arasında dengesizliğin en büyük sebebi olmuştur. Ayrıca Emin, iki cins arasında bu tür sosyal eşitliği kurmanın çok önemli olduğunu ve kadına bu eşitlikle hem ailede hem de toplumda hak ettiği konumu tekrar kazandıracağına inanmıştır. Çünkü kadınların zayıflığı hem aile içi dengelerin bozulmasına ve bunun sonucu olarak toplumdaki dengelerinin bozulmasına sebep olacaktır. Halbuki güçlü ve eğitilmiş kadının kültürel

birikimleriyle aile üyelerini daha sıkı bağlarla bir arada tutması kolaylaşır.Eğitimli bir anne ve kocasıyla eşit bir durumda olan eş, doğuracağı erkeklerin zihinlerinde geleneksel kadınların kimliksizliğinden ziyade daha modern,bilgili,kültürlü,saygın kadın profili oluşturarak gelecek kuşaklarda bu erkeklerin hem eşlerine hem de genç kızlarına daha da çağdaş bakacaklardır.

Emin Batıyı görmüş ve bu medeniyet ile ilgili kaynaklar okumuş Avrupalı kadının özgürlüğüne hayran olmuş ve eserlerinde bu hayranlığı belirtmiştir.Yakınlarına her zaman Avrupa standartlarında olunması gerektiğini anlatmış,peçeyi faydalı bulmamış ve Avrupalı zihniyetlerin elektrikten tutup diğer tüm buluşları icat edenleri kadınlar için neyin daha iyi olduğunu bildiklerinden dolayı peçeyi kaldırdıklarını ifade etmiştir. (Köşeli, 2016, s. 25) Fakat asıl dikkat çeken Emin'e muhalif olanların çoğu kadındır.Çünkü kadınlar bu inziva ve ilgisizlikten şikayetçi olmayıp bir nevi bağışıklık kazanmışlardır.Onların kocası hiç alışık olmadıkları özgürlükleri verirlerse o zaman ihmal edildiklerini ve kocaları tarafından yeteri kadar sevilmediklerini düşüneceklerdir. (Köşeli, 2016, s. 26)Aslında onları asıl korkutan özgürlüğün kendilerine yeni sorumluluklar getireceği ve bu sorumlulukların üstesinden gelemeyip en sonunda sahip oldukları her şeyi kaybedecekleri korkusuydu.

Melek Hıfni Nasif ,babasından dolayı (dini otorite-El Ezher'in İsimlerinden) Emin kadar cesur fikirlerini dile getiremese de, mevcut ortam bir kadın öncünün ortaya çıkmasına uygun olmasa da peçe konusunda model öne sürmüştür.Bu model ılımlı muhafazakar bir tutum içerisinde tamamen peçenin atılması yerine Türk modasına uygun hale getirilmesi gerektiğini savunmuştur. Nasif Avrupalı kadınlar ve Mısırlı kadınlar arasında kıyaslamalar yapmış, Avrupalı kadınlara hayranlık duymayarak çoğu konuda eleştirilerle kınamıştır.Avrupalı kadınlara özenen üst ve orta sınıf kadınlara da hakaretler de bulunmuştur. Ona göre Avrupai yaşam tamamen gelişmiş medeniyetle alakası olmayan "Ahlak kaybı" olarak görüşlerini bildirmiştir.Faydalı yanlarının olduğunu da belirterek taklit edilecekse sadece bunların taklit edilmesi gerektiğini vurgular. Nasif özellikle İngiliz kadının anneliğine hayran olmuştur.İfadesine göre İngiliz anne iyi eğitilmiş ve çocuğunu nasıl yetiştireceğini bilen bir kadındır.Oysa Mısırlı kadınla İngiliz kadın arasında uçurum vardır. (Köşeli, 2016, s. 29) Mısırlı erkekler Avrupalı kadınlarla olabildiğince

nazik,kendi kadınlarına bir o kadar kaba ve zalimce davrandıklarını;kendi eşleriyle aynı araçla seyahat etmeyi ayıp sayarken,Avrupalı kadınların tanımadıkları erkeklerle bile özgürce yolculuk yapabilmelerine hayranlıkla bakmalarına ağır eleştiriler yapmıştır. Nasif kızların eğitiminin Kuran ve Hadis dışında diğer konularda da zorunlu eğitim alması gerektiği düşüncesinde olmuş ve hatta daha sonra da devam etmek isteyen genç kızlara mutlaka teşvik edilmeleri gerektiğini belirtmiştir.

1900'lu yılların ilk çeyreği kızların eğitiminin aciliyeti konusunda önemli bir dönem olmuştur.Bu duruma daha önce şiddetle karşı çıkmış muhafazakarlar bile kabul görmeye başlamıştır.Bu durum kadınların mücadeleyi devam etmeleri konusunda gayretlenmesini sağlamış ve özgürlükleri hakkında taleplerinin çeşitliliği artmıştır.Eğitim hakkının kısmen de kazanımıyla peçenin kaldırılması talebi gündeme gelmiştir.Çağdaş olmayan haremlik selamlık uygulaması ilk olarak kamusal hayatın her alanında kadın erkek karışık bir toplum sloganlarıyla kulaklara eleştirel olarak gelmekteydi.

Kadın özgürlüğü konusunda aydınların cesaretlendirdiği kadınlar Kasım Emin ile ilk sistematik görüşler ışığında toplumun büyük çoğunluğunda yankı uyandırmıştır.Artık üçüncü sınıf kızların uğrak yeri olan dans ve eğlence partileri orta sınıf kızların da içinde ilgiliyi çekmeye başlamıştır.Bu partilerde bir erkeğin dans teklifini kabul etmeyen kız gerici olarak damgalanma ve ilk fırsatta dışlanma tehdidiyle karşı karşıya kalıyormuş. (Köşeli, 2016, s. 31)

1.1.1.2. Modernleşen Arap Kadın

Birinci dünya savaşının öncesindeki ve sonrasındaki acı tecrübeler ulus bilinci üzerinde daha etkin olmasıyla Arap kadının özgürlüğünün basamağı olmuştur.Anne babalar,kamuoyu baskısıyla devamlı reddettikleri kadının kendi hayatını kazanması gerektiğini ve inzivadan kurtulmadıkça bunu başaramayacağına inandırılıp bunun doğrultusunda kızların ve kadınların haklarını kabul etmeye zorlanmıştır.Savaşla birlikte iletişim araçlarının gelişmesiyle Arap kadın dünyadaki kadınsal hareketler hakkında bilgi sahibi olup,bu hareketlerde yer alma imkanı bulmuştur.Geçmişten günümüze Arap kadınların özgürlük mücadelelerinin düzenli bir ilerleme kaydettiği ve özgürlüğün Avrupai modellerinin ışığında takip edildiği gözlenmiştir.Mısırlı

kadınlar ilk kez 1919'da İngiliz karşıtı gösterilerle kamuoyunun huzuruna çıkmıştır.Bu olay tarihte Mısır'daki ilk büyük kadın hareketi olması ve katılan bütün kadınların peçeli olmasıyla önem arz etmiştir.Ayrıca gösteriyi organize eden bir kadındır.

Dönemin siyaset adamı Sat Zaglul'un eşi Safiye Zaglul,eşinin de nüfuzunu kullanarak,hem erkek hem kadınlardan oluşan kitleyi meydanlara çıkarmıştır.Bu kadınlar arasında en çok öne çıkan 1923 yılında El İtti Hadunnisa'i (kadın birleşigi) adlı ilk etkili kadın örgütü kuran Hüda Şaravi olmuştur.Şaravi aristokrat bir aileye mensup 1900'lü yılların başından itibaren feminist hareketlere katılan bir kadındır.1923 yılında İnternational Feminist Union tarafından Roma'daki konferansa davet edilmesiyle kuzeni yani asistanı olan Seyza Nabravi ile birlikte peçelerini atan ilk iki Mısırlı kadın olmuştur.Şaravi konferanstaki konuşmasında eğitimin tüm aşamalarında kadınlara erkekler gibi eşit fırsatlar tanınması;kısırlık ve kadının evlilik görevlerini yerini getirmesine engel olan hastalık dışında çok eşliliği yasaklanması ancak bu durumların tespiti için uzmana danışılmasının sağlanması;kocanın Şeriat mahkemesinin kararı olmadan karısını kendi iradesiyle boşayabilmesinin engellenmesi;erkeklerle tanınmış anayasal güvencelerin kadınlara da eşit bir şekilde tanınması gerektiğini belirtmiştir.

Arap kadının sosyal, siyasal hareketlerin savaş yıllarında bile devam etmesine rağmen edebi alanda 1950'li yıllara kadar durgunluk sürmüştür.Bu dönemlerde kadınların boşluğu karşı cinsleri tarafından kadın sorunları hakkında yönelerek doldurmaya çalışmışlardır.Ancak olumlu yada olumsuz erkek yazarların fikirleri gerçek kadın algısını kavrayamadıklarından tamamıyla teorik olarak sorunlara yaklaştığı için sonraki dönemlerde büyük eleştirilere konu olmuştur.Daha sonraki dönemlerde kadın sorunlarına yaklaşım iki farklı şekilde gözlenmiştir.İlk görüş kadınların her açıdan erkeklerden daha aşağıda olduğunu savunan ve kadının özgürlüğüne kesinlikle karşı çıkan kesimin görüşleridir.(Abbas Mahmut El Akkad ve Mustafa Sadık Errafii) İkinci görüş ise kadını hiçsizleştiren geleneksel dar kalıpların güncelleştirilmesi gerektiğini ve kadının layık olduğu hak ve özgürlüklerin verilmesini savunan görüştür.(Muhammet Hüseyin Heykel ve İbrahim Abdulkadir Almazini).

Abbas Mahmut Elakkad kadınların bilim alanında ve sanat dünyasında yeteneklerinin olmadığını ileri sürmüştür. Akkad'a göre kadınlar estetiği oluşturamaz, iyi şiir yazamaz, iyi müzik besteleyemezler. Yani onlar yaşamın her alanında hatta yemek pişirip dikiş dikmek gibi tümüyle kendi yeteneklerine ait hareketlerde bile yetersizdir ve bu inkar edilemez diye düşünmüştür. "Kadının herhangi bir ideali olamaz çünkü kadın içgüdülerinin esiri ve cinsel arzularının kölesidir." Mustafa Sadık Errafi, kadının sosyal haklarını kazanmasının, kadının özgürleşmesine yardım etmek yerine kadının yoluna türlü türlü engeller çıkacağını iddia etmiştir. Ayrıca eğitilmiş bir kadının daha bilinçli ve hiçte masum olmayan hatalara düşeceğini belirtmiş. (Köşeli, 2016, s. 34)

İbrahim Abdulkadir Elmazini, İbrahim Essani adlı romanında anne ve eş olarak kadının parlak bir görüntüsünü çizmiş ve kadınların talep ettiği haklarına ilgisini göstermiştir. Kadın cesaretli, kararlı, iyi kalpli ve kocasının mutlu olması için çaba gösteren bir eş olarak olumlu bir profil çizmiştir. Kocasını mutlu olduğu ve medeni insanlar gibi yaklaştığı süreci başka kadınlarla yakınlaşmasına, hoşgörülü davranmasına bile kadının göz yumabileceğini belirtmiştir. Bunun aksine Mısır toplumu böyle bir davranışı asla tasvip etmez ve bir kusur olarak görmekteydi. (Köşeli, 2016, s. 35) Bu romanda kadın karakterler özgürleşmeye çalışmışsa da sonuçta erkek otoritesinin etkisinden kurtulamamışlardır. Genel olarak özgürlük kazanmış olup erkekten daha zayıf ve alt bir cinsiyet olmaktan kurtulamamışlardır. Elmazani kadınların evlere hapsedildiği inziva hayatına karşı çıkmıştır. Eserinde genç bir kızın inzivaya çekilerek iffetini kurabileceğini inancı son derece yanlış bulunmuştur. Çünkü bu hapisten kurtulacak olan genç kız iffetine ne olursa olsun hata yapmaya meyilli olacaktı. Bunun yerine erkeklerin bulunduğu ortamlarda bulunup bu ortamları tanıyarak iffetini muhafaza edebilmesi daha sağlam bir yöntem olarak ileri sürülmüştür. (Köşeli, 2016, s. 36)

Heykel'in 1912'de yayımlanan ve Arap dünyasındaki ilk modern roman olarak kabul edilen Zeyneb adlı romanda, evlenene kadar inzivaya mahkum edilmiş ve sevmediği bir adamla zorla evlendirilen genç köylü kızın önce sağlığı bozulup sonra trajik ölümü konu olmuştur. Ayrıca kitapta orta sınıfa mensup eğitilmiş genç kız olan Azize'nin hayatından bölümlerle bu iki genç kızın karşılaştırılması yapılarak aslında özgürlük bakımından hiçbir fark bulunmadığını anlatmaya çalışmıştır. Sonuçta ikisi

de inzivaya mahkum edilmiştir.Azize kendisini manastıra hapsedilen bir rahibeyle kıyaslamakta olup ve aralarındaki tek farkın "İbadette değil,bekarette" olduğunu dile getirmiştir. (Köşeli, 2016, s. 37)

1.1.1.3. Arap Toplamlarında Toplumsal Cinsiyet

Geçmişten günümüze Arap topraklarında egemen olan cinsiyet temelli toplumdaki algı, kadınları her durumda ikinci hatta daha da geri plana atarak toplumsal yozlaşmaya sebep olmuştur.Bu yozlaşma kadınların içselleştirmesiyle,baskıyla ve suskunluklarıyla yıllar boyu sürmüştür.Gerek Batılı toplumlarla iyi yada kötü etkileşim gerek İslami düşüncelerin ışığında kadınlar o kör kuyudan çıkmak için çaba göstermişlerdir.Kadınların yanında erkek düşünürlerin ve Avrupalı halkların desteği ile mücadelelerine devam etmişlerdir.Bu mücadeleleri hem bireysel hem de toplumsal olarak vermiş geleneksel alışkanlıklarını terk etmeye ve erkeklerle eşit haklara sahip olmaya yönelmişlerdir.Edebiyattan tutup siyasi, sosyal tüm alanlarda Avrupalı kesimlerden etkilenecek seslerini duyurmaya çalışmışlardır.Toplumsal cinsiyetçiliğin getirmiş olduğu doğuştan her cinsin ödevleri,istekleri ve belirli kalıplar içinde yaşaması zorunluluğuna karşı çıkmışlardır.

Ailede kız çocukları baskı altında tutularak iffet ve ahlak eşit görülmüş, kızların bekaretleri onlar için ailenin onuru,emaneti niteliğinde görülüp canı pahasına bu değeri koruması beklenmiştir.Evlendiklerinde de kocasının ve kocasının ailesinin şerefini ve namusunu koruyan bir kalıba sokulmuş olur. Ancak aynı zamanda sabırlı bir eş, babaların yokluğunda çocuklarla ilgilenen cefakar bir anne rolünde olması beklenmektedir.Yaşlı kadın olduklarında o kadar hayat boyu mücadelelerinin sonucunda sanki bir ödül verilmiş gibi bilge bir kişiliğe bürünürler.Hayatı boyunca erkekleri memnun etmeye çalışan kadınlara erkeklerin davranışları (tecavüz bile) erkeklerin hayatında olumsuz etkiye sahip değildir.Çünkü o bir erkek olarak her şeyin üstünde olduğunu bilir ve davranışlarını ona göre ayarlar herhangi bir hata işlese bile bu durumu lehine çevirecek şekilde ayarlayabilir.

Kız çocukları evlerinden dışarı çıkarılmayıp küçük yaşta babalarının yada aile büyüklerinin seçtikleri sadece belki de düğünde gördükleri erkeklerle evlendirilip baba evindeki inzivasının rövanşını koca evinde devam ettirmektedir.Kadınların eşlerini seçme konusunda kendilerine fikirleri sunulduğunda susmaları kabul

anlamına gelir.Hatta kadın ikinci kocasını bile seçme özgürlüğüne sahip bulunmamıştır. Babasının evinden çıkıp kocasının evine giden kadının kaderi artık kocasının elindedir. Düğün gecesi bakire olduğunu kanıtlayan kadın kocasının evinde kalmaya hak kazanmıştır.Bakire olmadığı durumda baba evine geri gönderilir. Aile meclisi sanki bir yüksek yargı gibi kadının akıbeti hakkında karar verir.Bu karar genellikle kızın erkek kardeşlerinden biri tarafından öldürülmesidir. Koca evinde kalan kadın ise artık ne olursa olsun baba evine geri dönemez.Bunun tek yolu o evden kefenle çıkmaktır,kanı kanla temizlemek anlayışı hakim olmuştur.Bu ataerkil toplumlarda yetişmiş olan her genç kızın kızlık zarı denilen o küçük sigara kağıdından ince,narin varlığı korumak durumunda kalması ve bu hem kızın onuru hem de ailenin onuru anlamına gelmesi bakireliğin önemini daha da vurgulamıştır. Her genç kızın kutsal duvar ve yüce bir mabedin kapısı niteliğindeki en büyük hazinesi çalındığında ölüden farksız olup lanetli görülmüş,tecavüz olayına bile maruz kalsa kendisi suçlu bulunmuştur.Çünkü Arap toplumunda yaygın olan inanç:"Dişi kuyruk sallamazsa erkek salyasını akıtmaz."Bakireliğini kaybetmiş kadın artık hiçken daha da hiçsizleşmiş düğünden sonra kocası tarafından bunun fark edilmesiyle ailesine gönderilenin yeri kabir,ailesine gönderilemeyenin sıfatı köle olmuştur.Bu sebeple evlilikten önce hiçbir erkekle görüşmemesi hatta bir genç kızın gece dışarı çıkmaması gerektiği toplumun algısıdır.Bu zardan düğünün ilk gecesi mendile bulaşacak kanın aile bireylerinin gururla şereflerini temsil etmesi ve gelinin dışarıdaki insanlar için bekaret kanıtı niteliğini taşıması anlamına gelmiştir.Bu kanlı bez parçası namusluluğunu kanıtlamış olduğu şey kendi bedeninde olmasına rağmen onur erkeklerin onuru olmuştur.Genç kızlar evlilik çağına gelene kadar kendilerini koruması gerektiğini merdivenlerden koşarken, zıplarken, bisiklete binerken,bacaklarını açıp kapatma oyunları oynarken sürekli uyarılmışlardır.Evlendikleri zaman bakire olmaları gerektiğini, hayatları boyunca tek bir erkekle beraber olacaklarını, o erkeğin mutlaka kocaları olacağını, bundan başka bir alternatiflerinin olmadığını hiçbir şey söylenmese bile içsel olarak bildiklerini söylemişlerdir.Ayrıca özellikle Afrika'da bakire bir kızın çok iyi kar getiren bir ticaret malı olarak evlilik pazarlarında satışı düşünülmüştür.

Enteresan olan bir nokta, normalde ataerkil toplumda eril egemenlik olmasına rağmen ailenin namusu ve şerefi güçlü erkekte değil, zayıf olan küçük bir kızın

bedenindeki ince bir zara yüklenmesi dikkat çekmiştir.Bu şeref mevzusu toplumun genel anlayışı olup eğitimle bile bazen aşılammış bir durum olmuştur.Genç kızın bekareti kaybetmesiyle aile şerefi ailedeki erkekler tarafından temizlendikten sonra ailelerinin şerefi daha da değerli hale gelir hatta ailenin erkekleri daha saygın konuma gelmiştir.Evlenene kadar namusu somut bir kanıt niteliğinde kızlık zarıyla belgelenmiş, evlendikten sonra ise elinde somut bir kanıt olmayan kadının artık işi daha da zorlaşmıştır.Ortada herhangi bir dedikodu bile kadının aile şerefine leke sürebilecektir.

Bu ataerkil Arap toplumunda kadınlar istenmeyen cins,zayıf, kıt akıllı ve aile şerefi için tehdit unsuru olarak benimsenip doğduklarında yas ilan edilerek, erkek çocuk doğduğunda ise düğün bayram ilan eden ayrıca kız çocuk doğuran kadınlarında evlilikteki görevlerini yerine getirmeyip erkek çocuk doğurmadıklarından dolayı kocaları tarafından çeşitli hakaretlere,zulümlere maruz kalmaları,bazen dayak yemelerine yada boşanmalara- üzerine kuma getirilmelerine-sebep olmuş;erkek çocuk doğuran kadınların el üstünde tutulup kız çocuk doğuranlara nazaran daha değerli görülmesi kadınlık görevinin yerini getirilmesi anlamına gelmiştir. Doğan kız çocukları ebeveynleri tarafından doğdukları günden itibaren ayrımcılığa uğrarlar,erkek çocuk isteklerini aileler gizleyemezler.Bu durum kız çocukların erkek kardeşleriyle iyi geçinmek için kendi paylarına düşen yemek yada tatlıları onlara bırakarak ebeveynlerine memnun etme yarışına sokmuştur. Ailedeki herkes özellikle anne bu keskin ayrımı bilmesine rağmen oğlu bir Arap kadın olarak kendisinin en büyük güvencesidir.Bu güvenceden mahrum kalmamak için erkek çocuğunu her zaman el üstünde tutar kızını aşağı seviyeye indirir. Erkeğin üstünlüğüne kendi ailesi tarafından alıştırılmıştır ve kendi kızına zihnindeki bu gerçeği nakşetmek için elinden geleni yapar. Neval Essadavi bu durumu kız çocuğu henüz konuşamazken bile insanların kendisine eksik yada yarımış gibi bakışlarıyla çocuklarda aşağılık duygusunu oluşturduğunu belirtmiştir.Kız çocukları istedikleri gibi dışarı çıkıp arkadaşlarıyla oyun oynayamayacağı erkek çocukları ise özgürce istedikleri gibi oyun oynayabileceği; kızların her yerde hoplayıp zıplayamayacağı edepli oturup eteklerini düzeltmeleri beklenip, erkek çocukların istedikleri gibi hareket edip kıyafetlerini kirletebileceği toplumsal olarak kabul edilmiştir.Yemek sofralarında erkek çocukların varlığı halinde babaların mutlu olduğu çocuklarıyla kaş

göz işaretleriyle anlaşıp gülümsemeleri,kız çocukların sanki yokmuşçasına fark edilmeyişleri ailedeki önemsizliğin bir diğer göstergesidir.Kız çocukları öldüğünde babaları için hiç önem arz etmeyip erkek çocukları ölünce yasta olan aileler cinsiyet temelli ayrımcılığın belirgin örnekleridir.

Kızların eğitimlerinde genelde kuralları katı ve kesin olup kızlar için masraf yapmayarak erkeklerin eğitimine bu harcamaları eklemeyi yeğlerler.Çünkü okuma yazma öğrenip eğitilmiş olan genç kız aşk mektuplarına cevap verip ailenin şerefini lekeleyebilirmiş.Ayrıca toplumun bu cehaletleri 19.yüzyılın ortalarında tüm toplumu etkilemiştir.Aslında toplumun erkek kesimi de nihayet bir annenin yani bir kadının çocuğudur ve bu çocuk okumasına izin verilmemiş,haklarından mahrum edilmiş anne tarafından büyütülecektir. Toplumun gelişmesini imkan verebilecek eğitilmiş anne Arap toplumu açtır.

Geçmişten gelen bir diğer uygulama kadınlara yönelik genital sünnet, kadınları daha da aşağılayan ve kendi vücutlarına dair bir söz hakkının olmadığı çıkarımına sebep olmuştur.İslami dayanağı olmayan kadın sünneti, toplumda kabul edilmesini sağlamak için din faktörünü de kullanılarak normalleştirilmiştir.Bu sünnet uygulamaları çok ilkel metotlarla herhangi bir kasabalı kadın tarafından yapılmaktaymış.Erkek çocuklara yapılan sünnet erkekliğe ilk adım niteliğinde görülüp düğünler yapılmış,kurbanlar kesilmiştir.Kadın olmanın ilk adımı görülen bu kız çocuklarına uygulanan sünnet,çok gizli ve bazen kısa süreli eğlencelerle tertip edilmiştir. Alt-orta-üst sınıf fark etmeksizin her sınıfta gündeme gelmiş bir uygulama olmuştur.Hatta aynı ilkel yöntemler alt ve üst sınıfta da uygulanmış,tek farkları alt sınıfta gizlice üst sınıfta erkek çocuklara yapılan sünnet gibi davullu zurnalı kutlamalar tüm kasabalığa duyurularak yapılmıştır.Kız çocuğu için ise hayatı boyunca unutamayacağı büyük bir acıdan ibarettir. Hatta bazı bölgelerde kızın ailesi için büyük bir vebalden ve günahattan gizlice kurtulma çabası olarak görülmüştür. (Es-Sadevi, 2019, s. 95) Bunun nedeni sünnet olmayan bir genç kızın kesinlikle evlenememesi ve bekaret endişesi olmuştur. Aslında sünnetle kadının bekareti mühürlenerek garanti altına alındığı düşüncesiyle hareket edilmiştir.Ataerkil gelenekte kadınların doğurganlığı esas olup cinsel ilişki sırasında herhangi bir haz duymayıp kadını cinsel sapkınlığa sürüklememek erkeğin ise sünnetinde hazzı daha rahat yaşabilmesi için yapıldığı Arap toplumunun değerlerinden

anlaşılmaktadır.Daha sonraları uygulamada kadını tıbben sakat bıraktığı görüşü yaygınlaşmış fakat kırsal bölgelerde bu uygulamadan hala vazgeçilmemiştir.Kadın sünnetine mahrum kalan Mısırlı Neval Essadavi, hissettiklerini eserlerinde dile getirmiştir. Yine aynı şekilde 90'lı yılların en gözde modellerinden biri olan Somalili Waris Dirie, otobiyografisinde hem kendi yaşadıklarını hem de diğer Somalili genç kızların yaşadıklarını ifade etmiştir. Flower'ın ifadesine göre bazıları kan kaybı, tetanoz,enfeksiyon,ölüm yaşamış bazıları ise hayatta kalmayı başarsalar da sakat kadın olarak ömür boyu yaşamaya bırakılmıştır. Somali,Sudan,Moritanya,Cibuti gibi ülkelerde Dirie, Mısır'daki genital sünnetten daha vahşice olduğunu ve bunun firavun sünneti olarak bilindiğini belirtmiştir.Bu iki kadın çocukken sadece yaşadıkları acıyı duyarken,yetişkin olduklarında o olayı her hatırladıklarında aynı acıyı yaşayıp hayatları boyunca ağır bir tramvaya dönüşmesini yine eserlerinde ifade etmişlerdir.

Toplumda kadın sünnetinin küçük pis şeyle yaşamak zorunda kalmayıp kusuru vücutlarından atma olarak görülmesi yine kadınlara verilen hiçsizliğin bir olayıdır.Küçük bir yara olarak belki bir süre sonra geçmesine rağmen bedeninde hissettiği asıl pislikten kurtulamamıştır. Arap toplumun nazarında normal bir genç kızın mutlaka olması gereken özelliklerinden biri cinsel organı budanmış olmasıdır.Sünnet yarası geçtikten birkaç sene sonra tekrar bir kanama olduğunu gören genç kızlar, tekrardan korkarak panik içinde ailesine yine kendisine ne yapıldığını sorduklarında bu kez kanayanın sünnet yarası olmadığını öğrenmişlerdir.

Sonuç olarak bölgesel ve iklimsel koşullarında etkisiyle ataerkil Arap toplumlarında bir sorun olarak görülen sünnetin,tüm çabalara rağmen kısmen azalmış fakat günümüzde halen bu sorun devam etmektedir.Sadece bu coğrafyalarda uygulanmakla kalmayıp göçlerin etkisiyle geleneklerini de taşıyan bu toplum, Avrupa ve Amerika'ya da genital sünneti taşımıştır.

Arap toplumlarında kadınların yaşadığı bir diğer sorunda kadın bedeni ve cinselliği olup cinselliğin ilk aşaması olan,kadının doğurganlık kazanmasının en önemli göstergesi regldir.Toplum hem doğurganlığa önem vermiş olmasına rağmen bu gerçekten tiksinti ve korkuyla kaçılması kadın araştırılmaları üzerinde çok durulmuş bir diğer nokta olmuştur.Gerçekte biyolojik bir durum olan regl, Tanrının vermiş olduğu bir ceza olduğu ve ayrıca Havva'nın cennette işlediği suçtan dolayı lanetlenmek olarak kabullenilmiştir. Bu kan bu sebepten dolayı pis olarak

nitelendirilip kanamanın son gününe kadar namaz kılınamayacağı ve Kuran okunamayacağını anneler kız çocuklarının beyaz iç çamaşırlarında kırmızı lekeyi gördüklerinde bilgi vermişlerdir.Bu hadisenin gerçekleşmesinden önce hiçbir anne bu lekeli görülen olayı tüm gerçekleriyle anlatmayıp genç kızların kadınlığa ilk adımları olan ve aslında tamamen sağlıklı olduklarını gösteren regli hep saklamışlardır.Kız çocuğu abartılı ve korkulara sebep olacak şekilde ortamlarda bu gerçeği öğrenmiş ve sanki daha küçükken yaşadıkları kadın sünnetinin bir diğer benzerini yaşadıklarından dolayı çok ağır travmatik sonuçlara sebep olmuştur.Bu pis kanın son gününde sıcak suyla tamamen temizleneceklerini bu sıraya kadar pis olduklarını,bu dönemde hareketlerine daha da dikkat etmelerini,erkeklerle oynamamalarını aile içinde öğrenmişlerdir.Genç kızlar artık bu toplumda anneleri gibi daha bol, göğüslerinde oluşan şişlik belli olmasın diye dik durmayan daha çok ezilen,kalçaları genişlediği için dar gelen pantolonlarını daha bol pantolonlarla değiştirmek durumunda kalmışlardır. (Es-Sadevi, 2019, s. 102)

1.2.ARAP ÜLKELERİNDE KADIN: CEZAYİR

1.2.1. Cezayir'in Tarihi

1870'te Afrika'nın neredeyse onda biri sömürge altındayken 1890'larda artık sömürge edilmeyen kısım onda biridir.Kuzey Afrika ülkelerinden biri olan Cezayir kıyılarındaki çeşitli büyüklükteki adalarından adını almıştır. Cezayir'in manası adalardır.%80'i Arap'tır.Yerlilerini Berberi denir.Büyük bir alanı çöl olmasına rağmen bu bölgelerde petrol ve doğalgaz oldukça fazladır.Ayrıca demir, elmas, fosfat gibi bulunmaktadır.

Kuzey Afrika Müslümanlıkla 710 yılında tanışmıştır.İslam bu tarihten sonra bölgeye hakim olmuştur.Cezayir İslam halifesine bağlanmıştır.Osmanlı Portekiz ve İspanyollarla savaşp bu toprakları ele geçirmiş, 1536'da Cezayir tamamen Osmanlı eyaleti olmuştur.Osmanlı Devletinin atadığı vali namı diğer dayı tarafından yönetilirdi.

1800'lü yıllarda Fransa buğday ihtiyacının tamamını Cezayir'den alıyordu.1789 Fransız İhtilali'ndan sonra Avrupa'yla savaşmasından dolayı Cezayir'e daha çok ihtiyaç duymuştur.Hem yakın hem de ucuz tarım ülkesi olması sebebiyle Cezayir'den buğday ithaline başlamış ancak 1825'te bu ticaretini işgal için kullanmıştır.İngiltere

ile sömürgecilikteki rekabeti Fransa'yı hızlandırmış ve işsiz insanlarına yine iş sahaları bulmak için Cezayir'i işgal etmiştir.İşgalin temel sebebi ticaretteki Fransa'nın buğdaylara olan borcunu ödememesi ve Cezayir'in buğday satışını durdurmasıdır.

Fransa'nın işgalini Emir Abdulkadir Fransızlara ayaklanmış ve 14 yıllık mücadelesiyle Cezayir devletinin temellerini atmıştır.Emir Abdulkadir Fransızlardan birçok toprağı almış ve iki yılda devlet kurmuştur.Fransa daha sonra güçlü bir orduyla Cezayir'i her yerden kuşatmış,Abdulkadir buna karşılık vermiş.Fakat ordu Fas ve Cezayir'de darbelere uğramış zayıf düşmüştür.Abdulkadir Fas'a sığınmış ancak Fas sultanı kendisini tehlikeye sokabileceği endişesiyle Abdulkadir'i desteklememiş bunun üzerine Abdulkadir Cezayir'e dönmüştür.Osmanlı topraklarına gönderilme sözünü alarak Fransa'ya teslim olmuş ancak Fransa bu sözü yerine getirmeyip Abdulkadir'i Fransa'da tutuklamıştır.1852'de Bursa'ya gitmesini izin vermiştir.Daha sonra Şam'a giden ve orada ölen Abdulkadir halk kahramanı olarak Cezayirliler tarafından bilinmiştir.

Fransa 1858'de Cezayir'i daha iyi kontrol etmek için Cezayir ve Sömürgeler Bakanlığı kurmuştur.1900-1945 yıllarında Fransızlar Cezayir'de tam bir sömürge hakimiyeti kurmuşlar ve kendilerini isyan edenleri işkencelerde bulunmuşlardır.Hatta çoğu kabilenin kökünü kurutmak için soykırımda bulunmuştur.Cezayirlilerle ilgili eserler yazan Frantz Fanon,Cezayir Bağımsızlık Savaşının Anatomisi isimle eserinde İsviçreli kadın gazeteci Christiana Lilliestierna,bir kampta Cezayirlilerle röportaj yapmıştır:

"Şimdi yedi yaşlarında bir erkek çocuğuyla beraberim.Vücudu yara bere içinde.Anasını,babasını ve kız kardeşlerini önce tartaklayan,sonrada öldüren Fransız askerleri onu da terlerle sımsıkı bağlamışlar.Bir teğmen de,görsün ve gördüğü şeyleri uzun süre hatırlasın diye,çocuğun gözlerini elleriyle açık tutmaya çalışmıştır.Dedesi de bu kampa getirilmek için beş gün beş gece sırtında taşımış onu.Çocuk diyor ki: "Bir tek şeyi istiyorum:Fransız askerlerini küçük parçacıklarına kadar kıştır kıştır doğramak!"Yedi yaşındaki bir çocuğa siz zanneder misiniz ki,bir yandan anne babasının katliamı,diğer yandan da içinde büyük intikam hissini unutturmak kolaydır? Kapkaranlık bir dünyada büyüyen hem öksüz hem yetim bir çocukluk.Bu mu Fransız demokrasisinin bırakacağı bütün mesaj?"

İşgalden sonra Fransızlar,Cezayir'i yerleştiler.Cezayirlilerden güzel yerleri olarak Avrupa'dan gelen göçmenlere bedava dağıtılmıştır.Yerli halk Avrupalı nüfusun artmasıyla köle olmuştur. Cezayir'e karayolları açıp,demiryolları yaptırıp,köprüler inşa ettirip Fransa'ya madenleri işleyerek göndermişlerdir.Bu durum Fransızların için masraflı olup yerli halkı devşirip Cezayir'in başına getirmek Fransa için daha az masraflı olacaktı.

1931'de "Cezayir Ulema Birliği" kuruldu.Bu birlik Cihad inancıyla toplumu örgütlemiş bağımsızlık için insanları uyandırmıştır.2. Dünya Savaşında Hitler Fransa'yı işgal etmişler,Cezayirliler Fransa'yı desteklemek amacıyla Fransalılarla aynı saflarda Almanya'ya karşı savaşmışlardır.Almanya savaşı kaybettikten sonra Cezayirliler Cezayir bayraklarıyla sokağa dökölüp Fransa halkı gibi kutlamalar yapmak istediler.Bu durum Fransa'yı rahatsız edip bu fedakarlık karşısında bağımsızlığı talep eden Cezayirlilerin isteklerini kabul etmemelerine yol açmıştır.Tabi bu durum çatışmalar sonucunda neredeyse 45,000 kişiyi öldüren Fransız askerlerine tepki olarak Cihad hareketleri hızlanmıştır.Birleşmiş Milletler 'de Cezayir'in bağımsızlığı için oylama yapılmış ancak Fransa Cezayirlilerin hürriyetlerini tanımamıştır.

1954'te FLN (Milli Kurtuluş Cephesi),Müslüman alimlerin öncülüğünde İslami ilkelere göre yönetilen bağımsız bir devlet kurmak için kurulmuştur.Halkı savaşa çağırılmış, Fransa FLN ile anlaşma imzalayarak Cezayir'i terk etmiştir. 1962 yılında "Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti" adıyla Cezayir bağımsızlığını ilan etmiştir.Savaştan önce din yanlısı taraf süren FLN savaştan sonra Batıya yönelerek Batı tarzı bir devlet kurmaya çalışmıştır.İlk Cumhurbaşkanı Ahmet Bin Bella Genelkurmay Başkanı 1965'te Bumedyan tarafından darbıyla indirilmiştir.Ülke genelinde camiler açıldı,üniversiteler örgütlenmiştir.Halkta dini yönelimler artmış,rejim dindarları ezmeye başlamış ve Müslümanlar bu duruma tepki göstermişlerdir. Bumedyan bu tepkilere daha fazla maruz kalmamak için yeni bir anayasayla aralıklı olsa bile kumarı yasaklamış,hafta tatilini Cuma gününe çevirmiş, radyodan Kuran okutmaya başlamıştır.Daha sonra Devlet Başkanlığına şadli Bin Cedid gelmiştir.

1988'de halk görünüşte yerli olan ama Fransızların elindeki idarecilerin baskılarında bıkarak eylemler yapmışlardır.şadli Bin Cedid bu eylemleri engellemek

için çok partili hayata geçme kararı alarak birçok partinin kurulmasına sebebiyet vermiştir.Müslümanlar öncülüğünde kurulan FIS (İslami Selamet Cephesi) kuruluş dilekçesinde "İslami bir devlet kurmayı hedeflediği"ni belirtmiştir.Bu durum dönemin ana yasasına aykırı olmasına rağmen devlet tarafından kabul edilmiştir.Rejim ani bir kararla mahalli seçimleri yaparak FIS'ı avlamak istemiştir.Seçimden yenik çıkmasını beklerken 1990'da %54 oy almıştır.Bunun üzerine rejim mahalli idarelere maddi kaynak sağlamamış, FIS'ın belediye başkanlarını başarısızlığa sürüklemek istemiştir.

FIS genel seçim için baskıda bulunmuş,bunun için yeni bir meclis olması gerektiği için rejim bunu kabul etmek zorunda kalmıştır. Yeni bir kanunla FLN'ın az da olsa mecliste sandalye elde etmesini sağlayan kanun tek partiyle ülkeyi idare eden FLN tarafından çıkarılmıştır.Olaylar daha da büyümüş ülke çapında eylemler ülkenin gündemine oturmuştur. 26 Aralık 1991'de genel seçimler yapıp %80 FIS sandalye elde etmiştir.Seçimlerin ikinci turuna az bir zaman kala Şadli Bin Cedid istifa etmiştir.Bu durum askeri darbeyi oluşturan bir neden olarak tarihte gözlenmiştir. Fransız basını Cezayir ordusunu harekete geçirmek için basın araçlarında ve ünlü dergilerinde çeşitli çağrılarda bulunmuşlardır. Örneğin Le Point: "İslami Kurtuluş Cephesi iktidar olmak ve demokrasi ile alay etmek istiyor.Bu apseyi bir gün yok etmek lazım,işte bu durumda orduda." Aynı dergide "Cezayir'de ordu İslamcılara karşı" başlığıyla Cezayirli bir subayın söylediklerini şöyle aktarmıştır: "Bizde İslamcılar azınlıkta.Zaten askerler İslami Kurtuluş Cephesinden hoşlanmıyorlar.%80'in üzerinde askerimiz Sovyetlerde eğitime tabi tutuluyor.Votkanın tadı onları İslami Kurtuluş Cephesine karşı tedbir almaya yöneltiyor." Sonunda darbe Fransa, ABD ve diğer Avrupa ülkelerinin desteğiyle meydana gelmiştir.FIS yasadışı ilan edilmiştir.FIS üyeleri Müslümanlar tek tek toplanarak Cezayir Gizli Polisi tarafından katledilmiştir. Bu olaylar neticesinde İslami hareket tamamen azalmış,ülkenin gelir kaynakları çökmüştür.2000'li yıllarda İslamcı liderlerin bazıları serbest bırakılmıştır.

Fransa Cezayir üzerinde aslında kültür emperyalizmi uygulamış,halkı İslam'dan uzaklaştırmak için birçok yöntem denemiştir.Arapçayı Cezayir halkından uzaklaştırmış, dil devrimi yaparak yerine Fransızca'yı koymuştur.Kuranı toplumdan çıkarmak ve toplumu İslam'dan uzaklaştırmak için kadınların açtırmışlardır.Halkı

Batılılaştırmak için Batı tarzda eserler,yayınlar yapmışlardır.Halkı zorla Fransızca konuşturarak Fransızca yazdırarak,Arapçayı tamamen geriletmişler; fıkıh öğrenimini azaltmışlardır. Fransızlar Cezayir'i tamamen Fransız kültürüne bağlamak için Hristiyan kişileri Cezayir'e yerleştirmişlerdir.Toplumun köklü İslami kimliğe sahip olmasını engellemişlerdir.

Frantz Fanon, Cezayir Bağımsızlık Savaşının Anatomisi isimle eserinde Fransa'nın Cezayirli kadınları açtırmak için oynadığı oyunları şöyle aktarır: Cezayir'deki Fransız idarecileri,o günkü şartlarda Cezayir kadının toplumdaki statüsünün sembolü olarak kabul edilen çarşafa var gücüyle hücum edeceklerdir.Böyle bir tavır takınmaları tesadüfi bir sezgi gücünün eseri değildir. Fransızların kurduğu Arap bürolarının ve yerli işler uzmanlarının iş birliği yaptığı sosyolog ve ırkiyatçıların araştırmalarından yola çıkılmıştır.İlk safhada şu meşhur formül kayıtsız şartsız yeniden ele alınır:"kadınları elde edelim gerisi kolay"...Sömürge yönetimi artık açık bir siyasi doktrin edinebilir: "Cezayir toplumu kendi yapısı içerisinden,kendi mukavemet kaleleri içinden vurmak istiyorsak, her şeyden önce kadını fethetmeliyiz:gizledikleri çarşafın içinden,erkeklerin kapattıkları evlerden onları bulup çıkarmalıyız."

Cezayir kadınları ile dayanışma ve yardımlaşma dernekleri giderek artmış ve " sosyal yardımlaşma ve iyilikseverlik " adıyla Arap mahallelerine girilmiştir.İşe fakir ve toplumun daha az aydın olan kesiminden başlamıştır. Dağıtılan her kilo irmiğe karşılık,çarşaf ve kapalı giyim hakkında telkinler edilmiştir.Sömürgeci idare bu çatışma için çok büyük paralar harcamıştır.Kadının toplumun temeli olduğu akıllara yerleştirildikten sonra geriye kalan tüm gücüyle toplumu kontrol etmek prensibi ile hareket eden idarenin beklediği sonuç kadını tamamen ele geçirdikten sonra Cezayir erkeğinin de kültür tahribatına direnmeyerek asimilasyona karşı çıkmamasıdır.Kadın değiştirmek,tamamen yabancı kültür değerine alıştırmak, toplum içindeki konumdan çıkarmak,hem erkekte gerçek bir iktidarı ele geçirmek için hem de Cezayir kültürünü tahrip ederek tek ve kolay yollarla sahip olmak demektir.

Cezayirli erkekler Avrupalı arkadaş ve patronlarının çeşitli sorularıyla bir nevi köşeye sıkıştırılmışlardır: "Eşin çarşafı mı? Neden Avrupalı gibi yaşamıyorsun? Eşini,maça,sinemaya neden götürmüyorsun?" Erkekler herhangi bir kutlama veya partiye eşiyle birlikte davet edilir ve eşini getirmesi için zorlanır.Eşini partiye

götürürse teşhir etmiş olacak,götürmezse patronu kızacaktır.Dışarı atılmakla korkutulan hizmetçiler,evlerinden zorla alınan fakir kadınlar ve fahişeler,meysanlarda "yaşasın Fransız Cezayir'i" sloganları atarak çarşafalarını çıkarmışlardır.Bunları kadını çarşıftan soğutmak için yapmışlardır.

Göröldüğü üzere Cezayir'in tarihinin kadınlar üzerinde doğrudan bir rolü olduğı ve toplumun tarihi olaylar neticesinde tamamen ayyuka çıktığını söyleyebilirim.Kısa bir tarihi bakışın ardından Cezayirli kadını ayrıca inceleyeceğim.

1.2.2.Toplumsal Olarak Cezayirli Kadın

Kara kıtanın Akdeniz sahillerine bakan bu etkileyici ülkesi çok insanın zihninde savaş ve çatışmalarla yer etmiştir.Asırlar boyu dış güçlerin iştahını kabartan Cezayir toprakları barışı ve bolluğı en çok üç yüz yıl süren Osmanlı hakimiyeti döneminde görmüş yaşamıştır. Cezayirliileri İspanyol işgalinden kurtaran Barbaros Hayrettin Paşa, ülke tarihinin en saygıdeğer figürüdür ve Cezayir sokaklarında bugün bile Osmanlı havasını hissetmek mümkündür.

Fransızlar Cezayir'i 1830'da işgal etmiştir.Ülke işgal boyunca Fransa'nın bir vilayeti olarak sayılmıştır. Fakat Cezayir vilayetinde sadece Fransızlar ve Yahudiler.Yani nüfusun küçük bir kısmı Fransa vatandaşı sayılmıştır. Tüm hakları ellerinden alınan Cezayirli Müslümanlar ise yüz yirmi yıl boyunca Fransızların şiddet, kimliksizleştirme ve aşağılama politikalarına maruz kalmışlardır.Fakat asla teslim olmamışlardır.Cezayirliiler bağımsızlığa giden yolda milyonlarca kayıp vermiştir.Ve altı yıl süren bağımsızlık savaşının ardından 5 Temmuz 1962'de tarihe Cezayir'in Bağımsızlık Günü olarak düşmüştür. O günlerin tanıkları hala yaşıyor ve savaş kahramanları arasında kadınlar da yer almıştır.

Bazı bölgelerde tek bir Cezayirli bile yaşamıyormuş.Bu bölgelerdeki bütün evler Fransızlara aittmiş.Burada yaşayan kadınların ise yapabildiğı tek şey Fransızların evinde hizmetkar olmakmış. Ancak bağımsızlık mücadelesinde pek çok kadın yer almıştır.Bu kadınlardan biri bizzat kumandan savaşçı olarak kadınlardan birisi *Loisa Ighil Ahriz* (savaş kahramanı)şunu anlatmıştır:

"Daha küçük yaşta okulun tek Müslümanları olduğumuz için aşağılanıyorduk. Gündüz Fransız okulunda gece de Kuran okuluna gidiyorduk.Babam mutlaka Fransız

kültürünü ve aynı zamanda Müslümanlığı ve özellikle Kuran-ı Kerim'i öğrenmemizi istiyordu.Bu aşağılanma o kadar sık rastlanan bir şeydi ki çocukken okulda istilacı bir ailenin kızıyla konuştum diye öğretmen beni cezalandırdı.Dört beş saat ayakta ceza yedim dayanamadım altıma kaçırdım. O zaman gelip bütün okul etrafıma topladı ve bakın bunlar daha tuvalete gitmesini bile bilmiyordu.Tuvalet için izin bir çok kez izin istemiştım halbuki.İşgal sırasında Cezayirli kız kardeşlerimize Fatma denirdi.İşgalcilerin evlerinde temizlik yaparlardı. Buradaki bütün evlerde sadece işgalciler aileleriyle otururlardı.Plaajlar köpeklere ve Cezayirli Araplara yasaktı." (Böhürler, 2008, s. 201)

Başkent Cezayir denizi, beyaz evleri ve farklı köşelerinden yakalanan değişik manzarasıyla etkileyici bir şehirdir. Bu güzel manzaralı bölgeye girmek yıllarca ülkenin gerçek sahiplerine yasak olmuştur.Bir zamanlar şehrin güzelliklerinden mahrum bırakılan Cezayirlilerin yaşamalarına izin verilen tek bölge Kazbah'mış.Yani kasaba. Osmanlılar döneminde kurulmuş bu semtte bugün yoksulluk ve şiddet yol geziyor. UNESCO tarafından korumaya alınan bu tarihi sokaklarda zaman durmuştur.

Cezayirlilerin Fransızlılarla beraber yaşamasına izin verilmemişti.Cezayirliler ikinci sınıf vatandaşmış. İnsan olarak görülüyorlarmış.Onlara çeşitli isimler takıp, eşek demişler.Kazbah'ın daracık sokaklarındaki tarihi evler bugün on aile tarafından paylaşılmıyormuş.

Yavaş yavaş Fatma denilen Cezayirli kadınlar önem kazanmış. Çünkü evlerden istihbarat geçiniyordu.Evlerde çalışıkları için istihbarat getiriyorlardı.Onların neler yaptıklarını bilmek lazımdı. Çok yardım etti, her şeylerini verdi.Bazen onlara erkek kardeşlerinin, babalarının önünde tecavüz ediyorlardı. Acı dayanılmazdı.*Loisa Ahriz'a* da Fransızlar çok işkence yaptıklarını şöyle anlatmış: "Dayanmama rağmen ölmek istedim. Acım dinsin diye beni öldürmeleri için onlara bağırıyor, küfrediyordum. Kendimi öldüremedim,neyle yapacaktım.Savaşlara katıldım, dağa çıktım orada kadın erkek fark yoktu.Erkeklerle aynı seviyede olmak için çok gayret göstermek zorundaydık.Kendimizle iftihar ediyorduk.Aynı erkekler gibi.Ben ne yemek yapıyordum ne de hasta bakıcıydım.Kurtuluştan sonra bize tamam artık siz görevinizi yaptınız ülkenin bağımsızlığı için çalıştınız şimdi evlenip çocuk yapmanız evinize kapanmanız lazım dediler.Bazıları da evlendi ocağının başına geçti. Çocuk

yaptı.Bir kısmı hayır dedi.Biz de sizinle aynı şekilde savaştık dedi." (Böhürler, 2008, s. 205)

Bağımsızlıktan sonra bu kadınların mücadeleye katkıları unutulmamıştır.Ama kadınlar haklarını eşit koşullarda alabildiler mi sorusuna evet demek mümkün değil.Bugün Cezayir'de en fazla tartışmalı olan konu aile hukukudur.

Cezayir 1962'den yana bağımsız bir ülkedir.Bu tarihten biraz önce kanunları Fransız kanunlarından alınmıştır.İlk Anayasayı 1965 tarihinde Fransız kanunlarını Arapçaya çevirerek yapmışlardır.Bu sivil hukukun ilk maddesi evlilik üzerineymiş.Ancak Cezayir Müslüman ülke olduğu için kanunları da doğal olarak farklı olmalıydı. Avukat *Fatima Benbrahim* bu konuda görüşlerini şöyle aktarmıştır: "Bizim evlilik miras üzerinde olan kanunlarımız Kuran örnek alınmalıydı.1982'de yaptığımız aile kanunu Kuran temel alınarak hazırlanmıştır. 2002 senesine kadar Cezayir toplumunda uygulanmıştır. 2002'de başka kanunlar üzerinde değişiklik yapılsa da aile kanunlarına çok fazla dokunulmamıştır. Aile ve evlilik miras kurallarını aldığımız Kuran-ı feministleri hoşnut etmediği için değiştiremeyiz.Biz adetlerimize uyan kanunlarımıza adapte olmak zorundayız. Kuran laik kanunlara adapte olmak zorunda değil." (Böhürler, 2008, s. 210)

Cezayir yasaları Kuran'a dayalı gözüксе de ülkedeki en hassas konuların üzerinde geliyormuş. Bu hassasiyetin nedeni Cezayir'in yakın tarihinde gizli.7.yüzyıldan beri Müslüman olan bu topraklarda tarih boyunca camiler ve sofi tekkeleri dini merkezi olmuş. Fransız işgaline direnişte yine bu merkezlerden yönetilmiş.Bağımsızlık sonrasında Cezayir tek partili sosyalist bir rejimle tanışmış.Uzun yıllar mücadele etmiş halkın yaraları kısmen de olsa sarılmış.Ancak işsizlik ve baskıcı uygulamalar halkın özgürlük taleplerini arttırmış.1991 yılında yapılan referandumda 'Resmi dini İslam'dır' ibaresinin yer aldığı yeni anayasa halk oyuyla kabul edilir ve ardından yapılan demokratik seçimleri İslami Kurtuluş Partisi (FIS) ezici bir çoğunlukla kazanmıştır.Anacak iktidara gelmesine izin verilmemiştir.Fransız desteğiyle desteklenen darbenin ardından ülke kanlı bir iç savaşa sürüklenmiş.Failleri bugün bile bilinmeyen terörün bilançosu on bin ölüdür, dört bin kişi kayıplar listesine yazılmış ve sahnede yine kadınlar vardır.Kayıp yakınları son sekiz yıldır her çarşamba İnsan Hakları Komisyonu'nun önünde buluşuyormuş ve kayıplarının bulunması için hükümete çağrı yapıyormuş. Eşlerin ya

da evlatlarını arayan bu kadınlar güvenlik güçleriyle pek çok kez karşı karşıya gelmişlerdir.Kimi zamanlarda toplanmışlar kimi zamanda tutuklanmışlar.Yine de yılmamışlar.Çabaları bugüne kadar hiçbir sonuç vermese de arayışlarını sürdürüyorlarmış. Fakat bu karanlık döneme af getiren 2005 referandumuna rağmen dört bin kayıptan bir teki bile bulunamamıştır.

Uzun süren bağımsızlık mücadelesinin ardından kendi içinde iç savaş yaşamış olan Cezayir'de asıl sorun toplumsal barışı sağlamakmış.Şuanda terör olaylarının dışında sokaklarda şiddet olayları kapkaç olayları çok yoğun olarak yaşanıyormuş. Bütün bunların ardında ise toplumsal barıştan sonra en önemli problem işsizlik ve ev sorunudur. Hükümet bu konuyu çok ciddiye almıştır. Cezayir'in başkentinde bir evde altı ailenin bir arada yaşadığı bile söylenmiştir. Hatta ailelerin nöbetleşe olarak bir evi kullandığı bir kısmı uyurken bir kısmı dışarıda kaldığı söylenmektedir. Bu sorunu çözmek için Cezayir ciddi bir konut hamlesine girmiş.Cezayir'de yaşanan çatışmaların bilançosu sadece kayıplarla sınırlı kalmamış. Toplumsal barışı örselediği gibi pek çok sosyal problemin ortaya çıkmasına neden olmuştur.Bu koşullarda ekonomik koşullarda iş ve ev bulmak çok zor.Bu nedenle evlenmeyi ve aile kurmayı düşünemiyorlarmış.

Safa Mukhttar, Kazbah'taki tek odada yaşayan Cezayirli kadın, bu acı durumu anlatmış:"Küçük bir evim var. 175 cm yüksekliğinde otuz senedir burada yaşıyorum.Buradaki insanlar normal şartlar normal bir yerlerde yaşamaktan mahrumlar.Hepimizin birçok problemi var." (Böhürler, 2008, s. 359)

Hayatları hep çetin bir mücadeleyle geçmiş Cezayirli kadınlar siyasette yer almak için de mücadele ediyorlardır. Bugün Cezayir parlamentosunda yirmi dört milletvekili ve dört senatör kabinede üç kadın bakan vardır.

Cezayir'de kadını anlamak Cezayir kimliğini anlamak ve tanımaktan geçiyor. Cezayir kimliğini tanımak ise Cezayir'in şimdiye kadar etkisinde kaldığı pek çok kültürün izlerini sürmekle mümkündür. Cezayirli kadın kimdir sorusunu anlamak için Cezayir'de farklı kadın kimlikleriyle karşılaşmaktayız.

Cezayir Üniversitesi Rektör Yardımcısı *Dr. Meriem Bedjaoui'*ne göre: "Kimlik krizi tanımlaması yabancı medyaları tarafından kaosu yaratılan ve hükümeti yormak için yaratılan bir krizdir.Cezayir Müslüman bir ülkedir ve dili Arapçadır.Fransızca

farklı bir yeri olması doğaldır. 130 sene Cezayir Fransa'nın sömürgesi olmuştur.Cezayir Arap ve Berberi bir ülkedir.Bundan hiçbir şüphe yoktur.İslam dahil değildir çünkü din kişiye özeldir." (Böhürler, 2008, s. 321)

Öte yandan *Chaoui Naciraya* göre: "Fransızca konuşulmaktadır.Bu da klonizasyon dönemi içinde herkesin Fransız okullarına gönderilmesinden doğmaktadır.Fakat size temin ediyorum ki, Cezayir halkı kimliğini kaybetmemiştir. Ve Müslüman ve Arap kimliğindedir." (Böhürler, 2008, s. 334)

Aise Berki, Cezayir Okuma-Yazma Derneği Başkanı, ise herkes eşit ve aynı haklara sahip, ancak uygulamada kadınlar hala toplum dışına itilip bu şiddetle karşılaştıklarını düşünmektedir .

Djaafar Saida Nura, Aileden ve Kadından Sorumlu Bakan'a, göre ise: "Cezayir'de şiddet yaygın olarak görülmez, var ama biz sürekli ortadan kalkması için çalışmalar yapıyoruz. 22 kasım tarihinden aralık ortasına kadar aile içi şiddetin ortadan kalkması için kapsamlı bir çalışma yapacağız. Hala bir çok alanda karşı karşıya kaldığımız zorluklar var.Kanuni platformda kadın ver erkek arasında hiçbir ayırım yok ama zihinlerde ve akıllarda var.Çünkü zihniyet çok zor değişiyor ancak toplumda eğer erkek ve kız çocuk okuma hakkına öğreniyorsa büyüklerimiz çocuklarını üniversiteye gönderilmesini garanti ediyorsa ben bu toplumda zihinlerin değişmeye daha açık konuma inanıyorum." (Böhürler, 2008, s. 374)

Kadınla erkeğin eşit olarak görülmesinden dolayı kadın iş dünyasının içine çağrılmaktadır. Ama orada işvereni tarafından cinsel tacize uğramaktadır. Cezayir ceza kanununda cinsel taciz için verilecek hiçbir ceza yok bunun için mücadele etmiştir, beş sene süren bir savaş verip sonunda cinsel taciz yasal olarak suç olarak kabul edilmiştir. Bu kadınlar için kazanılmış çok büyük bir zaferdi.

Her ülkede olduğu gibi cinsel tacize de uğramaktadır. Avukata göre, başka ülkedeki kadınlarla karşılaştığı zaman Müslüman kadın derdini anlatamamakta ve çareyi işi terke etmekte bulmaktadır.

İş kadını *Chaoui Naciraya* göre: "İslam kadını serbestleştirmiş kurtarmıştır. Allah'ın selamı üzerine olsun ki peygamberimizin eşi büyük bir iş kadınıydı.İslam dininde ve geleneklerin fetvalarda ve Kuran'da ayetlerde belirtildiği gibi iş

konusunda kadınla erkek arasında hiçbir fark yoktur.İş hayatında büyük bir kısmını temsil eder. İnşaat sektöründe de çalışılıyor. Benim kendi uğraşımsa bütün Cezayir'de aktif olan araba kiralama şirketinin temsilcisiyim.Bu da Cezayir'deki ekonomik hayatın ilerlediğini gösteriyor. Artık Cezayir ekonomisi bağımsız olmaya başlamıştır ve günümüzde doktor öğretmen şoför." (Böhürler, 2008, s. 367)

Zira başkentte kadınları her alanda çalışırken görmek mümkün. Otobüs şoförü olan beş çocuk annesi de onlardan biri *Fatiha Dini* (Belediye Otobüsü Şoförü): "Ben şoförlükte 30 adam arasında tek kadıyım. Bütün testleri geçtim ve otobüs şoförü olmaya hak kazandım. Genelde otobüslerde çok ses olur ama sürüşe çıktığım ilk gün yolcular bindiğinde otobüs birden sessizleşti kimse konuşmuyordu. Otobüsüne bindiler ve hiç ses yoktu anlayamadım acaba mutlu mu oldular yoksa dehşete mi kapıldılar? Görüşüme göre Cezayir kadını modern ve her şey yapabilir bir işte çalışmak isterse çalışır. Çünkü Cezayir kadını bir şey yapmak isterse mutlaka yapar.Bütün ruhuyla ciddiyetiyle istediği her şeyi yapar çünkü çok cesur." (Böhürler, 2008, s. 341)

Cezayirli sokakta röportaj yapılan bir kadın: "Hür olmamıza rağmen bazı hayat koşullarına uyması gerekir zaten Cezayir kadının gecede dışarı çıkması Cezayir kadını için oldukça zor bir şeydir.Zaten görürsünüz akşam ne mağazalar ne dükkanlar açık.Sokağa çıksak ne yapabiliriz ki." (Böhürler, 2008, s. 420)

Başkent Cezayir'in gündüz kadınlarla dolup taşan sokakları akşam nerdeyse tamamen erkeklere teslim olmuş durumdadır. Aslında birkaç sene öncesine kadar sokaklarda erkekler de yokmuş.Bugünse akşamdan sonra sokağa çıkmaya korkan kadınlara sayıları az da olsa kapalı mekanlarda rastlamak mümkündür. Aslında terörizm ve şiddetin etkisinden yavaş yavaş çıkmaya başlayan Cezayir'de değişim hızla gerçekleşmiştir.

Cezayir'de Gece sokaktaki röportaj yapılan kadın: "Benim adım Ri, 24 yaşındayım, mankenim, yedi senelik tecrübem var. 2004 Cezayir güzeli seçildim ve Cezayir'i temsil ettim.Cezayir kadınları 1992'den beri daha serbest yaşamaya başladı.Daha bağımsız oldular. Bunun örneği de şu an saat 8 ve bir kaffedeyiz. Cezayir'de erkeğin daha çok hak ve otorite var." (Böhürler, 2008, s. 437) Yanında oturan erkek arkadaşı ise, Cezayir'de kızlarla oğlanların evlilikten önce gezmesi helal

değildir ve o Cezayirli bir kızla evlenmek istemiş çünkü Cezayirli kızlar her şeyi biliyormuş ama Fransız bir kızla evlenmiş. Cezayirli Futbolcu kadın ise toplumla mesleği konusunda oldukça mücadele etmiş ama çağdaş kadın olarak kendisini niteleyip geleneklerinden korkmamış, adetlerini karakterinde muhafaza etmiştir.

Berki'nin ifadesine göre: "Bu ülkede eğitimle birlikte insanların düşünce yapısı da değişiyor. İnanıyorum ki daha çok şey de değişecektir. En önemlisi her şeyden önce eğitim. 1990'da oy vermeye gelen kadınların okumaya yazma bilmemesi üzerine İkra'yı kurdum. Benim sorumlu olduğum mahallede oy kullanmaya gelen kadınlar on sekiz partinin asılı isimlerine bakıyor ancak hiçbir şey anlamıyorlardı. Okuma yazma bilmeme daha çok kadınları vuruyor. 2005'de bu oran %56,5 gibi. Hele şu cemiyeti kurduğumuz sene Cezayir'de bu oran %43 seviyesindeydi. Cahilliğin gerilemesi sadece bizim çabamızla olmadı. Milli Eğitim Programı da hayata geçmiştir." (Böhürler, 2008, s. 483)

Birçok ülkede olduğu gibi Cezayir'de de kadınların eğitimi birçok sorunun çıkış yolu olarak görülüyormuş. Kadınların okuma yazma oranında eskiye göre oldukça gelişme vardır. Bir zamanlar Cezayir kurtuluş hareketinde militan olan Aise kendini kadınlara okuma yazma öğretmeye adanmış bir dernek kurmuştur. Derneğin ismi Kuran'ın ilk ayeti olan "İkra" yani okudur. İster Cezayir'de ister diğer üniversiteye girildiğinde ilk göze çarpan kızların daha fazla olmasıdır. Bunun bir tek sebebi vardır ki bu sebep de Müslüman bir ülkede kadınların seviyesi erkeklerle eşit değildir. Kızlar yükseköğretim yaparak gerek ailevi gerekse toplumsal baskılardan kaçmak istemişlerdir. Okuyup diploma sahibi olarak toplumda yer edinmek istiyorlarmış. Çünkü Müslüman toplumda kadının yer edinmesi çok zor olmuştur. Kadın ezilmektedir. Cezayir Üniversitesi Çeviri Bölümü Başkanı *Dr. Feriel Fillali*, kızlar için eğitimin önemini şu sözleriyle aktarmıştır: "Siz de farkındasınız ki, Arap kadınların kurtuluşlarının tek yolunun eğitim olduklarını biliyor. Bu yüzden eğitimde lisansüstü derecelere kadar ilerletip bağımsızlıklarını kazanıyorlar. Eğitim onlar için erkeğin baskısından kurtulmanın yolu oluyor." (Böhürler, 2008, s. 472)

Kız çocuklarının eğitim konusunda aileleri tarafından baskı yaşamış olduğunu bildiğimiz halde buna rağmen bildiklerimizin aksine şaşırtıcı bir örnek olarak niteleyebileceğimiz İngilizce öğretmenini olan ve görme engelli olmasına rağmen eğitimine devam ettiğini, yaşadıklarını *Hafsa Namaani* şöyle aktarmıştır: "Babam

çok dindardı,imamdı. Ama ben baskı altında yaşamıyorum.Eğer bazı insanlar böyle olduğunu iddia ediyorlarsa yanılıyorlar.İslam kadınların eğitim almasını yasaklamış mıdır?Hayır.Eğer benim başörtüsü takmamı soruyorsanız ben başörtüsü takmam konusunda ikna oldum.Ama ben başörtüsüyle doğmadım. Ben üniversiteye gelmediğimde takmaya başladım. Ben yapmam gerektiğine inanıyorum ama ben başka bir kadına örtmesini söyleyemem.Bana göre Cezayirli kadınlar özgürdür. Fransız kadınlar kadar özgürdür, tabi bazı geleneklerimiz var.Saygı duymak zorunda olduğumuz İslami gelenekler." (Böhürler, 2008, s. 158)

Üniversite öğrencisi bir kız öğrenci ise Cezayir'de olması gerektiği şekilde yaşamadığını ve hala üniversitede kızların okutulmasının garip karşılandığını belirtmiştir. Toplumda kadın fakülteden ya da akademiden mezun olunca hürmet görüyormuş. Bir kızın iş bulması için onun örtülü olmaması gerekiyormuş.Öncelikle güzel giyinen, süslü bir genç olduğunda yönetici olarak tercih edilebilirmiş. Başka bir üniversite öğrencisi ise kadını bugün örtünmeye mecbur görmemektedir.Buna rağmen önceden örtünmek kadın için zorunlu olmuştur. Ancak artık böyle değil kadın hiçbir şey için mecbur değildir. Bu bakış açısı önceye göre değişmiştir. Kadın bu açıdan gelişmiştir.Çünkü artık kadın ister örter ister örtmez.Bu konu kendi alışkanlıklarıdır. Başka bir kadın ise çalıştığı işe girerken başörtü sorun olmamıştır.Bazı kız öğrencileri başörtüsü yüzünden iş bulmada güçlük çektiklerini belirtmiş olmakla birlikte belki bu iş aradıkları yerlere göre değişen bir durum olabilmektedir. Mesela dış işleri bakanlığında başörtü takmayanı tercih edebilirler. Yoksa toplum içinde başörtüsü takanlarla takmayanlar arasında bir tercih yapılmamaktadır. Sadece bazı mevkilerde kadının başörtüsüz olması gerekmektedir. Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi *Dr.Fadilla Boumriane* başörtüsü konusundaki gözlemlerini şöyle dile getirmiştir: "Elhamdülillah, bu korku azaldı.Başörtüsü takan kız öğrenciler özündeki kapıları kapalı bulabiliyorlardı.Şuanda baskı açıkça daha az ama bu yine de ihtisas yapan kadınların hastanelerde zor durumda kalmasını engellemiyor. Mesela yanında başörtülü bayanın çalışmasını istemiyor ama baskı yapıyorlar hatta tahammül edemiyorlar ve hiç çalışmıyor." (Böhürler, 2008, s. 166)

Gardaya'da hayatı şekillendiren en büyük güç gelenekler olmuştur.Toplum çeşitli cemiyetler aracılığıyla yönetilmiştir.Bu cemiyetlerin bazıları yüz yıllıktır.Bunlardan biri olan parlamento seviyesinde, siyasi kararların alındığı bir

merkez olarak kabul görüyormuş.Bu geleneksel piramit içerisinde erdemliler meclisi en üstte durmuştur. Dini ve ailevi konularda başvuru olan yer olmuştur.Meclisin en büyük destekçisi de aşiretlerdir.Bu bölgede beş farklı şehir var. Şehirler camilerin etrafında toparlanmıştır. Gardaya bölgesinde İbadiler çok fazla yaşarlarmış.Genelde Malikiliğin Cezayir'de hakim olmasına rağmen. İbadiler İslam'ı daha katı yaşıyorlar ve bu durum sokaklara hakim olmuş durumdadır. Sokaklarda kadınları görmek mümkün ancak genellikle tek gözleri açık kıyafetleriyle.Özellikle genç kızlar yüzleri açık dolaşabiliyor. Buranın modern kadınları ise peçeli olarak başörtülerinin pardösülerinin üzerine peçe takarak dolaşabiliyorlar. Bu bölgede kadınların görüntülenmesi pek de mümkün değildir. Çünkü sokaklarda kadınları çektiğinizde bölgenin halkı müdahale eder bunun gerekçesinin ise kadınlarının görüntüsünün porno olarak algılanmasıdır. Örtünün kadını toplumda kötülüklerden koruduğunu düşünüp önem atfettiklerini ve kadının böylece kimliğini oluşturma imkanı olabileceğini düşünmüşlerdir.Kadın örtüyü çok rahatlıkla zorlama olmadan takarmış.Bu bölgede örtünmek toplumun seviyesini yükseltirmiş.Gardaya'daki erkek imam toplumun yaşam biçimini şu şekilde anlatır: "Kız çocuğu 14 yaşına girince namaza başlar.Yüzünü kapatmaz bu evlenene kadar böyle gider. Evlendikten sonra 18-19 yaşında yüzünü kapatır bu da evli demektir.Görebilmek için gözlerinden birini açar." (Böhürler, 2008, s. 172)

Başkentteki kadınların İslam bakış açıları çok farklı olmuştur.Örtülü ve örtüsüz kadınlar modern hayatın bir parçası olmuşlar. İslam ve modernite yan yana gelemez mi?Batı dünyası bugün onlara dinlerinin kurbanı gibi baktıklarını düşünüyorlarmış. Batı dünyasının bu fikrini değiştirmek istiyorlarmış. Çünkü bunun doğru olmadığını düşünüyorlar. Demokrasinin en iyi örnekleri olmasalar bile İslam yüzünden de gelişmemiş. Çünkü bir gün İslam dünyasında gelişmenin durduğunu ve şimdi medeniyete geri dönmek istediklerini ancak bunun kolay olmadığını belirtmişlerdir.Çünkü çok baskın gelenekleri varmış. Geleneğe karşı bir şey söyleyecek pek çok insan İslam'a karşı olduklarını iddia ediyor ki bunun kesinlikle doğru olmadığını düşünürler. Müslüman kadınlar Batılı kadınlar gibi yaşamak istemiyorlarmış.İki çok farklı kültür ama batı kültüründe de olumlu yanlar var, bu yüzden ikisini komplike edip İslami olabileceklerini belirtirler.

1.2.3. Tarihsel Olarak Cezayirli Kadın

Sana kadınların aybaşı hallerini soruyorlar. De ki: O bir rahatsızlıktır. Bu sebeple âdet günlerinde kadınlardan ayrı durun, temizlenmedikçe onlarla cinsel ilişkide bulunmayın. İyice temizlendiklerinde onlara Allah'ın emrettiği şekilde yaklaşın. Allah çok tövbe edenleri sever ve içi dışı temiz olanları sever. Kadınlar sizin ekenenizdir; ekenenize hangi taraftan isterseniz oradan varın. Kendiniz için de önceden hazırlık yapın. Allah'tan sakının ve bilin ki O'na kavuşacaksınız. Müminleri müjdele.

Bakara Suresi(222-223 ayet),Kuran

Kendi görülmeden gören kadın sömürgeciyi bıkkınlığa sürükler.Erkekler sözleri artık birer yasa değil.Kadınlarda artık sessiz değildir.

Franz Fanon,A Dying Colonialism-

(Ölen Sömürgecilik)

Francis Fytton "Manifestation"dan Cezayir'in bağımsızlığı için yapılan gösteriler üzerine kurulu kısa bir öyküde Cezayirli kadınların yaşadıkları anlatılmıştır.(Öykü ektedir.) (Rowbotham, 1994) Nefissa'nın bu öyküsünde düzenin etkilerinden bir örnekle Cezayir kadının toplumdaki yerini anlayabiliriz. Bu olay 17 Ekim 1961'de Fransızların Cezayir halkına yapmış olduğu şiddet olaylarından biridir. Bu olayda FLN'deki kadınların sömürgeye sebep olan insanlarla karşılaşmaktadır. Nefissa kendini eşlerden farklı görüp kendisinin militan olması sebebiyle özgürleşme yolunda etkisini gözler önüne koymasına rağmen diğer erkekler için hala bir kadın olmaktadır. Her durumda yapması gerektiği işler ve kurallara uyması sebebiyle Cezayirli kadın cinsel olarak aşağıda görülür. Nefissa tamamen umursamazdır. Sadece diğer kadınlar gibi tepkisini gösterip ayakkabısıyla saldırgan davranış göstermiştir. Hanna ise güçsüz bir erkek olarak Nefissa'yı koruyamamıştır. Beyaz erkeklerin Hanna'yı güçsüzleştirip zorlaştırmasıyla o da Nefissa'yı aşağıda görmüş ve Fransız olmak arzusuyla onlarla bir nevi iş birliği içindedir. FLN'ye teslim olmak Nefissa'nın tekrar onurunu kazanabileceği tek yol gözükmektedir. Nefissa'yı zorlayan tek şey kadınlığıdır. Hanna, onunla aynı hücrede olsa da Nefissa gibi aylık kanama dönemini yaşamayacaktır, kadınlığı anlayamayacaktır."Sana aylık kanama dönemini sorarlarsa acı verdiğini söyle."Bu onun acısıdır. Öyküde ele bulaşan kan

silindiğinde o yol boyunca yürümeye çalıştığında, bacaklarının arasında taşıdığı acı. (Rowbotham, 1994, s. 273)

Cezayir'in Fransızlar tarafından sömürgeleştirilmesinde sömürgecinin doğal sonucu olarak işkence zulüm gibi olayların yanında Fransızların yapmış olduğu bu sömürgeyle Cezayir topluma birçok olumlu denebilecek yenilikler katmıştır. Resmi sömürgeci peçeli tamamen inzivada olan ve evleneceği kişi hakkında hiçbir söz hakkına sahip olmayan eril egemenlikte ezilmiş olan kadının durumuna oldukça şaşırmıştır Fransızlar bu durumu engellemek için çok eşliliği yasaklayan ve erken yaşta evlenmeye karşı yasalar çıkarmıştır. Peçe takılmaması için uğraşmış ve kızların eğitimi konusunda ısrarcı olmuştur. Cezayir toplumundaki kadınları batıdaki liberal özgürlükle tanıştırmış olmalarına rağmen bu özgürlük onlar için bir zorunluluktur.

Fanon'un belirttiği gibi Avrupalı işverenlerin Cezayir'deki iş yerlerinde erkeğe nasıl baskı yaptıklarını anlatır. Bu işverenler sadece işyerinde Cezayirli erkeğe sahip olmakla yetinmiyorlar erkeğin evine de karışıyorlardı. Karısının giyimi, dışarı çıkıp çıkmadığını araştırıp onu işyerinin eğlencelerine getirmesi konusunda zorluyordu. Bu zorlama somut olmayarak getirmediğinde karşılaşacakları tablodan dolayı erkekler karılarını bu eğlencelere getirmek durumunda kalıyorlardı. Getirmediklerinde işten atılabilir getirdiklerinde ise teslim olmuş bir erkek görünümünde olacaktır. (Fanon, 1970, s. 25)

Sömürgecilerin anladıkları kadarıyla kadınların etkin olarak öfkelenmelerinde ve onları baştan çıkaran belli konular vardı. Bunlardan bazıları yaşlı kadınların toplumu etkileyen önemli bir güç olması, genç kadınların ise erkekleri efendileri olarak görmesi, Cezayirli erkeklerin ise sömürgeyi kabullenmesidir. Cezayirli erkekler tamamen egemen olup kadını yöneten konumdaydı. Sömürgecilerin bir diğer dikkat kesildiği konu, kadınların ırzlarının göstergesi peçeydi. Aslında sömürü ve egemenliğin gizli gerçekliğinde peçeyi kabul etmişler; dolayısıyla Avrupalı erkekler, Cezayirli Arap kadınların özgürlüğünün kendi Batılı kültürleriyle oluşturabileceğini düşünerek hareket etmişlerdir. Sömürgeci Avrupalı erkekler, Cezayirli kadınların da kendi kadınları gibi süslenip giyinmelerini istemişlerdir. Bu kadınlara Batılı kadınların dilini, dış görünüşünü kazandırarak sonraki ihtimal davranışı ise bu kendilerine göre özgürleşen Cezayirli kadınları koynuna almak ve sonuçta cinsellikte kadını boyun eğen duruma koymaktır. Avrupalı kadınlar ise bu

durumdan gayet memnun gözükyorlardı.Çünkü Cezayirli kadınlar kendileri gibi olmaya çalışırken kendilerini daha üstün görüyorlardı. Cezayirli kadınlar Avrupalaşarak özgür olduklarını sanmalarına rağmen tamamen aynı, aktörleri farklı bir boyun eğiş biçiminde başkalaşıyor ve bu durum sömürgeciliği daha önemli görmemizi sağlamaktadır.

Peçesini atmış her Cezayirli Arap kadın, işgalci Avrupalılara savunmaları bozulmuş bir Cezayir toplumunun olduğu izlenimini yaratmıştır. Açılan her peçe gelenekselden kurtulup işgalcilerin o sabırsız ve arsız bakışlarına kendisini yansıtmış bunun sonucu olarak aslında sömürgeciliği kabul ettiğini belirten bir davranış olagelmıştır.

Cezayirli erkeklerin çoğu bu durumu hissetmiştir.Geleneklere bağlı o ailelerden çıkan, Fransa'da emekçi olarak çalışan bu erkekler sömürgeciliğin daha çok kendilerini etkilediğini ve geleneklerini yok ettiğini gözlemleyebilmişlerdir. Kadınlar ise Cezayir'de toplumu bir arada tutmak için belki de bırakılmıştır.Sömürgeleşen erkekler zaten yabancılaşmış olup Londra'daki İrlandalı göçmenler gibi Paris'teki Cezayirli erkekler genelde kendilerini yabancı kültürde yaşamıştır. Buna rağmen kentin kıyıda kalmış yerlerde gecekonduvarında yaşıyorlarmış. Mutsuz, alıngan yapılarıyla üstünlüğün ve saygınlığın kendisini sömürenlerde olduğunu bilip kendi benliklerini öfkeyle bakmışlardır.Erkekliklerini Avrupalı kadınlarla kazanmaya uğraşıp kendisine göre Avrupalı erkeğe karşı öcünü almış hissediyormuş.Geceleri beyaza kadınları takip ederken haz duyup, bir nesne olarak ele geçirip, Cezayirli kadınlara göre daha fazla küçük görerek, bir nevi çırpınmış halde Fransızlılardan intikam alıyorlarmış.Bu düşünüş güçlendikçe yurduna olan bağlılığı önemli bir anlam kazanıyor, kendilerine olan öz saygılarını ve erkekliklerini kazanmak için bu yolda özgürlük mücadelesi vermiştir.

Cezayirli kadınların rolü ise daha karanlık olmuş çünkü erkek kadını özgürleştirmek güçlendirmek yerine yeniden kendi tahakkümü altına almak istiyormuş.Kadınların bilindiği üzere evdeki görevlerinden ziyade işler verilmesi kararları kolayca verilmeyip bu kararların oluşabilmesi daha çok gerekliliğin bir sonucu olmuştur.Kadınlar önceleri dağlarda çeteleri yardım ederken büyük sorumluluklar altına girmemiştir. Militan karıları ardından dul ve boşanmış kadınlar işe girişmiş, daha sonraları ise bu sorumluluğu evli olmayan genç kızlar bile

omuzlarına almışlardır. Sonunda FLN her türlü kadından destek alarak mücadeleyi sürdürmüşlerdir. Peçeli kadınları kendi topraklarında kullanmışlar fakat Avrupa'da bu peçeli kadınlar eylemlere daha çok dikkat çekmiştir. Bu siyasal görevleriyle Cezayirli kadınlar peçesiz dolaşmaya başlayarak Avrupalılar gibi görünüp, Fransız askerleriyle oynayıp Cezayirli erkeklerin küçük görmelerini dik başlılıkla karşılık veriyorlarmış. 1956'dan itibaren çeşitli bombaları, tabancaları, kadınlarda taşıyormuş. Artık kadınlar farklı biçimlerde yürüyüp o geleneksel giysileriyle saklanmıyormuş. Bu durum eskiye nazaran korkutucu görünse de ırza saldırgan bir görüntü sergilememiştir. Cezayirli kadın Avrupalı gibi görünürken yeni peçesiz Arap kadın davranışını yaratmış ve aynı zamanda çok özentiyeye kaçmadan göze batmadan yeniden kadın bedenini öğrenip çizmiştir. Yetkililer peçe takmayan kadınları araştırınca bilinçli bir siyasi hareket olarak bazı kadınlar yeniden peçe takmaya başlamışlar. Siyasi faaliyetler kadının yaşam biçimini de etkileyerek başka kentleri yolculuk etmiş, bilmediği yerlerde uymuştur. Bu erkeklerin utanmadığı siyasi zorunluluk olması sebebiyleymiş. Genç kızlar ölüm acısı çeken kadınlara ve özgürlük için mücadele edip tutuklananlara hayran olmaya başlamışlardır. Bu hayranlıkları bu kadınlar gibi peçelerini çıkarmaya, boyanmalarına, dağlarda erkeklerle kalıp direnmeye itmiştir. Savaş sırasında babalarının hakimiyetlerinden sıyrılan genç kızları evlilikleri düzenleme şeklinde yapılamayıp ulusal özgürlük yoluyla kadın özgürlüğü gelişmeye başlamıştır. Bu özgürlük, sömürgecilerin yaratmak istediği özgürlük gibi zorla olmamış; kadınlarla erkekler bu koşullarda birbirlerini ihtiyaç duyarak bağımlı olmaları sebebiyle günün olağan ihtiyaçlarıyla doğmuştur.

1.2.3.1. Asker Olarak Cezayirli Kadın

Bir asker olarak kadın biyolojik ve ruhsal olarak oldukça zorlanmış olup bunun örneklerini Fanon'un eserlerinde bulabilmekteyiz. Kadınlar göçmen kamp alanlarında çeşitli işkenceleri maruz kalmış, erkekleriyle aralarında acı oluşmuştur. Fanon, Fransızlar tarafından karısının ırzına geçilen bir hasta kadının durumunu anlatır. Bu kişi karısını hiçbir zaman gerçek anlamda sevmemiş olmasına rağmen karısının ırzına gözünün önünde geçildikten sonra onun gözyaşlarını silmiştir. Karısının kendisini ve örgütü koruduğunu da biliyordu. Karısı konuşamamıştı. Karısını bu işe karıştıran kendi siyasal bağlantıları olmuştu. Ama gene de bana "Bak senin için

nelere katlandım." demedi. Tersine "Beni unut, yaşamını yeniden kur çünkü ben lekелendim." dedi. Ve gerçekten de adam onurunu yitirdiğini düşünüyor, ama böyle düşündüğü için de suçluluk duyuyordu. Karısı ve çocuğu ona çürümüş gibi geliyor, başka kadınlarla da "Fransızlar tadına bakmış" düşüncesiyle bozguna uğratılmaksızın ilişkiye giremiyordu. (Fanon, The Wretched of the Earth, 1970, s. 206)

Parti genel olarak erkek askerlerden oluştuğu için eril niteliğinde olmuş, bu sebeple bilincin iç yapısı kadın özgürlüğüne önem vermeyen, bir düşmanlık içinde olmuştur. Kadın tamamen erkekler tarafından tanımlanarak yönetilen bir ortam da çalışmıştır. Cinsel şakalara, ataerkil davranışlara hedef olmuş; çok eşliliğe dair eleştirilerini erkekler dalga unsuru olarak görmüşlerdir. Peçesinin arkasına süzülürme, geride kalma, kendini erkek devriminin düşmanca saldırısı önüne atmama dürtüsü son derece yoğun olup bu durum kadının gücünü arttırmaya teşvik niteliğinde olmuştur. Parti kadınlara saygı duyarak görev sözü vermesine rağmen, bu durumun gerçekleşeceği sırada, erkekler kadınların hala çok geri, çok deneyimsiz ve yeterli öğrenimden yoksun olduklarını belirtmiştir.

Gelişen olaylar çerçevesinde Cezayirli kadınlar birleşerek güçlerini kullanmaya çalışmıştır. Ayrıca devrimci hükümet yeni yasalar getirmeyip evlilikle ilgili konuları düzenlememesi sebebiyle erkekler karılarını tek bir sözle boşayabilirmiş. Bu evliliğe olan güvensizliğe ve kadının güvencesizliğine sebep olmuştur. Kadınlar bu gibi içsel korkularıyla erkeklerin isteklerini geri çeviremiyorlardı. Kadınları zorla eve kapatmak özellikle destek buluyormuş. "La feme fasse le couscous et nous la politique" (Kadınlar kuskus pişirir, biz siyaset yaparız) deyişi erkeklerin Fransız sömürgecilerinden kurtulmalarında onları etkileyen önemli bir güce sahip olmuştur.

Müslümanlık da kadınların boyun eğişini güçlendiren bir argüman olarak karşımıza çıkmıştır. Yürekli adındaki örgütün başkanı olan Haşemi Tijani Haziran 1964'te şimdiye kadar hiç kadın peygamberin gelmediğini bildiriyordu, böylece sonuçta kadınların aşağılığı saptanmış oluyor ve beyinlerinin bilimsel açıdan erkeklerden daha düşük düzeyde olduğu kanıtılıyor. (murabet, 1968, s. 15)

Daha sonraki dönemlerde kadınlara uygulanan baskı yalnız açıkça sürdürülmemiş, aynı zamanda bu duruma duygusal konuşmalarla karşı çıkış bile azalmış. Kırsal bölgelerde çokeşlilik sürmüş, hatta artış göstermiştir. 1967'de bir

köylü, karısını öldürebilecek ayrıca onun kendisini aldattığını düşünürse, bunu bir hak olarak görebilecekmiş."Geleneksel gelenekçilikle, sömürgecilik gelenekçiliği" arasında bir ayrım yapmak moda olmuştu. (murabet, 1968, s. 101)Ne olursa olsun,kadınların bakış açısından özgürlük için bunlardan ikincisi birincisinden daha uygun bir durum olmuştur.Kadınlar mücadelelerini savunmak amacıyla devrim fikrini kullanamamışlar.

1969'da başkent Cezayir'de Bumedyen lise ödül töreninde yaptığı konuşmada Cezayir toplumunun kızlarla oğlanlar için öngördüğü gelecek arasındaki farkı açıkça belirtmişti: Kızların görevi annelerinkinki gibi İslam Arap ahlakını yüceltmekti, oğlanlarınsiyse devlet için siyasal sorumluluğu üstlenmekti. Günlük El Mücahit gazetesi bunu şöyle tekrarlamıştır: "Kadın toplum temelini hücreleriyle, ailenin belkemiği olan geleneklerin bekçisidir.Toplumdaki ya da ailedeki ahlaka uygunluk ve ahlak bozukluğu öncelikle kadınların davranışlarıyla belirlenir". Kadının işlevi çok, ama çok önemlidir. (Vandvelde, 1971, s. 177)

Kırsal bölgede kadınların yaşamlarında herhangi bir değişiklik olmayıp yüzyıllardır nasıl yaşadılarsa yine öyle yaşamaya devam etmişlerdir. Küçük kız çocukları sürülere bakıyor ve babalarının onlar için seçtiği kocaları kabul ediyorlardı. Küçük kentlerde inziva hayatına mahkum edilmiş kız çocukları ise evlere kapatılmışlardı. Başkent Cezayir'de kız öğrenciler, yazarlar, iş kadınları kişisel olarak belirli bir özgürlükten yararlanıyormuş ama bunların sayıları parmakla sayılabilecek kadar azmış.Evlenip çocuk sahibi olduklarında bu ayrıcalıklı özgürlük ellerinden gidiyormuş.Kentlerdeki orta sınıf kadınların dışında parasal bağımsızlığa sahip tek kadın topluluğu, sanayide çalışanlarmış ama bunların da sayısı pek fazla olmayıp, yalnız dokuma ve giyim sektöründe yer alıyorlarmış. Ev hizmetleri ve tarım işleri daha çok yaygınmış. Kadınları üretime sokabilmek için başlama isteği var olmuş ve bu istek partideki erkekler tarafından da bilinmesine rağmen gerçekleşmesiyle erkeklerin kadınlardaki o hakimiyetinin azalmasına sebep olacaktı. Mart 1967'de El Mücahite yollanan bir mektubun yazarı, Victoria dönemi İngilteresini hatırlatan bir üslupla "erkek karısında...uzun bir iş gününden sonra sıkıntısını hafifletip yorgunluğunu gideren hoş bir arkadaş bulmalıdır" diyordu. (murabet, 1968, s. 106)

1.2.3.2. Erkek Tarafından Yönlendirilen Cezayirli Kadın

Cezayirli genç kızlar çelişkilerle karşı karşıyadır. Bir tarafta kısıtlamalar vardır: okuldan ayrılmaya zorlanır, arkadaşlarıyla dışarı çıktığında erkek kardeşi tarafından gözetlenir, kızlığını koruyup gözetlemek zorundadır yoksa toplumsal saygılığını yitirir. Bu arada dünyaya seslerini yayın araçlarıyla duyurmaya çalışmışlardır. Bu kızlar, erkeklerin akıllarından batılı cinsel imgelerin çıkmadığını ve karılarını boşayan erkekler tarafından ortada bırakılan kadınların çoğaldığını açıkça görmüşlerdir. Bunlar bireysel boyun eğmekle karşı çıkmak arasında kalıp, hangi davranışta bulunacağını bilemeyen, ne olursa olsun erkeğe bağımlılığı bitmeyen ve erkek tarafından yönlendirilen kadın olmaktan başka çare bulunmamıştır. Kadın henüz tam olarak özgür hale gelememiştir ne yaparsa yapsın erkeklere bağlı olarak eylemlerde bulunur. Erkek onun için her şeyin ölçütü olarak kalmış; ondan korkar yada ona meydan okur, onu sayar ya da kışkırtır, hiçbir zaman erkeği önemsememezlik edemez, erkek hiçbir zaman kadına bakmayı bırakmaz, kadınsa onu görmemezlik edemez, kadın özgür olduğunu söyler ve bu söylediğinden suçluluk duyar.

Bununla birlikte, gerçek özgürlüğün temeli yetersiz kalsa da kadınları İslam-Arap geleneğine bağlama çabalarıyla, Cezayir'in gelişimi arasında ortaya çıkan çelişkileri arttırabilecek birkaç etmen vardır. Sanayileşmenin getirdikleri doğrultusunda kadınların fabrikalarda işgücüne girmesiyle şimdilerde kadınların yüzde sekseni okuryazar olmuştur. Bunların her ikisi de kadınların, anneliklerini sürmek zorunda kaldıkları yaşamla yetinmemelerine yol açmıştır. 1966'dan bu yana büyük kentlerde aile planlamaları yapılmış ve kadınların kaderleri bildikleri bu durumu kabul etmedikleri sonucunu çıkarmışlardır. Ulusal Cezayirli Kadınlar Derneği, "yaşamak zorunda oldukları bu geleneklere karşı savaşlarının gerekli olduğunu" söylemeyi hala sürdürmektedir. Bu gelenekler, genelde aile yasası yerine geçmiş ve çokeşlilik, erkeğin tek sözle boşaması, babaların çocuklarını istediği gibi evlendirmesine izin veren 'Cebr hakkı' kadının yeri olarak kabul edilmiştir. Genç kızlar birçok engele ve resmi ideolojilere rağmen geleneklere karşı çıkıp kendilerini savunmaya bilinçlenmiştir. Bir kız bir dergiye şöyle yazmıştı: "Kadınlar özgür olmalıdır. Aptalca, erkeklere öykünmemelidir. Kadınlarla erkekler eşittir ve bir kadın kocasının davranışlarına bağımlı kalarak kendini alçatmamalıdır. Kadın bağımsız

olmalıdır."Bu, kadınların eşit haklarını öne sürmüş kadın hakları (feminizm) savunculudur ve Cezayir için hakikaten radikal bir başlangıçtır. Ama tek başına kadınların mevcut konumunu değiştirmeye yetersizdir.

1971'de Fransa'da Cezayirli göçmenlerin kızları, yabancı sömürgeciliğine karşı Nefissa gibi değil, istemedikleri bir erkeğin yatağını paylaşmaktan geri durabilmiştir. Ellerindeki silah, kadınların eskiden beri benzeri koşullarda başvurduğu bir yol olmuştur.

Küçümseme farklı biçimlerde olabilir; bazen herkesin doğal olarak sizin olduğunuz ya da olmayı umduğunuz gibi olmak istemesi gerektiği ya da bazen bunun tam tersi, öbür insanların sizden bütünüyle farklı bir türün yaratıkları olduğu ve bunun sonucu olarak hiçbir zaman sizin ereklerinizi paylaşamayacağı kanısıdır. Doğuştan şanssızlar, bu tür davranışlara son derece duyarlıdır. Ortadoğu ülkelerinden bir araştırmacı olarak ben de egemenlerin kendini beğenmişliğine bir kez daha şahit oldum. Marksçı felsefeye inanan ve kadın hakları savunuculuğu yapan ben, Marks'ın fikirlerine katılarak kadınların bu toplumda yaşadıklarıyla oluşan bilincin kendi varlıklarını oluşturduklarına inanmayıp tam tersine toplumsal varlıkların kadının bilincini belirlediğini inanıyorum. Aynı zamanda kadınların çileciliğine inanmayıp, çokeşlilik beni şaşırtmış moda, giyim ve boyanmayla olan ilişkiler aklımı karıştırmıştır. Bir Cezayirli kadın olmanın nasıl bir şey olduğunu bilmiyorum fakat üzerlerinde düşünmekle açıklanmayacak, bilmediğim ve duraklamama neden olan birçok konu var. Mesela belki de, son zamanlarda farklı sömürgeleşme durumlarında kalmış kadınların bilincinin ortaya çıkışı uygulanan baskıyla özgürlük imkanlarını daha iyi bulmuştur.

Kadın özgürlüğüne bakmak için geçmişe dönmek dolaylı ve yaklaşıktır. Dolaylıdır çünkü son zamanlarda gelişen akımlar, 19.yüzyılda fırınları yağmalayan ya da 20.yüzyılda ulusal özgürlük akımlarına katılan kadınların konumu yerine daha üstün durumdaki kadınlara içine alarak kadın özgürlüğünden bahsetmiştir. Yaklaşıktır çünkü birbirinden farklı direniş ortam ve koşullarında insanların bilinci farklılıklar gösterebilir.

1.2.3.3. Anlaşılmayan Kadın Özgürlüğü

Kadın özgürlüğü hiçbir zaman tam olarak anlaşılmamış ve devrim içinde devrim sonuçsuz kalmış denebilir. Devrim ve kadın haklarını savunuculuğu toplumla bir bütünlük sağlayamamış ve bu bütünlüğün ise toplumdaki her alan, kadınların haklarının var olabileceği her konum ince elenip sık dokunarak tespit edilmeli daha sonrasın da kavramların içi doldurulmalıdır. Buna rağmen mücadele eden kadınlar birlik olmaktan ziyade kendi içlerinde bile geçinememiş birbirlerine olan ihtiyaçlarını fark edememiştir. Cezayirli kadının özgürlüğünü sağlamak için kadınlara salt destekçi ya da izleyici olarak değil de onlarla eşit kişiler olarak işin içine girip, o zaman üretim alanının da daha geniş düşünülmesi ve aile içinde kadınlara yüklenen üretimle, kişinin cinsiyetiyle katıldığı üretimi de kapsamalıdır.

Kadın özgürlüğünde çoğu kadın devrimci değildir. Ama kendi gelişimleri için öne sürdükleri istekler toplumda öylesine köklü bir değişiklik gerektirmektedir ki, bu durum devrim olmadan tam olarak anlaşılamaz. İşlerin cinslere göre bölündüğü düzenin etkili bir biçimde değiştirme ihtiyacının anlaşılmasıyla kadın özgürlüğünün kadınları elde tutmaya çalışan şimdiki aile düzenindeki durumundan, ortaya bir anlayış biçimi çıkmaktadır. Böyle bir değişiklik, kaçınılmaz olarak kadınların dolayısıyla erkeklerin kültürel koşullarını, çocuk yetiştirme yöntemlerini, yaşadıkları yerlerin biçimini, toplumların yasal yapısını, toplumsal cinsiyetleri ve insanlığın genel yararında değil de özel kar birikimi için yapılan işlerin yeni bir kalıba dökülmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Toplumcu devrimin ortaya çıkmaması etkileri ölçülmeyen bir biçimde bizim kafalarımızı karıştıran bir durumda bırakır. Aynı zamanda devrimlerin gerçekleştiği bütün toplumlardaki sorunlar, kadınların özgül sorunlarıyla öylesine iç içe geçmesi olup nedeni sonuçtan ayırmak imkansız hal almıştır.

Kadınların uğradığı baskı ile Marksçılığın belli başlı görüşleri arasındaki ilişki, hala emekçilere yönelik sınıf sömürsünü etkilemektedir. Gene bu dünyada ancak hala bir kavram aşamasındadır. Bu kavramlarla düşüncelerin bileşiminin canlanıp açıkça ortaya çıkmasının kara sarı esmer kadınlarının ırkçılık ve emperyalizme karşı savaşımlarıyla bunların her ikisine de bilinçli bir direniş gösteren emekçi kadınların akımının el ele vermesiyle olacağına inanıyorum.

Sonuç olarak Cezayir'de kadının aslında bir diğeri adı da cesarettir.çünkü kadının barış döneminde de işi zaten çok zordur. Ev, çoluk-ocuk, eş, bazen dışarıda iş ama her zaman "evde iş".Ve bütün bunların yarattığı binlerce dert.Bu konuda dünya kadar şey yazılmış.Kadınlar tarafından ve/veya onların mücadelesini omuzlayan erkekler tarafından.

Kadınların savaş koşullarında ise sorunları birkaç kat artar.Hem savaşçı olarak hem de savaşçıların eşi, sevgilisi, bacası, anası, nenesi, halası, teyzesi...Kadın barış zamanlarında olduğu gibi birkaç kat daha ezilir.Savaşmak zorundadır.Cephede ve cephe gerisinde.Kadınlar Cezayir'de hem yazıyorlar hem de yazarak dinciler, devlet, silahlı gruplara karşı mücadele veriyorlardı.Cezayir, Fransa tarafından işgal edildiği 1830'dan bağımsızlığını kazandığı 1962 yılına kadar, toplum sömürgeciler tarafından bozulmuş.Defalarca isyanlar düzenlenmiş.Kadınlar da bu isyanlarda yer almışlar.1Kasım 1954'te silahlı eylemlerle Fransa Cumhuriyeti'ne karşı bağımsızlık mücadelesini başlatan FLN (Ulusal Kurtuluş Cephesi) bünyesinde kadın mücahidiler de bulunuyormuş.

Cezayir'de her şey kadınlar çalışma yaşamında özellikle eğitimden ayrılınsınlar diye yapılmıştır. Dinciler katlettikleri kadınları, özellikle öğretmenler arasından seçiyorlardı.çünkü okulları kendi denetimleri altına almak istemiş, kadınlar ise direnmiştir.Dincilerin kurmayı düşündükleri sistemin öncelikle kadınlar için aşağılayıcı olduğunun bilincindeki kadınlar, gösteri ve yürüyüşleri ile dikkat çekmişlerdir.

Cezayirli kadının mücadelesi daha öncelere iniyor aslında.1984'te yürürlüğe giren Medeni Kanun'un hazırlanması aşamasında ve sonrasında kadınlar bu yasaya karşı birlikte çok ciddi eylemler düzenlemişlerdir. Çünkü bu kanun kadınların öteden beri eleştirdiği İslam hukukunun, boşanmadan günlük yaşama, çalışma yaşamından miras hakkına kadın aleyhine bütün kuralları aynen içermiştir.Kadın, erkeğin vesayeti altına atan bir kanun olmuştur. Oysa kadınlar FLN önderliğinde ve Cezayir Kadınlar Birliği bünyesinde ulusal kurtuluş mücadelesinde cephede ve cephe gerisinde üstlerine düşen görevi yerine getirmekte erkeklerden geride kalmamışlardır. Nitekim Cezayir Anayasası kadını da erkek gibi "eşit haklara sahip yurttaş" olarak tanımıştır.Ancak sonra işler tam tersine dönmüştür.İslam'ı kendine özgü bir biçimde yorumlayan FLN, kadını ikinci plana itmiştir. 1962'de bağımsızlık

elde edildikten sonra sistematik bir biçimde kadın politikadan, yönetici makamlardan dışlanmıştır. Çalışan kadınlar özellikle öğretmenlik, avukatlık ve doktorluk gibi mesleklerde kendilerine özel bir yer edinmiş olmalarına rağmen onlar bile Medeni Kanun sonucunda eşlerin bir evet ya da hayrına terk edilmişlerdir. Ama kadınlar yenilmemişlerdir. FLN, kalkıp erkeklerin kadınlar yerine oy kullanmasını bile yasalaştırmıştır. FİS (İslamcı Selamet Cephesi)'in seçim başarısında bu noktanın da rolü büyüktür.

FLN'nin ne menem bir şey olduğunu kadınlar anladılar. (Güzel, 1997, s. 106) Sonra sıra FİS'e geldi. 1991 belediye seçimlerini kazanan FİS, kadınlar için yaşamı ipotek altına almaya girişmiştir. Kadınlara saldırılar, tehditler günlük ve gittikçe artan şiddet, her ramazan ayında dozu arttırılan şiddetler: Üniversitelerde, lise ve her türlü okulda bayan öğrencilerin tedirgin edilmesi ve tehdit edilmesi: Başörtü taksınlar pantolon ve etek giymesinler, makyaj yapmasınlar diye. Tek başlarına oturan dul kadınlar rahatsız edildiler: Dine göre kadın erkeksiz oturamazmış(!). Çocuklarıyla oturan dul kadınlar tehditlere maruz kaldılar. Erkek arkadaşlarıyla dolaşan genç kızlar, bayanlar, sinemaya giden, kahvede oturan bayanlar, el ele tutuşanlar rahatsız edildiler. Aile plajları kurdular: erkeklerden ayrı ve çarşafı denize girmeye mecbur edildiler.

Günümüz Cezayir kadını özgürlük mücadelesi sonunda birçok alanda haklarını bulmuştur. Özellikle başörtüsü konusunda kadınlar arasında laiklik bakış açısı ve muhafazakar bakış açısı arasında çatışmalar söz konusudur. Toplum bir nevi ikiye bölünmüştür, fikir ayrılıklarıyla toplumda çeşitlilik olmuştur. Bu durum o kadar derindir ki doğulu ve batılı birbiriyle evlenmemeli bu her iki kesim açısından da sakıncalı bir durum olarak görülür. Eski geleneksel yapıdan çıkan kadınlar, daha çok batıdaki kadınlar daha açık, erkeklerle münasebetlerinde daha rahat olmalarına rağmen hala geleneksel fikirlerden çıkamayan kadınlar, genelde doğudaki kadınlar, da toplumda yerini bulmuştur. Bu iki kadın modeli moda, makyaj, eğitim, ten rengi, baş örtüsü gibi farklılıklarıyla karşımıza çıkmıştır. Bu kadınların erkeklerinin davranışları ve hayat tarzları da bu kadınların hayat biçimine göre farklılaşıp iki farklı erkek modeli de karşımızdadır. Batıdaki Cezayirli kadınlar şive olarak Arapçadan oldukça uzaklaşmışlar, Fransızcadan oldukça etkilenip dilleri törpülenmiştir. Doğudaki Cezayirli kadınların dillerinde de Fransızca kelimelerinden

oluşan yabancı sözcükler olmasına rağmen daha sade bir Arapçaları vardır. Batıdaki kadın cinsel hayatında daha rahat olmuş, evlenmeden erkeklerle yaşayıp istediği erkekle cinsel ilişkide bulunabilir çünkü namus kavramının içini batıdaki toplum boşaltmıştır, toplum bunu normal olarak görmektedir. Doğudaki kadının cinsel hayatında hala bir sözü yoktur sadece evlilikte cinsel hayatına başlayabilir evlilik eşittir cinsellik görülmektedir. Yine buna rağmen evlendiği eşiyle bile yatakta söz hakkı bulamayıp erkeğin egemenliği altında yatakta da kalmaya devam etmiştir. Toplumun yadırgayabilmesinden kaynaklı bu kadınlar gizli ilişkide bulunmaktadır. Boşanmış kadın ise toplumda dışlanır ve boşanması onu küçük düşüren bir noktaya koyduğu için çoğu kadın boşanmak istemiyor hal almıştır ve hayatlarını belki de istemedikleri erkeklerle devam ettirmek zorunda kalıyorlar, temel hakları olan boşanma hakkını kullanmakta toplumun gözünden ve dilinden korktuğu için kullanamıyor. Dul kadınlar da toplumda erkeklerden tarafından kolayca elde edilebilecek kadın olarak görülüp evli kadınlar kocalarını elinde tutmak için o kadınları hayatlarından uzakta tutarlar. Genelde Arap ülkelerinde ve Cezayir'de evlilikte mehil olarak kızın bir karşılığı olduğu için daha zengin olan ve birden fazla karısı olmasına rağmen kızın babaları zenginleşme aracı olarak kızlarını gördüklerinden bu erkekler kadınları elde ediyor, evlilikteki kriterden biri erkeğin kız için ne kadar altın, para verdiği önemli hal almıştır. Davranışlar, eğitim gibi insanı insan yapan niteliklere çok dikkat etmeyip, kadınların duygularına bakmadan evleneceği erkeği seçme imkanı bulamayıp kadınları bir meta olarak alınıp satıldığı bölgeler hala Cezayir'de bulunabilir. Buna rağmen batıdaki toplum daha modernleşip kadınına özgür evlilik veya özgür ilişkide bulunma imkanı toplum gözlerini kapatarak vermiştir. İsteddiği ile evlenip boşanma imkanı bulan batılı Cezayirli kadın toplumda diğer kadınlardan herhangi bir farkı olmadığı düşünülür. Batıdaki kadının dinini nasıl yaşadığı ve özel hayatı toplumu artık ilgilendirmeyen bir nokta olmuştur. Hatta bu durumu tanıdığım bir Cezayirli kadının ifadeleriyle şöyle anlatabilirim: "Ramazanda ben erkek arkadaşım ile cinsel ilişkide bulunurum çünkü bu benim için normal benim cinsel organıma giren erkek ağzıma girmediği için orucum bozulmaz. Tabi ki hem seks yapıyorum hem de oruç tutuyorum. Bu normal bir şey." Benim anladığım artık eski din anlayışlarından uzakta dinin içi de boş bir hal almış sadece ibadet bir rutin ya da adet olmuştur. Bu durum belki de özgürleşmeyi tamamen ters anlayıp toplumun tamamen ters düz olmasına da sebebiyet verebilir.

Cezayirli kadın, tarihte yaşadıklarıyla toplumdaki yerini oluşturmuştur. Birçok zorlukla karşılaşmış bu kadınlar bazı geleneksel ataerkil toplum düzeninden çıkabilmiş olabilmesine rağmen halen toplum ve kadın arasında bir kavram boşluğu bulunduğu söylenip tam olarak bir zafere ulaşmadığını söyleyebilirim. Toplumu etkileyen erkek egemenliği ve dinden kadın ayrılmaz olup kadın modernleşme yolunda adımlarına devam etmektedir.

1.3. ARAP ÜLKELERİNDE KADIN: LÜBNAN

1.3.1. Toplumsal ve Tarihsel Olarak Lübnanlı Kadın

Beyrut meşhur bir Arap şarkısında, acılar ve sevinçler dolu bir hayatın izlerini taşıyan görmüş bir kadına benzetilir. Beyrut Avrupa şehirlerini anımsatan ışıltısıyla ziyaretçilerinin aklını başından alır. Bir diğeri ise savaşın izlerini halen kan ve barut kokan sokaklarıyla sinesinde yaşatmaya devam etmektedir. 90'lı yılların başına kadar Hristiyan'ı Dürzi'si ve Müslüman'ıyla herkesin birbirini ateş açtığı, yıllar süren kanlı iç savaşa tanıklık eden ve de halen tehdit altında bulunan Lübnan'ın başkenti olan Beyrut, zıtların bileşkesinden oluşmuş bir kenttir. Bir zamanlar silahların mevzilendiği caddelere bugün reklam panoları hakim olmuştur. Fakat doğu toplumlarının tutuculuğunu aklımıza getirdiğimizde bizi şaşırtan Beyrut'un kadınları olmuştur. Peki on beş yıl boyunca iç savaş yaşamış bu küçük coğrafya kadınları farklı dinlerin ve mezheplerin ortasında ülkelerinin yazgısından ne kadar pay almışlardır? Bu durumu Lübnanlı kadınların fikirlerinden yola çıkarak toplumsal olarak Lübnan kadını anlamaya çalışabiliriz.

Ayşe Böhürler ve Süreyya Öner'in 2013'de Lübnanlı kadın hakkında araştırmalarda bulunmuştur. Bu araştırmalarda Lübnan toplumunda kadının yerini bazı kadınların görüşleriyle ifade etmeye çalışmıştır. Bunlarda biri olan *Rima Karaki Al-Mustakbal* televizyon program yapımcısı ve sunucusu kadınların çok açık fikirli olduğunu ve devamlı mücadele ettiklerini şu şekilde aktarıyor: "Biz çok açık fikirli insanlarız, herkese açık bir ülkeyiz ve daha çok öğrenmek okumak yüksek yerleri varmak isteriz. Her zaman dünyanın başka yerlerindeki insanlar kadar iyi olduğumuzu kanıtlamak isteriz. Her ne kadar bazı politik durumları yaşasak da yeniden mücadele ederiz." Ayrıca Beyrut Üniversitesi'nde Hukuk dalında profesör olan *Prof. Hala El-Haris* ise kadınların erkeklerle eşit bir şekilde çalışma hayatında

yer aldığını şu sözleriyle anlatmıştır:"Şu anki kanunlara göre kadın erkek gibi bütün haklarda eşit tutulmaktadır. Çalışma alanında ticarete yani bütün alanlarda şimdilik kadın için bir kısıtlama ruhsal olarak yoktur." (Böhürler, 2008, s. 81)

Lübnan'daki yazarlardan olan *Emilly Nasrallah* eskiden Lübnanlı kadınların yaşadıklarını ve şimdi nasıl değiştiğini şu sözleriyle aktarmıştır: "Benim zamanımda üniversitede, çok eskilerden bahsetmiyorum, 1954-1955'lerde kadınların Amerikan Üniversitesinde mühendislik mimarlık okumalarına izin verilmiyordu.Şimdi kadın mühendisler erkeklerden daha yüksek bir oranı oluşturuyorlar.Artık onların da mühendislik mimarlık okumalarına izin veriliyor." (Böhürler, 2008, s. 70)

Bölgedeki diğer Arap ülkelerinden farklı olarak Lübnanlı kadınlar daha özgür görünmektedir.Fakat bu özgürlüğü yeterli bulmayanlardan şarkıcı *Sümmeyye Baalbeck* kadının hala hak ettiği konuma gelmediğini, sadece güzel giyinip istediklerini giyinebilme özgürlüklerine sahip olduklarını Böhürler'e şöyle aktarmıştır: "Lübnanlı kadınlar dışarıdan bakıldığında gerçek konumlarından daha farklı görünüyorlar.Örneğin şehirdeki kadınlara baktığımızda çok güzel giyindiklerini, bakımlı olduklarını, Batılı kadınlardan hiçbir farklarının olmadığını görürsünüz.Ama kadının hürriyetine baktığımızda Lübnanlı şarkıcının bile hak ettiği konuma ulaşmadığını görürüz.Kadınların burada kısa etek dar kıyafetler giyebilme hürriyetleri vardır.Gerçek hürriyete, haklarına daha ulaşamamışlardır.Mesela Lübnan Parlamentosuna kadınlar tesadüf sonucu girmiştir. Bence bunun üzerine büyük bir soru işareti konmalıdır." (Böhürler, 2008, s. 105) Lübnanlı kadınlar Arap kadınlardan çok daha önde olduğunu hatta kadın şirket yöneticilerin bile olduğunu ve medyaya bakacak olursak kadınların burayı ele geçirdiklerini, çok sayıda yaratıcı kadınların Lübnan'da bulunduğunu, sadece bir anne, kız kardeş olmadıklarını yazar *Iman Humaydan Younes* ifade etmiştir.Ona göre kadın sadece siyasi arenada değildir ve bu durumun nedenini sorgulamaktadır.

Bana göre kadınların siyasette yeterince söz sahibi olamamalarının sebebi yıllar boyu esaret altında yaşamaları, iç savaş görmeleri ve işgale uğramaları ile tarihe geçmiş olan Lübnan'ın yakın tarihine bakmak gerekir.Lübnan 1920'den 1943'e kadar Fransızlar tarafından yönetilmiştir.Hala şimdiki Beyrut'un her yerinde Fransız etkisini görmek mümkündür.Arapçadan sonra en yaygın dil Fransızcadır.Daha sonraki yıllarda dünyaca ünlenen kumarhaneleri ve renkli gece hayatıyla cazibe

merkezi haline gelen Beyrut, 'Ortadoğu'nun Paris'i' olarak anılmaya başlanmıştır. Beyrut'un bir diğer özelliği farklı ideolojilere mensup olan silahlı mücadeleyi eksen almış pek çok örgüt için o dönemde cazibe merkezi haline gelmesi olabilir. Tüm bu faktörler paranın, silahın ve fikirlerin özgür dolaşımına imkan vermiş fakat bu durum, diğer siyasi faktörlerinde işin içine girmesiyle tüm Lübnan'ı iç savaşa çeken tetikleyici olmuştur. Savaşta yaşadıklarını ve kadın olarak bu savaştan nasıl etkilendiklerini *Iman Humaydan Younes* şu şekilde ifade etmiştir: "Savaş hayatımızdan 15 yıl götürdü ve çok iz bıraktı savaş sırasında kadın ve anne bir eş, bir doktor, bir avukat olarak bütün alanlarda başrol oynadı siyasi arena bile. Ve bazen bazı anlar geldi ki kadın ailede rol oynayan tek kişiydi. Baba yoktu, yurtdışındaydı çünkü çalışması gerekiyordu. Çocuklarının başına kalan anneydi, kadındı, kendi işine de gidiyordu. Sokak bombalanırken ekmek almaya dışarı çıkıyordu. (Böhürler, 2008, s. 13) "Kadınların savaş sırasında üstlerindeki sorumlulukların bir kat daha arttığını bir diğer yazar *Emily Nasrallah* şu sözleriyle belirtmiştir: "1975'te savaş başladı ve ben yazmayı bıraktım. O zamana kadar üç kitabım yayımlanmıştı. İki roman, bir hikaye kitabı. Ne anlamı var dedim kendi kendime. Şimdi çocuklarımızı korumanın ve onlar için güvenli bir yer bulmamın zamanı ve önemli olan da buydu." (Böhürler, 2008, s. 23)

Yaşanan savaşın tüm ülkeyi o kadar derinden sarstığını ve savaşın toplumu ne kadar zor şartlarla mücadele etmesine sebebiyet verdiğini, bizzat ülkedeki bu sıkıntılardan dolayı kayıp olan kişileri aramakta görevli başkan ayrıca insan hakları aktivisti Vedad Halvani şu şekilde bize savaşı yansıtmıştır: "Savaş sırasında ateş altında bir bölgeden diğerine gidiyorduk. Savaş esnasında hükümet zayıf olmasına rağmen ölenlerinin ailelerini yada kaybolanları teftişten sorumluydu. Biz de o zamanlar en yetkili kişilerden yardım istiyorduk. Savaş zamanında bir çok zorluklar vardı. Ölenlerin ailelerine ulaşmak isterken işgalci kuvvetler tarafından bazen şiddete maruz kalıyorduk. Hatta tehdit alıyorduk ve lakin biz bütün bu zorluklara yardım ettiğimiz insanların sevgi sayesinde katlanıyorduk." (Böhürler, 2008, s. 24)

Lübnan'daki tüm siyasi ve dini grupların birbiriyle çatıştığı kaos ortamına 1978 yılında İsrail işgali de eklenince yaşanan acılar kat be kat artmış. 1982'de işgali sınırlarını Beyrut'a kadar genişleten İsrail'in sebep olduğu kıyım ve işkencelerden kadınlar da pay almış. Özellikle güney bölgesindeki Hayal beldesinde yaşayanlar acı

hatıralarını hala unutamamışlardır. Bu acıları bize toplama kampında tutuklu olarak belli bir süre kalmak zorunda kalan ve işkencelere maruz kalmış *Ahlam Awada Al-Hiyam* aktarmıştır:"Hayal beldesine ziyaret için annem ve kız kardeşimle birlikte geldim.Kardeşim Rabab'ta bizimleydi.Bir an birbirimizden ayrıldık daha sonra onu elinde bir kelepçe başında bir başlıkla gördüm, sonra bana da aynısını yaptılar.Bu zor günlerimiz uzun sürdü.Bu süre zarfında manevi yönden çok yıprandım ve çok acı çektim.İsrailliler burada insanlara eziyet çektirirken çocuk genç ayırmadılar.Hatta yaşlı, kadın, erkek, çocuk demeden herkes aynı işkenceye maruz kaldı.Eziyet şekilleri ise şöyleydi:İnsanların vücutlarını kesiyorlardı, elektrik veriyorlardı.Buraları yer olarak yüksek kesimler onun için yaz da soğuk geçiyor. Esirleri soyup üzerlerine soğuk su döküyorlar sonra da elektrik veriyorlardı. Aynı zamanda bıçakla yara açarlardı, kadınlara daha çok psikolojik baskılar uygularlardı. Müslüman ve Arap olduğumuz için bize çok kötü küfürler ederlerdi ve aynı zamanda çok tehdit ederlerdi.Bu yaşadıklarımızı dile getirmek çok zor.Bunları anlatmaktan çok yaşamak gerek.Kısacası her günümüzde eziyet vardı. Toplumla yeniden kaynaşmak kolay değildi, insan yavaş yavaş ayak uydurmaya çalışıyor.İlk başlarda bu çok stresli olabiliyor, insan depresyona girebiliyor ama etrafınızda size karşı anlayışla, şefkatle, sevgiyle yaklaşan insanlar olduğunda hayatınız git gide düzene girebiliyor." (Böhürler, 2008, s. 85) İsrail askerleri tarafından hiçbir geçerli sebebi gösterilmeksizin gözaltına alınan bu kadın, daha sonra kötü koşullar ve işkence sonucu yaklaşık üç bin Filistinlinin can verdiği Kıyam Hapishanesine gönderilmiştir. Bölgede yaşayan acıların sebebi durumundaki Kıyam Hapishanesi bugün bir müze gibi ziyaretçilere gezdirilmektedir.Dar hücreleri Lübnan'ın en soğuk bölgesinde insanlık koşullarına uymayan tuvaletsiz koğuşları, işkence odaları, mezarı andıran tecrit kabirleri olan Kıyam Hapishanesi Ebu Gureybey'i hatırlatmıştır. Lübnan'da Ahlam Awada Al-Hiyam gibi pek çok kadın varmış: suçsuz oldukları halde cezaevinde yatmış, işkencelere maruz bırakılmış ve onurları çiğnenmiş kadınlar. Yaşananlar artık geri de kalmış ama onlar için topluma adapte olmak, bir hayatın kapılarını aralamak aradan geçen yıllara rağmen hiçte kolay olmamış.

Savaşın sona ermesine karşın bugün bile her yerde askere rastlamak mümkündür.Lübnan'ın güvenliğini Suriye askerleri ve Lübnan askerleri ortak olarak sağlıyordu.Fakat başbakanın öldürülmesinden sonra meydana gelen siyasi gelişimler

sonucunda Suriye askerleri ülkeyi terk etmişlerdir.Lübnan'ın bir bölümünde ise güvenliği Hizbullah askerleri sağlıyor. Özellikle de güney Lübnan'da.İsrail işgalinden Hizbullah tarafından kurtarılan güney Lübnan, bereketli topraklara sahiptir.İşgale karşı verilen savaşta hayatlarını kaybeden kahramanların hikayeleri yol boyu sıralanmış panolarda yaşatılmaya devam etmektedir. Şebap bölgesi hala İsrail işgali altındadır.Hizbullah partisi ise güney Lübnan'ın kahramanıdır.Hizbullah'ın egemen olduğu güneydeki sokaklarda her kesimden insanı görmek mümkündür.Kadınlarsa, Beyrut'un her yerin olduğu gibi burada da diledikleri gibi giyinip özgürce dolaşabilmişlerdir. Hizbullah'ın kısıtlamaları yada müdahaleleri söz konusu değildir. Hizbullah'ın dini liderinin, özellikle kadın konusunda yenilikçi mesajları, sadece Lübnan'da değil tüm İslam aleminde takip edilmektedir.

Lübnan'da savaş yeri geldikçe her şeyin önüne geçmiştir.Savaş bir yandan değişim hızlandırmış bir yandan da kadın sorunlarını arttırmıştır. Ülkede en son nüfus sayımı 1932'de yapılmış, seçmenlere göre nüfus tahmini yapılmaktadır.Bu tahminlere göre Lübnan toplumunun yarısından fazlası kadın olup, bu çoğunluğa rağmen Lübnan'da kadınlar yaşadıkları acı tecrübelerle rağmen sadece kadın sorunlarıyla ilgilenmeye itibar etmemişlerdir.

Nasrallah'a göre erkeklerde geleneklerin, toplumun kurbanı olduklarından dolayı feministlik yapmamak gerektiğini ve kardeşleri,babaları olan erkeklerle savaşmamak gerektiği düşüncesindedir. Toplumun yaşadığı bu savaş koşullarında kadın özgürlükleriyle ilgilenemeyeceğini *Younes* şu sözleriyle aktarmıştır: "Genel problemleri yani ülkede süregelen yada yaşanan sosyal, kültürel ve siyasi problemleri kadın problemlerden ayrı tutamayız. Ayırıştıramayız.Bunları birbirinden münferit kabul edemem. On beş yıllık bir iç savaş görmüş ve 1990'dan beri demokrasi, siyasi hayat olmadan, özgür siyasi partiler olmadan, sahte bir barış yaşamış olan bir ülkede nasıl olur da kadınların özgürlük hareketine sahip olmasını bekleyebilirsiniz." (Böhürler, 2008, s. 90)

Lübnan on sekiz mezhebin bulunduğu bir ülke olarak bu farklılıkların doğal sonucu yaşanan geleneklere de yansımıştır. Resmi olmayan araştırmalara göre toplumun %31'ini Şii, %32'sinin Sünni, %28'inin de Hristiyan olduğu tahmin edilmektedir.Geriye kalan %8 ise kendilerini Şiilerin amca çocukları, Müslümanların

bir parçası olarak tanımlayan Dürzilerdir. (Böhürler, 2008, s. 92) Görünen bu çeşitliliğe karşı Hristiyan yazar *Nasrallah'a* göre "Dinleri yada mezhepleri ne olursa olsun Lübnan kadınlarını engelleyen gelenekler her yerde aynı.Kadınlar göç etseler bile bu geleneklerin baskısı altında yaşamaya devam ediyorlar. Ben köyden ayrılmadan önce erkek kardeşimin seçilip gönderilmesi dikkatimi çekmişti.O benden küçüktü ama nihayetinde erkek çocuktı ve benim gitmeme izin verilmezken köyden çıkıp eğitimine tamamlama imkanı ona verildi.Ben bunu asla kabullenmek istemedim ve reddettim, isyan ettim.Ve başka bir yol olmalı dedim, neden kızlar oğlanlarla erkek kardeşleriyle aynı imkanlara sahip olamıyorlar?" (Böhürler, 2008, s. 124) O ise, bu geleneklerin içinden sıyrılarak kendini özgür kılmayı başarmış bir kadındır.

Erkeklerin kadınlara nasıl hor davrandıklarını ise Emel Okulları Şehit Asri Lisesi Müdiresi *Rahman Al-Hacc* şu sözleriyle aktarmıştır:"Oğlu erkek, kadına eksik gözle bakar.Öyle bir bakıştır ki, kadını insan yerine koymaz.Erkek kendini emir veren yada yasaklayan konuma kadınları da emirleri eksiksiz yerine getiren, erkeğin her dediğini yapan konuma koyar." (Böhürler, 2008, s. 111)

Lübnan'da Medeni Kanun yoktur, herkesin kendi mezhebine göre din adamlarının önünde evlendiği Lübnan'da, çiftler evliliklerini tescil ettirebilmek için çok kez başka bir ülkeye giderler. Farklı dinler arasındaki evlilikler ise ancak uluslararası hukukun uygulandığı yabancı ülkelerde mümkün olabilir. On sekiz dini kanunun uygulandığı Lübnan'da, evlenmek kadar boşanmak da bir sorun olmuştur.Bu durumu *El-Haris* şöyle anlatır: "Kadınlarla erkek arasındaki şahsi ilişkilere bakıldığında ise Lübnan halkının belli bazı gruplara ayrıldığını görürüz. Burada iki asil grup görürüz bunlardan biri: Müslüman çevrelerin oluşturduğu bir grup diğeri ise Hristiyan çevrelerin oluşturduğu gruptur.Hristiyan gruplarına baktığımız da evlilik boşanma gibi olayların kilisenin kanunlarına göre işlediğini görürüz.Katolik kilisesine göre kadın ve erkeğin boşanma hakları yoktur.Kilise kanunlarının özellikle boşanmak isteyen çiftlere çok zorluklar yaşattığını biliyoruz.Boşanma iki tarafında kanuni hakkıdır.Ama genelde boşanma hakkı Müslümanlarda erkeğe verilmiştir ve lakin bu kadın için bütün kapıların kilitli olduğu anlamına gelmez. Kadının zina sonrası öldürülmesi konusu Lübnan'da hemen hemen hiç yok diyebiliriz.Çünkü Lübnan toplumu çeşitli gruplardan oluşur.Bunun

için dünyaya daha açık bir gözle bakabiliyor mesela daha kapalı bir toplum olan Ürdün'de de böyle olaylara rastlayabiliriz.Hatta bu ülkede tam olarak İslam kanunları geçerli değildir. Zina suçunun tam anlamıyla geçerli olması için olayı gören dört şahit, adil davranacak bir kişi gerekir. Lübnan toplumunda zina suç olarak görülür fakat burada zina yapan kadın İslam kanunlarında olduğu gibi had yada ölüm cezasıyla cezalandırılmaz. Erkek karısını bir kişiyle zina yaparken yakalar kendi gözüyle görürse o zaman sinirlenip karısını öldürebilir. Hukuken ceza almaz.Lübnan kanunları böyle ve lakin kadının kocası, akrabaları tarafından böyle bir olay yaptığı fiilen görülmediği kadın öldürülse bu cinayete girer ve yapan kişi cezalandırılır." (Böhürler, 2008, s. 200)

Lübnan'da iç savaşın ardından kurulan sisteme göre ülkenin cumhurbaşkanı Hristiyan Marunilerden başbakan Sünni Müslümanlardan, meclis başkanı ise Şii Müslümanlardan seçilmiştir. Her bir grubun parlamentoya sokacağı milletvekili ve bakan sayısı belli, ancak Fransızların mimarı olduğu bu sistem demokratik temsile yeterince imkan sağlamamıştır. *Younes* ise seçim kanunlarını iyileştirmeye yönelik çok çalışmalar yapılmasına rağmen hiçbirinin başarılı olmadığını düşünmüştür. Sosyal hayatın hemen her alanında erkeklerle eşit haklara sahip olan ve bu haklarını sonuna kadar kullanmak çekinmeyen Lübnanlı kadınlar söz konusu alan siyaset olduğunda aynı başarıyı gösterememişler. Bu durum özellikle de eğitim almış kentli kadınların en çok tartıştığı üzerinde en çok düşündüğü çelişkilerden biri olmuştur. *Younes* bu başarısızlığın sebebini ise şöyle anlatmış: "Sorun şu ki, Lübnan'daki siyasetçi kadınlar koltukları ailelerinden miras aldılar.Batı toplumlarında gördüğümüz gibi demokratik yollarla mesela siyasi bir partiye üye olarak veya insanların şikayetlerini dinleyerek yada liderlik yaparak bir şeyleri başarmış kadınlar göremiyoruz.Ancak bir eş, kız yada kız kardeş olarak parlamentoyu girebilmişler. Bu durum civardaki Arap ülkelerinde de farklı değil." (Böhürler, 2008, s. 250) Siyasi mevkilere gelip değişim yapabilmek Meclis Başkanı eşi aynı zamanda Lübnan Kadın Komitesi Başkanı olan *Randa Berri* tarafından önemli görülerek bu düşüncesini şu sözlerle aktarmış:"Biz kadınlar olarak belli bir süre içinde siyasi bir mevkilere gelemesek değişim de yaratamayız.Mesela şimdi mecliste 128 milletvekili içerisinde sadece altı tane kadın milletvekili var. Değişim yapabilmemiz için erkeklerle eşit sayıya ulaşmalıyız.Maalesef bugün Lübnan'daki bütün kadınlarla

birlikte hareket edemiyorum. Bu da önemli bir sorundur. Lübnan'da kadın kadına yardım etmiyor, kadın kadını tutmuyor ve kadın kadına oy vermiyor. Erkekleri daha üstün durumda tutuyorlar. Bunun değişmesi gerekiyor." (Böhürler, 2008, s. 255) Kadınların birbirlerini kıskandıklarını ve toplumda hem cinslerini dışlamaya çalıştıklarını avukat olan *Meryem El-Şami* de dile getirmiştir..

Lübnanlı kadınlar ülkelerinin geleceğine dair fikir ve planlarını hayata geçirmeye çalışmışlar fakat siyasi veya resmi kurumların içinde yer alamadıklarından sivil toplum hareketlerine yönelmişlerdir. Ancak Arap kadın dernekleriyle first ladyler tarafından yapılacak organizasyonlarla başarılı olabileceklerini *Berri* düşünmektedir. Ayrıca *Halvani* ise sivil toplum cemiyetlerinin toplumdaki sakıncalarını da şu sözleriyle aktarmıştır: "Üretim kadrosunda bulunan başbakanın ya da bakan eşlerinin toplumsal olaylarla ilgilenmesi bizim için yeni ve olumlu bir gelişme ama sakıncalı tarafları da var. Ben öncelikle itaat eden ve ismi hayır cemiyetleri olan kuruluşlardan nefret ediyorum. Bu cemiyetler sanki zor durumdaki insanlara yardım ediyor ya da yaralarını sarıyormuş gibi görünseler de topluma pek faydaları dokunmuyor. Yardım amaçlı kurulan müesseseler maalesef öncelikle siyasi çıkar peşine düşüyorlar. Bu müesseselerden yardım alandan hayatını onlara adaması isteniyor." (Böhürler, 2008, s. 270)

Meclis başkanı Nevih Behrih ve eşi tarafından BM'nin yardımıyla kurulan özürlüler rehabilitasyon merkezi güney Lübnan'daki sakat kalanlara yardımcı olmayı amaçlamıştır. Aynı zamanda özürlülere iş eğitimi ve istihdamı da oluşturmuştur. Barışa rağmen bu merkez önemini yitirmemiştir. Çünkü İsrail askerleri çekilerken bölgedeki mayınları temizlemediği için pek çok çocuk halen sakatlık tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Onca süren iç savaşın ardından bugün barış gelmiştir. Ama siyasi dengeler yine de ip üstündedir. Her şeye rağmen Beyrut kendini yenilemeye devam etmiştir. Dünya Bankasından çekilen kredilerle savaşın izlerini silmek için yaptırılan Şehitler Meydanı bunun en açık örneği olmuştur. Hariri tarafından yaptırılan Şehitler Meydanı, yeni Beyrut'un en gözde mekanlarının başında gelmektedir. Buradayken bir Ortadoğu ülkesinde olduğunuzu unutabilirsiniz. Beyrutlu kadınlar giyim ve kuşamlarına son derece özen gösterirler. İster mini etekli olsun ister başörtülü tüm kadınlar için geçerli bir durumdur. Lübnan farklı inançların buluşma noktası olduğu kadar aynı inancı paylaşan fakat farklı hassasiyete sahip

insanlarıyla oldukça dikkat çekmiştir. Bu farklılıkların kadın sorunlarına yansımalarıyla ortaya çıkan başlıklardan ilki başörtüsüdür. Avukat olan *El-Şami* Beyrut'ta avukatlar barosunda çalışmaya hak kazanan ilk avukat olarak yaklaşık on dört yıldır bu görevde çalışmış ve *El-Şami*, görevinde başörtüden dolayı bazı sorunlar yaşamış ama bu sorunları başörtüsüne olan inancı sayesinde aşmayı başarmıştır. *Berri* ise bu sorunu şöyle anlatır: "Etrafta İslam'ı görmek istemiyorlar. Buna karşı inancımı her zamankinden daha çok başörtümle göstermek istiyorum ve Müslüman kadınların buna sonuna kadar yapışıp bu savaşın sonuna kadar birlikte mücadele etmelerini istiyorum. Çünkü bugün başörtüsü yarın başka bir şey." (Böhürler, 2008, s. 291)

Başörtüsü ya da diğer kıyafetler için kadınlara yönelik bazı kısıtlamalara karşılık özgürlük tanımı *Younes'a* sorulduğunda şöyle düşüncesini açıklamıştır: "Şahsen bir özgürlük tarifim yok. Sokakta çok modern kıyafetler giymiş hatta yarı çıplak bir kadın gördüğümde asla kendime içinde de dışarıdan gördüğüm kadar özgür mü diye sormam. Umursamam. Çünkü Beyrut sokaklarında çarşaf giymiş bir kadını, şort ve göbeğini açıkta bırakan bir t-shirt giymiş bir arkadaşıyla yürürken görebilirsiniz. Bazen bu birbirine zıt manzarayı görmek beni çok mutlu ediyor. Bu şehrin bütün zıt unsurları barışçı bir şekilde harmanlayabileceğinin teminatını veriyor." Sokaklarda tanıklık ettiğimiz özgürlüğün televizyon ekranlarına yansıtılması uzun zaman almış Lübnan'da. Gizli bir kuralmışçasına uygulanan ve senelerce değişmeyen bu durumu Lübnan Hizbullah grubunun yayın organı *El-Manar* televizyonu bozmuştur. Lübnan televizyonlarının ilk kadın spikeri olan *Wafa Hudait* ekranda görüldüğü ilk zamanlarda neler yaşadığını şöyle anlatmış: "Lübnan'da örtülü olup aynı zamanda gazeteci olmak çok zor. Özellikle bu işe ilk başladığım dönemlerde yaşadıklarımı zorluk olarak isimlendirmeyeceğim. Çünkü onlara işkence demek daha doğru. O yaşadığım zor günlerde önümde büyük sınırlamalar vardı. O zamanlar ya kendimi ispat etmeliydim başörtülü dinine bağlı mütebedeyyin ve kültürlü aynı zamanda İslam'ın emrettiği şekilde giyinen kişinin zorlukları aşabileceğinin basında çalışabileceğinin ve güvenilebilir olduğunun." (Böhürler, 2008, s. 512)

El-Şami ise kadınlarının haklarının İslam tarafından hiç göz ardı edilmediğini aksine erkeklerin kadınların haklarını çiğnediğini düşünmektedir. "İslam hiçbir zaman

kadının hukukunu çiğnemedi. Erkekler ise Kuran-ı Kerim'den erkekler kadınlardan daha kuvvetlidir ayetinin sadece ilk satırını aldı. Ayetin devamında ise erkeklerin kadınlardan rızıklarını kazanma konusunda daha kuvvetli oldukları gelmektedir. Erkekler ayetin devamını unutuyorlar. Ayetin devamında kadınların erkeklere iktisadi yönden bağımlı olduğunu açıklıyor. Benim kanaatime göre, iktisadi alanda kadın erkeğe bağılı olduğu için ona ihtiramdan dolayı erkeğe karar hakkı verilmiş." (Böhürler, 2008, s. 514) *Baalbeck'e* göre: "Kadın ve erkeğin eşitliği alınan haklarda eşit olabilir. Ama en önemli mesele kadın erkek gibi olabilmek için ona benzemeye çalışmamalıdır." (Böhürler, 2008, s. 515)

Toplumda farklılıkların hoşgörüyle karşılandığını örneklendiren *Karaki* şöyle ifade etmiştir: "Bütün dinlerin tek bir görevi vardır. Size tanrının var olduğunu söylemek bu yüzden pek çok şey de birleşiyoruz. Buna inanıyorum. Ben farklı mezhepten biriyle evliyim ve erkek kardeşim bir Hristiyan ile evli. Ailemizde bu şekilde karma evlilikler var bu da hiçbir zaman sorun olmadı." (Böhürler, 2008, s. 519)

Nasrallah'a göre Lübnan her zaman ifade özgürlüğünün yaşadığı bir yer olmuştur. Arap entelektüeller, şairler, yazarlar gelip eserlerini burada basmışlar ve sanatlarını burada sergilemişlerdir. Çünkü bu ülke hoşgörüye sahiptir. Burada pek çok din mezhep birlikte yaşamış, birbirlerinden etkilenmiş ve birbirlerini zenginleştirmişlerdir. Dolayısıyla Lübnanlı bir Hristiyan Müslüman kardeşini anlama bakımından Avrupalı bir Hristiyan'a asla benzememiştir. Bu herhangi bir mezhepten Müslümanlar için Hristiyanlara karşı da böyledir. Refik Hariri'nin cenazesinde Hristiyan ve Müslümanların nasıl da beraber namaza durduklarının medyada olduğunu söyleyerek bu birlikteliği örneklendirmiştir.

Lübnan Ortadoğu'nun hiçbir yerinde olmadığı kadar siyasi cinayetlere ve bombalı suikastlara tanık olmuştur. Yine de 14 Şubat Lübnanlılar için unutulması zor bir tarihtir. Lübnan'da özellikle gençler tarafından sevilen Başbakan Refik Hariri'nin bombalı bir suikast sonucu öldürülmesi toplumun her kesiminden insanın etkisini çekmiştir. Bu aynı zamanda o güne kadar Lübnan güvenliğinin bir bölümünden sorumlu olan Suriye güçlerinin ülke içi rahatsızlığa yol açan uygulamalarına bir tepki olmuştur. Suikastın ardından Hristiyan'ıyla Müslüman'ıyla tüm halk özellikle de gençler yeni bir Lübnan için sokaklara dökülmüştür. Beyrut bu ölümü unutmamak

için Hariri'nin mezarı başında gece gündüz nöbet tutmuştur. Karaki 14 Şubattaki yaşadıklarını şöyle aktarmıştır: "14 Şubatta o korkunç patlama olduğunda burada hiçbir yerim sarılacak hiçbir yerim umudum olmadığını bu ülkede güzel ne varsa bittiğini ufukta hiçbir şey göremediğimi hissettim." (Böhürler, 2008, s. 494) Ayrıca Hariri'nin toplumdaki kız çocuklarına verdiği eğitim imkanını şöyle anlatmıştır: "Hariri'ni 35000 insanı okuttuğunu biliyor muydunuz? Onların okumaları için mastır ve doktora yapmaları için para ödedi. Ben Hariri'nin okuttuğu öğrencilerden biriyim. Anne abamın çok parası yoktu bu sayede Lübnan'ın en büyük üniversitesi olan Lübnan Amerikan Üniversitesi'ne gittim ve o okul paramı ödedi. Bu şekilde eğitilmiş bir sınıf yarattı. Başka her yerde silah dağıtılırken o insanları okuyup öğrenmeleri için kitap dağıtıyordu." (Böhürler, 2008, s. 498)

Lübnan farklı dinlerin buluşma zaman zaman da çatışma mekanları olduğu kadar yoksullukla zenginliğin özgürlükle tutsaklığın yan yana durduğu bir ülke olmuştur. Bunu en çok Lübnan'ın lüks caddelerinden sadece bir yol ayrımına düşen Sabra Shatilla kampında hissedebiliriz. Bu kampta Lübnan'ın başka bir yüzüyle karşılaşarak, Lübnan'daki on üç Arap ülkelerindeki sayısız Filistin kampından sadece bir tanesidir. Bu kampta hiçbir geliri olmayan sadece yardımlarla geçinen pek çok aile vardır. Bu kamplarda kadının mastır ya da doktora almasına rağmen temizlik görevlisi olarak çalışmaktadır. Kadının bu zor hayat koşullarından kaynaklı sağlıkla ilgili problemleri de olur. Kendisi bazen hastalanır ama vereceği parayla çocuklarına bir şeyler alırım diye düşünür. Daha kötüsü olmaz koşullarda yaşayan kamp dışında Lübnan'ın hiçbir yerinde çalışma hakkı olmayan özgürlüklerinden hiçbirinden yararlanamayan kimlikleri olmayan insanların sığındığı bir yoksulluk adasıdır adeta. Dar sokakların ve minik evlerin arasındaki hayatlar Lübnan gerçeğini bir kez daha vurur yüzümüze ve bizler Lübnan'daki barışın diğer bir anahtarının da Filistin meselesine bağlı olduğunu anlayabiliriz. Yıllar sonra süren iç savaşın ve işgalin ardından barış tohumları nihayet filiz vermiştir Lübnan'da. Kadınıyla erkeğiyle genciyle yaşlısıyla Müslüman'ı Hristiyan'ı ve Dürzi'siyle Lübnan halkı kendi gelecekleri hakkında söz sahibi olmak kendi çözümlerini üretmek istiyorlar şimdi. Endişelerine rağmen umutlulardır. *Younes* umudunu "Ben inanıyorum ki Lübnan'ın yarını güzel olacak. İç savaşlara hayır demeyi öğrendiğimize inanıyorum. İnanıyorum ki biz en kötü bir barış bile en kötü savaştan daha iyi demeyi öğreniyoruz. Medeni ve

demokratik bir şekilde birbirimizle daha diyalog kurmayı öğrenmek ve kendi sorunlarımızı kendimiz halletmek istiyoruz.Çünkü burada on sekiz etnik grup birlikteyiz." diyerek belirtmiştir. (Böhürler, 2008, s. 499)

Lübnan'da saldırılarda yakınlarını kaybetmeyen yokmuş nerdeyse.Belli ki burası bir laboratuvar olarak seçilmiş, deneyler yapılmış, hala da yapılmaya devam ediyordur.

İKİNCİ BÖLÜM

2.MEDYADA ARAP KADIN

İfade özgürlüğü ve insan haklarının ilerlemesi Arap dünyasındaki kamusal yaşamın tüm alanlarını etkilemektedir. Tarihsel olarak kadınların güçlenmesindeki açık, sadece adalet ve eşitlikle ilgili bir sorun değil, Arap dünyasının geri kalmışlığının önemli bir nedeni olmuştur.Arap kadınların yeteneklerinin siyasi ve ekonomik katılım yoluyla kullanılması, dünyada nicel olarak en düşük olmaya devam etmektedir.

Günümüzde Arap kadınlar medyaya güçlenmeleri için bir araç, mesafe ve zamanın önündeki engelleri aşan bir eğitim aracı ve topluluklarındaki ilerlemelerini ve gelişimlerini iletme aracı olarak kullanmışlardır. Yeni bilgi teknolojileri, Arap dünyasındaki kadınların çeşitli sorunları tartışma, araştırma, raporlama ve sunma yeteneklerinde erkeklerle eşit olarak görülmesine olanak sağlamıştır. Kadınların etkili bir şekilde etkileşimde bulunmalarını, bilgi ve kaynakları daha hızlı paylaşımlarını sağlar. Bu arada, bölgedeki kadın hareketleri savunuculuğunu ortaya koymak ve dayanışma kurmak için elektronik medyayı giderek daha fazla kullanmışlardır.Kuşkusuz, teknolojinin hızlı büyümesi, Arap medyasında kadınların varlığını artırmıştır.Ancak ortaya çıkan soru, Arap medyasındaki kadınların varlığının artmasının, kamuoyu önünde kadınlarla ilgili bilgilerin mevcudiyetinde ve sergilenmesinde bir artışa yol açıp açmadığı değildir. Bunun yerine soru, bölgedeki kadınların siyasi ve sosyal statüsünde niteliksel bir değişime katkıda bulunup bulunmadığıdır. Bu bölümde, Arap kadınlarının Arap medyasındaki “varlıkları” artırdıkça “rol” alıp almadıklarını inceleyeceğim.

2.1.ARAP KADINLARIN MEDYADA KARŞILAŞTIĞI ENGELLER

1980'lerde, özellikle uydu televizyonda küresel bir telekomünikasyon devriminin ortaya çıkışı, Arap dünyasında, belki de dünyadaki herhangi bir bölgeye göre daha büyük değişiklikler getirmiştir.

CNN'in, “mükemmel bir televizyon savaşı” yapan 1991 Körfez Savaşı'nın uluslararası kapsamının etkisine tanıklık eden (Al-Emad ve Fahmy) bazı Arap

lkeleri, atışma zamanlarında uydu televizyonun stratejik değerini gerçekleştirmiştir. Arap hükümetleri uydu haberlerini kendi sınırlarının ötesine yaymak için ideal bir araç olarak gryorlarmış, bu yüzden çoğu kendi ulusal uydu TV ağlarını başlatmıştır ve bunlardan biri Katar Prensi, El Cezire'yi başlatan şeyh Hamad bin Khalifa olmuştur.

Temel olarak 1996'da Katar'da El Cezire Uydu Kanalı'nın oluşturulması, yeni sınır tesi Arap medyasının alanında niteliksel bir atılım olmuştur. Haber ve güncel olaylar konusunda yirmi dört saat uzmanlaşmış olan El Cezire, hkmetler ve zel Suudi ve Lübnanlı girişimciler tarafından kurulan uydu kanallarının rutinini bozmıştır. Arap dünyasında gerçek bir devrimdi ya da Hugh Miles'in "lde ekilen bir tohum" olduğunu açıkladığı gibi.Sloganı "görüş ve karşılık" olan El Cezire, sınırsız siyasi tartışmalar yayınlayarak ve birçok tabuları kırarak Arap hükümetlerini ve izleyicilerini şaşırtmıştır. (Rahbani, 2010, s. 3)

Kadın meselelerine gelince, El Cezire'nin katkısı "kadınların güçlenme açığının düzeltilmesi yönünde" olmuştur. Ayrıca özellikle kadınlara yönelik bir tartışma programının başlatılması ile zemin atmıştır. Arap dünyasının her yerinden seçkin, eğitimli kadınların eleştirel sosyal, politik, bilimsel ve çevresel konulardaki görüşlerini ifade ettikleri "Sadece Kadınlar İçin", Haziran 2005'te, makul bir açıklama yapmadan, gösteri yayınlamıştır.Kadınlara yönelik bir diğer popüler program Kasım 2006'da Al Jazeera International'da başlatılan "Her kadın" idi. Farklı eğitimsel ve ırksal kökenli kadınların dünyadaki izleyicilerle paylaşmak istedikleri hikayeleri ortaya çıkarmıştır. Program, kadınların bakış açılarından din, toplum, cinsiyet, eğitim ve sanat gibi çeşitli konuları ele almış ve Uluslararası Yayıncılık Derneği'nden saygın bir ödül almıştır.

Günümüzde, kadınlar için çok sayıda zel Arap televizyon kanalı vardır, ancak sadece moda, yiyecek, diyet vb. konuları kapsamıştır. Haziran 2009'da, Nil uydusunda, tüm konuları tartışan yeni bir Arap kadın kanalı "EVE"nin lansmanı yapılmıştır. (Rahbani, 2010, s. 3) Siyaset, toplum, geleneksel moda konularının yanı sıra iş yapma, yemek pişirme vs konularını da yer verilmiştir.

El Cezire'den önce, medyadaki kadınlara "geniş kapılar" aan Lübnan'dı. Lübnan kanalları kadınları sabah şovları, aerobik ve haberleri sunmak için işe

almıştır.1996'da başlayan iki Lübnan uydusu olan LBC ve Future, “kadınları kendi televizyon ekranlarında görmeye alışkın olmayan Körfez izleyicilerini etkilemek amacıyla kadınlar kısa kıyafetlerle yer edinmişlerdir”. (Rahbani, 2010, s. 4)

Sakr adlı kitabında, gelecekteki televizyonun “Najat sharrafeddine” sinden “kadın sunumculara izleyicilerin onları dinlemek istemediklerini” söyleyen bir Lübnanlı yönetmeni hatırladığını ,televizyonun“Yıldız” sistemine göre çalıştığını ve kadınların güzelliği ile güçlendiğini görülmüştür.Bununla birlikte, “Beyin Önündeki Güzellik” in kadın ikilemi Arap medyasının özel bir konusu olmamıştır. Uluslararası bir fenomen olan; "Greta Van Susteren" davası net bir durumdur:Saygın haber programı sunucusu “Greta Van Susteren” 2002 yılının başlarında CNN'den Fox'a geçtiğinde, sadece bir makyaj yapmıştı.Genç ve daha "güzel" görünmesi için yüzünü cerrahi olarak değiştirmişti.Yeni şovunda Record'da ilk kez yer aldığında saçları modaya uygun şekilde kesildi ve izleyicilerin kısa eteğini ve bacaklarını görebilmesi için bir masanın arkasına oturtulmuştur. Ameliyattan önce Van Susteren, kadınların ilerleme kaydettiği umudunu yansıtan, giderek daha görünür bir işaretmiş. Televizyonda, televizyonun o kadar zeki, açıkça havadaki en iyi yasal analist olduğu için yaptığına inanılmıştır.Cerrahi, birçok analistin yıllarca tartıştığı şeyi sembolize etmiştir: bir kadının görüldüğünden çok daha önemli olduğunu söylemiştir. Kadınların eşitsizliğinin acı verici bir hatırlatıcısı olmuştur.Akıllı, zeki olmak yeterli olmamıştır.Bir başka güzel surat olmaya çalışarak Van Susteren, bunun yerine başka bir kültürel zayıflık haline gelmiştir.

Arap medyasına geri dönersek, Arap kadın gazetecilerin son yirmi yıl içinde televizyon istasyonlarında istihdam edilmesinin nedenleri ne olursa olsun, Arap kadın gazetecilerin erkeklerle eşit, bazen daha etkili olduğunu kanıtladıklarına dikkat etmek gerekir:Ağustos 2004'teki sekiz Arap ülkesinde yapılan bir ankette, her iki cinsiyette de El Cezire'de Cezayirli Khadija bin Qenna ve El Arabiya'lı Muntaha el-Ramhi en çok tercih edilmiştir. (Rahbani, 2010, s. 4)

2006 yazında Hizbullah ve İsrail arasındaki çatışmayı bir örnek olay incelemesi olarak ele alan Lübnanlı kadın gazeteciler, erkek meslektaşlarının kapsama alanını aşan bombalar, mermiler ve füzelerle karşı karşıya kalmışlar.Sahnelerde ilk kez yer alan kadın gazeteciler cinsiyetlerine büyük önem vermişler, bu da kadınların ve çocukların İsrail'in bombalanmasından kaçmak için toplandıkları barınma alanlarına

daha kolay erişmelerini ve ortaya çıkan insan trajedisinin görüntülerini yaymalarını sağlamıştır.

Pek çok cesur Arap kadın gazetecisine örnek verilebilir. Bazıları ölüm, tehlike ve suikastla karşı karşıya kalmıştır: Sharqiyya Irak istasyonundan Liqaa Abdul Razzak, Ekim 2004'te Irak'ta öldürülmüştür. LBC'nin Mayıs Chidiac'ı, Eylül 2005'te bir araba bombasıyla suikastın başarısız olduğu bir konu olmuş, bacağı ve kolunu kaybederek hayatta kalmıştır. Iraklı bir gazeteci olan Atwar Bahjat, Şubat 2006'da Irak'taki dini bir tapınağın bombalanması olayında iki meslektaşı ile öldürülmüştür. 23 yaşındaki Lübnanlı fotoğrafçı Layal Najib, Temmuz 2006'da İsrail'in Lübnan'a karşı savaşı sırasında Güney Lübnan'da seyahat ettiği taksinin yanına bir İsrail füzesi geldiğinde olay yerinde öldürülmüştür. “Yeni TV” Lübnanlı istasyonundan Nancy Al Saba, İsrail roketlerinin Ağustos 2006'da Beyrut'un güney banliyösünde bir binanın çatısında bulunduğu yere yağmur yağmasının ardından bir gün görünüşte kaybolmuştur. Ancak günler sonra, yıkımı örtbas etmek için geri döndüğünde aynı alan üzerinde alçakta uçan İsrail savaş uçaklarından kaçarken gösterilmiştir. (Rahbani, 2010, s. 4) “Al Arabiya TV” deki Rima Maktabi, televizyonda hava durumu ve oyun programı sunucusu olarak önceki kariyerindeki basmakalıp baskıların üstesinden gelmiştir ve İsrail'in Lübnan 2006'ya karşı verdiği savaşın korkularını doğru bir şekilde yaymak için cesaret ve kararlılıkla mücadele etmiştir. “Al Arabiya TV” nin Najwa Qasim'i, 2006'da Irak Müttefiklerinin işgalini ele alırken yaralandığı halde 2006'da cesurca bir çatışma olduğunu belirtmiştir. Ekim 2004'te bir araba bombası saldırısına uğradığında El Arabiya Bağdat'ın ofisindeymiş. Bununla birlikte, bu vakalar tüm Arap ülkelerinde, özellikle Suudi Arabistan ve Sudan gibi muhafazakar ülkelerde görülmez: 3 Temmuz 2009'da, Sudan'ın Ahlak Polisi, “pantolon” giydiği için bir kadın gazeteci “Loubna el-Hüseyin” i tutuklamıştır. Başörtüsü takması da onu boşa çıkarmamıştır. Kamuoyunda küçük düşürülmüş ve sonra bir restoranda on iki ya da on üç diğer kadın gazeteciye tutuklamışlar. Polis hepsini dövmüş, sonra mahkeme, CNN'in de bildirdiği gibi, kadınları kamuya “uygunsuz kıyafetler” suçu nedeniyle ceza vermiştir. Bununla birlikte bir kadının pantolon giymesi veya kişisel özgürlüğünü yerine getirmesi dolayısıyla bir ceza olması, Sudan'da kadına yönelik ayrımcılığın devam ettiğini ve insan haklarının şiddetli şekilde kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Suudi Arabistan'da benzer ve hatta daha kötü niyetli vakalar örneklendirilebilir: Mart 2009'da haberler, Suudi din adamlarının hükümetinin kadınların televizyonda görünmesini yasaklamaları ve görüntülerini büyüyen "sapkın düşünce" olarak adlandırdıkları, yazılı basında yasaklamaya çağırdığını bildirmiştir. Bilgi Bakanı Abdul Aziz El Hoca'ya yazdığı bir mektupta, otuz beş İslami din adamı, televizyonda müziğin ve dansın artmasının yanı sıra popüler gazetelerdeki ve dergilerdeki kadınların görüntülerini "müstehten" olarak kınamıştır. Bakanlığın "sapkın düşünce ve güzel kadınların resimlerinin dolu olduğu kapaklarda, müstehten gazete ve dergilerin" ithalatına izin verdiğini söylemişlerdir. Ve "Her halükarda televizyonda Suudi kadın olmamalı." diye vurgulamıştır.

Basın konferanslarına katılmama veya katılmama izinleri, Suudi Arabistan'daki kadın gazetecilerin günlük olarak karşılaştıkları engellerden sadece birkaçı olmuştur. Suudi gazeteci Amjaad Rida, El-Hayat gazetesine verdiği demeçte, "Bir gün, yaklaşık on yıl önce baş editör yardımcılığımın tanıtımından haberdar oldum. Meslektaşlarımın iltifatlarını aldıktan sonra, haberler aniden başka bir sıra aldı. Dondurulmuş ya da daha iyi bir terim kullanmak için, eğer bu görevi üstlenirsem, erkek yetkililerin istifa tehditleri nedeniyle buharlaştı." diye ifade etmiştir. (Rahbani, 2010, s. 7) Aslında onun hikayesi kadın dergilerinin bile erkekler tarafından yönetildiği bir ülkedeki kadın gazeteciler için tipiktir.

2.2. DÜNYADAKİ MEDYA ARAÇLARINDA ARAP KADIN

Kadınların tüm dünyada medya tarafından seks objeleri olarak gösterildiğine dikkat etmek önemlidir. Aslına bakarsanız kadınların olumsuz basmakalıp katı toplumsal cinsiyet rolleri, erkeklerin egemen olduğu sektörlere girmelerini veya üst düzey yönetici pozisyonlarına erişmelerini engelleniyormuş. Basmakalıp Arap kadınlar, hem Arap hem de Batı medyasında bir gerçektir.

2.2.1. Batı Medyasında Arap Kadın

Batı medyasında onlarca yıldır Arap kadınları örtülü, muhafazakar ve egemen olan ya da cinsel obje olarak erkekleri eğlendirmek için pornografik oryantal danslar yaptığını göstermişlerdir. Günümüzde baskın olan en baskın görüntü, kurtuluşa ilk adımlarını atmakta yardıma ihtiyaç duyan örtülü, evsiz, eğitimsiz kadınlardır. Kuşkusuz bu türler Arap dünyasında var, bu yüzden hala kısıtlayıcı

sosyal değerlere karşı mücadele eden yüksek eğitilmiş, özgür ve profesyonel kadınlar mevcuttur.

2.2.1.1.Sinemada Arap Kadın

Tarih, sinemanın başlangıcından beri Hollywood'un filmlerinin Arap kadınları küçük düşürdüğünü, şeytanlaştırdığını ve erotikleştirdiğini ortaya koymaktadır.Açıkçası film yapımcıları bu görüntüleri yaratmamışlardır ancak Avrupa'nın önceden var olan Arap stereotiplerini miras almışlar ve süslenmişler.18. ve 19. yüzyıllarda, Avrupalı sanatçılar ve yazarlar, kadınların yıkanmış ve itaatkâr egzotik “nesneler” olarak kurgusal yorumlamaları sunmuşlar.Basmakalıp geçerli olarak kabul edilmiş ve Avrupa popüler kültürünün ayrılmaz bir parçası olmuştur.Hollywood Arap'ı, 'genç köle kızların yumuşak kanepelerde uzandığı, ince bacaklarını esnettiği, odaya giren her yakışıklı yabancı için iyi bir dönüş yapmaya hazır olduğu bir yer' olarak tanımlanmıştır. (Rahbani, 2010, s. 7)

“Reel Bad Arabs” adlı kitabında Shaheen, “The Sheik (1921), Slave Girl (1947) ve John Goldfarb, Please Come Home (1964) gibi Arabian Nights fantezilerinde, Arap kadınlarının ince örtüden kaçarken görüldüğünü fark etmiştir.Peçe veya saydam tül, tek kullanımlık biblolar süslü minderlere uzanıyor. Çıplaklar orta kesimlerde, sarayın kadın kesiminde ve / veya köle pazarlarında sergilenen çıplak harem bakireler ” şekilde Arap kadınları aktarmıştır.

Bu akım üçüncü binyıl devam etmiştir. Örneğin Disney, “Around the World in Eighty Days”te Arnold Schwarzenegger, Ortadoğulu Şeyh Prensi Hapi'yi “yüzlerce karısı” ile canlandırmıştır. (Rahbani, 2010, s. 8) Bu filmler Arap kadını köle olarak göstermeye devam ettiği anlamına gelmiştir.

2.2.1.2.Yazılı Medyada Arap Kadın

Arap ve Müslüman kadınlar hakkında ABD ve uluslararası gazete makalelerinde, peçe giyen kadınların batı medyasında nasıl temsil edildiğini şöyle aktarmıştır: “Muhabirlerin klişenin ötesine bakıp Arap kadınları tanımlarını ve konuşmalarına izin verdikleri çok az zaman dilimi vardır.Baskılanmış, mağdur edilmiş veya bir süper kadına dönüşmüş olsa da, haberdeki o kadın Arap ve Müslüman'ın karikatürü değildir.Gerçek hayatta kadın okuyucular, bu kadınların

farklı kişilikleri, yaşamları ve fikirlerinin tutarlı ve doğru bir temsilini henüz alamadılar .” (Rahbani, 2010, s. 9)

2.2.1.3. Televizyonda Arap Kadın

Televizyon batılı insanların algılarını ve çeşitli konulara yönelik tutumlarını etkilemektedir. Bu nedenle, Arap kadınlarına yönelik yanlış algıların çoğu, TV kanallarındaki bilgi akışından kaynaklanmaktadır. Örneğin, 28 Eylül 2009'da Oprah Winfrey, “UNICEF İyi Niyet Elçisi” ne ev sahipliği yaptı; ünlü Lübnanlı şarkıcı “Nancy Ajram”, CBS kanalındaki TV şovunda. Bu gösteride, Winfrey, Lübnan’ı “çok muhafazakar” olarak nitelendirmiştir, “Afgan’a benzer şekilde örtülü olan Lübnanlı kadınlar” belgeselini sunmuş ve onları Nancy’nin Ajram tarzı ve dans hareketleriyle karşılaştırmıştır. (Rahbani, 2010, s. 9) Oprah’ın belgeseli, bölgedeki en modern kadınlar olan Lübnanlı kadınları kesinlikle yanlış tanıtmıştır. Aslında Nancy Ajram tarzı ve modası, Lübnanlı kadınların büyük bir bölümünü temsil etmiştir. ESCWA İstatistikleri, Lübnanlı kadınların % 75’inin açık olduğunu ve kıyafet özgürlüğünün bulunduğunu göstermektedir: kadınların yükseköğretime kaydolma oranı erkeklerin %40’ına oranla % 44’le erkeklerinkinden fazladır.

2.2.2. Arap Medyasında Arap Kadın

Arap medyasında onlarca yıldır kadınların yanlış algılanması ve cinsiyet nesnesi olarak temsil edilmesi gibi yanlış algılamalar görülmektedir. Eleştirmenler, medyada yaygın olan kadınların bedenlerine odaklanmayla karşı karşıya kalmış ve kadın annelere, eşlere ve toplumdaki aktif katılımcılara yeni imajlar çağrısında bulunmuştur. Bu seslerden biri olan Ürdün Kraliçesi Rania, uydu kanalları başkanlarına ve diğer medya liderlerine Arap kadınları hakkındaki yanlış algıların düzeltilmesinde rol oynadıklarını hatırlatmak için “Arap kadın medya kampanyası” nı başlatmıştır ve mevcut kadınları değiştirmeye teşvik etmiştir. (Rahbani, 2010, s. 9)

Arap medyası, Arap dünyasındaki kadınları, satılan ürünleri kullanarak “mutlu bir şekilde” boyun eğen eşler olarak göstermiş, günlük yaşamı yansıtan kadınların daha olumlu imajlarını yansıtmıştır. (Rahbani, 2010, s. 10) Ev kadınlarına çok fazla odaklanılmış ve kadınlara işçiler ya da siyasi liderler olarak verilen önem çok az olmuştur. Bu nedenle, Arap medyasının odak noktası farklı ama yine de basmakalıp bir yöne dönmüştür.

2.2.2.1.Sinemada Arap Kadın

Arap sinemasında en temsili kadın modeli, Mısır sinemasının onlarca yıllık çıktısı boyunca Mısır filmlerinde bulunmuştur. Araştırmacılar, Mısır filmlerinde kadınların imajını incelemiş ve aşağıdaki sonuçları bulmuştur:

1-1962 ile 1972 arasında (410 film) üretilen filmler yüzde olarak aşağıdaki çeşitliliği göstermiştir:

% 43.4 hiçbir meslek yok

% 20 ev hanımları, eşler, boşanmalar, dullar

% 20,5 çalışan kadın

% 10,5 öğrenci

% 9,5 sanatçılar

En önemli ve en yüksek yüzde, mesleği olmayan kadınların, yani yalnızca kadın olan kadınların oranıdır.Aslında kadın sadece bir kadın olarak, ticari Arap filmlerinde kadınların rolleri %80'den fazlasını oluşturmuş ve bu tasvir halk üzerinde en büyük etkiye sahip olmuştur.Bu tür filmlerde kadın, zevkten, medeni ya da evlilik dışı bir şey arayan bir kurnaz, şeytandır. Tek istediği, bir erkeği, herhangi bir erkeği yakalamak çünkü bu, her kadının en büyük hedefi gibi gösterilmiştir.

2- Aynı UNDP raporuna ilişkin başka bir araştırma 1990 ve 2000 yılları arasında üretilen otuz bir filmi incelemiş ve şunları kaydetmiştir: (Rahbani, 2010, s. 11)

- Kadınlar aleyhine uygulanan şiddetin abartılı bir ifadesi olarak bu dönemdeki kadınları seks ve şiddet sahnelerinde betimleyen filmler yapılmış ve bu filmlerin bir kısmı kadınlar için güçlü bir nefret taşımaktadır. Örneğin:“Tehlikeli Bir Kadın”, “Şeytan Bir Kadın”, “Lanet Bir Kadın ”,“ İşkence Kadın ”vb.

-Politik rollerin büyük ölçüde yüzeysel ve kadınların hayattaki gerçek rolleriyle ilgisi olmadığı, neredeyse siyasi kadınları mutlak bir diktatör olarak temsil ediyorlarmış.

-1990'lı yıllarda filmler, köylülerin ve çalışan kadınların karşılaştığı sorunları ihmal etmiş, modern kentli kadınlara yoğunlaşmıştır.Ancak kişiliğinin insan olarak çeşitli boyutlarını yansıtmamıştır.

-Kadınların sosyal, politik ve kültürel rolleri dikkat çekici bir şekilde yokmuş.Bu durum Arap sinemasının kadınlarının Arap toplumlarındaki konumunun evrimi için hiçbir endişe göstermediğine işaret ediyormuş.

3- UNDP raporu, 2004'ten sonra üç filmin etkisini de tartışıyor: (Rahbani, 2010, s. 11)

a-2004 yılının ikinci yarısında, Mısır filminin ardından “Bahibb is-Sima” (“Sinemayı Seviyorum”), Usama Fawzi'nin yönettiği ve halkta haykırıya neden olmuştur.Film, kocasının dini aşırılığı nedeniyle cinsel yoksunluktan muzdarip Kıpti bir kadının karakterini sunuyormuş ve başka bir erkekle cinsel ilişkiye girmesini aktarmıştır.

Sansürler önce filmin serbest bırakılmasını reddetmişti daha sonra bazı sahneleri kestikten sonra izin vermiştir.Bununla birlikte, özel şahıslar ve kurumlar filmi mahkemeye götürüp yasaklanmasını istemişlerdir.Daha da önemlisi, hem El Ezher hem de Kıpti Kilisesi filme karşı ortak bir dava açmıştır.

b-2005'te ikinci büyük bir saldırı olmuş bu saldırı ise Inas Al-Dighaydi'nin yönettiği Mısırlı “Al-Bahithat‘ Al-Hurriyya ”(“ Özgürlük Arayan Kadınlar ”) filmi ile ilgilidir. Film, Paris'te yaşayan Mısır, Lübnan ve Faslı üç kadının sorunuyla ilgilenmektedir ve kendi ülkelerinde kaybetmiş oldukları özgürlüğü araştırmışlardır. “Women in Search of Sex” adlı filme karşı makaleler yazılmıştır.Afişler tahrip edilmiş ve insanların filmi görmemesi için genel bir çağrı yapılmıştır. Yönetmen birçok yanlış suçlamaya maruz kalmış ve birkaç ölüm tehdidi almıştır.

c-Suriye'de, Muhammed Malas, “Bab Al-Makam” filminde Halep'te yeni milenyumun başında genç bir Suriyeli kız kardeşini evde Umm Kulthum şarkıları söylemeyi sevdiği için öldürmüş olması konu olmuştur.Babasına göre, bu şarkıları sevmesi, aşık olmuş olması daha sonrasında utanç verici bir davranışa sebep olması anlamına gelirmiş.

Rapor, “Arap sinemasının ticari yapısından kaynaklanan ikili bir rol oynadığı sonucuna varılmıştır. Bir yandan, kalıpları çıkarmak için hareketli görüntülerin gücünü kullanarak, cinsel ayrımcılığın değerlerini genelleştirmiştir. Aynı zamanda, özellikle birden fazla Arap ülkesinde ortaya çıkan yeni sinemada, tam anlamıyla insan potansiyelini azaltmadan veya küçültmeden gerçekleştirebilmek için özgürlükleşmek ve kendini iddia etmek isteyen yeni nesil kadınların dileklerini yansıtan ilerici mesajlar göndermiştir.” (Rahbani, 2010, s. 12)

2.2.2.2. Televizyon Haberlerinde Arap Kadın

Arap dünyasında son yirmi yılda kadın profesyonellerin sayısında istikrarlı bir artış olmasına rağmen, en yaygın basında yer alan haberlerin çoğu iş, siyaset, ekonomi, spor gibi alanlarda uzman olan erkeklere güvenmeye devam etmiştir. Haberler, kazalar, doğal afetler veya aile içi şiddet öykülerinde mesleki yetenekleri veya uzmanlıklarıyla ilgili öykülerden daha fazla gösterilmiştir. Arap kadınları haberlerde ve siyasi tartışma şovlarında, sunum yapanlar olarak karşılaşmıştır. Ancak nadiren siyasi liderler veya uzmanlar olarak görülebilmemiş, bu kadının yetersizlik kapsamı küresel bir fenomen gibi görünmektedir.

Dünyanın farklı bölgelerinde yetmiş ülkede çıkan haberlerin izlenmesiyle elde edilen bilgilere dayanarak “Haber kim yapıyor?” başlıklı uluslararası bir rapordan şu sonuçlara ulaşılmıştır: "Politika ve devlet öykülerinde haber konularının yalnızca % 14'ü kadın; ekonomi ve iş haberlerinde sadece %20. Cinsiyete dayalı şiddet gibi kadınları derinden etkileyen hikâyelerde bile, kadınlar erkeklere göre mağdur olarak gösterilmesi iki kat daha fazla iken, hüküm süren erkek sesi olmuştur (haberlerin % 64'ü). Bu rapor, “Kadınların haber spikeri olarak görev alması otorite figürleri olarak görülmemiştir ancak bu işi ünlü olanlar (% 42), imtiyaz sahibi olanlar (% 33) veya “sıradan insanlar ” almıştır. (Rahbani, 2010, s. 12) Kadın haberciler sadece iki meslek kategorisinde erkekleri geride bırakmıştır: Ev kadını (% 75) ve öğrenci (% 51)... Haber konularının sadece % 21'i - röportaj yapan veya haberin konuştuğu kişiler - kadın". Mısır rapora katılacak Arap ülkelerinden biriyim. Mısır haberlerinde 16 Şubat 2005 tarihinde yapılan belirli zamanlarda gözlenmesinin sonucu şöyle olmuştur: “Muhabirleri ve sunum yapanları saymazsak, haberlerde tüm Mısır medyasında iki yüz altmış erkek çalışmasına rağmen kırk kadın çalışmaktaymış”. (Rahbani, 2010, s. 13) Mısırlı araştırmacı, daha sonra şöyle yorumlamış: "Garip bir

şey yumuşak bir biçimde söylemek gerekirse, nüfusun yarısının neredeyse tamamen göz ardı edilmesidir."

Konuşma şovlarında ve profesyonel raporlarda bile "Haberlerde uzmanlar genelde erkek olmuştur. Erkekler uzmanların % 83'ü ve sözcülerin % 86'sı. Buna karşılık, kadınlar kapasitede gözük müştür - şahit olarak (% 30), kişisel görüşlerini temsil eden (% 31) ya da popüler görüşün temsilcileri olarak (% 34)" Raporda "haberlerde gördüğümüz dünya, kadınların neredeyse görünmez olduğu bir dünya" olduğu sonucuna varılmıştır. (Rahbani, 2010, s. 13)

Ayrıca Beyaz Saray Projesi, Pazar sabahı talk showlardaki kadınların beş ana ağda varlığını bulmak için üç araştırma yapmıştır: ABC, CBS, CNN, FOX ve NBC:

- İlk "Kim Konuşuyor" raporunda, bu gündem belirleme programlarında kadınların sayısı ile erkeklerin sayısı karşılaştırıldığında dokuz erkek olduğu yerde bir kadın tespit edilmiştir.

- Takip raporunda çok az iyileşme olduğu tespit edilmiştir. Kadınlar şovlarda tüm konuk katılımlarının sadece % 13'ünü oluşturmuş ve konukların büyük çoğunluğu hala beyaz ve erkekmiş.

- 2005'teki çalışmasında, "Şimdi Kim Konuşuyor" olarak adlandırılan Pazar sabahı haber programlarının yarısından fazlasına tek bir kadın dahil etmediğini tespit etmiştir.

Bu nedenle, kadınların haber ve konuşma gösterilerinde bulunmamasının uluslararası bir eğilim olduğu sonucuna varabilmiştir.

2.2.2.3. Spor Programlarında Arap Kadın

Arap kadın sporlarına da medyada kısa bir süre devam etmiştir. Suudi Arabistan'daki kadınların sporun bilindiği sınırlı bir alan olduğu ve Arap kadınları için sporun "utanç verici bir meslek" olduğu muhafazakar Arap toplumlarında sporcu olması kolay değildir.

Arap kadınları geleneksel olarak erkek spor dalına ilk girdiğinde, aşağılayıcı bir halkla karşı karşıya kalmışlardır. Yaygın algı, sporun erkekler için ayrılmış bir şey

olduğu olmuştur. Bu, kültürel normlara ve dini inançlara aykırı kıyafet kodları, spor dünyasına girmeye çalışan Arap kadınları için engeller yaratmıştır.

Al Jazeera English 2008 Olimpiyatları için çalışan Arap kadın sporcuları kapsamıştır. Faslı koşucu, Filistinli boksörler, Cezayirli yüzücü, Katar yarış arabası sürücüsü ve Mısırlı futbol oyuncularını gösterilmiştir. Diğer konuların yanı sıra, gösteri kadınların özellikle spor kıyafetleriyle ilgili olarak kadınlarda karşılaştığı muhalefet konularına değinmiştir. (Rahbani, 2010, s. 14) Daha modernleşmiş Arap ülkelerinde bile, Arap kadın sporcuları, Arap medyasında hala terfi ve varlığından yoksun olmuştur. Bu aynı zamanda uluslararası bir fenomen olarak kaydedilmiştir: Los Angeles'taki üç ağda spor kapsamını incelemeyi amaçlayan bir raporda, "sporcuların yalnızca %9'unun kadın, erkek sporculara ayrılan %88'inin aksine, sonucuna varılmıştır. (Rahbani, 2010, s. 14) Kadın sporcular ESPN'in ulusal spor şovu Sports Center'da daha da kötüye gitmiştir.

Duncan, yorumcuların (%97'si erkek) kadın sporcular hakkında konuşurken farklı dil kullandıklarını belirtmiştir. Erkeklerin "büyük", "güçlü", "zeki", "cesaretli" ve "agresif" olarak tanımlandığı yerlerde, kadınlar daha sık "yorgun", "sinir bozucu", "panik", "savunmasız" olarak adlandırılmıştır. (Rahbani, 2010, s. 15) Yorumcular ayrıca erkekleri sadece soyadlarına göre, kadınları yalnızca ilk adlarına göre konuşmuştur. Duncan, bunun "beyaz sporculara yetişkin statüsü verirken kadın sporcuları çocuk statüsünde gördüklerini" iddia ediyor.

2.2.2.4. Televizyon Reklamlarında Arap Kadın

Diğer birçok konuda olduğu gibi, Arap kadınlarının reklamlarda temsil edilmesi, Arap bölgesindeki çeşitli kültürel akımların bir aynası olmuştur.

Suudi Arabistan'da gösterilen ilanlar örtülü kadınları göstermiştir. Kuveyt, Dubai ve diğer Körfez pazarlarına yönelik reklamlar ise, bölgedeki seçkinler arasında giderek daha fazla bir eğilim haline gelen şık, çekici, ancak muhafazakar tarzın peşinde koşan işleri biraz karıştırmaya çalışmıştır. Körfez'e yönelik ilanlar için kadınlar rahat giyinip açıklanabiliyor, ancak daha sonra erkekler film şeridinin aynı sahnesinde gösterilmemiştir. (Rahbani, 2010, s. 15) Orta Doğu'ya gelince, daha modern ve liberal kadınlar gösterilmiştir. Lübnan'da, reklamların çoğunda "seksi, erotik" figürler gösterilmiştir. Mısır'da, Mısırlı kadınların tahminen %80'i halka açık

bir şekilde örtü taksa da, özellikle Mısır pazarını hedefleyen bir reklamda örtülü bir kadın görmek nadirdir. Ancak bugünlerde Nil Sat'ında farklı bir hikaye görülebilir. Suudi işadamları tarafından sahip olunan ve özellikle Nil Sat'taki Amerikan programları için yayınlanan MBC4 istasyonundan örneklerle kadınların reklamlarda gösterimini inceleyebiliriz:

2006 yazında, bir KFC reklamı, evde bir grup güzel genç kadına ev sahipliği yapmış, kızların geceleyin kızarmış tavukların tadını çıkarırken genç erkeklerin ayrı bir sahneye atlayıp tavuklarını minderlerde yemesi ve sonra dışarıya atlamaları spor bir arabaya binmeleri.

2007 baharında, Arapça reklam, tümüyle beyaz giyinmiş güzel bir peçeli genç anne ile mükemmel iç mutluluk içinde ailesine çorba (Knorr) sunmuş. İkinci bir reklamda, seksi bir Sundress'teki muhteşem bir model, halka açık bir çeşmenin beton kıyısında güneşlenirken bir 7up'ı içmiştir.

Uydu yayını, Arap kadınlarına farklı uydu hizmetleri aracılığıyla bilgi ve bilgiye erişme konusunda mükemmel bir fırsat sağlamıştır. Kadınlar ulusal ve uluslararası kanallara erişebilmiş, daha önce tabu olarak kabul edilen ama kesinlikle tüm Arap ülkelerinde olmayan konuları tartışmalarını sağlamıştır. Bu açıdan iki farklı durumdan bahsedebiliriz: (Rahbani, 2010, s. 16)

1- Ekim 2009'da, Suudi Arabistan'daki iki kadın gazetecinin "Bold Red Line" adlı bir TV şovu yapımına katılımıyla altmış kırbaça cezasına çarptırılmıştır. Suudi bir erkek, evlilik dışı cinsel yaşamını tarif ettiğinde ve Suudi kadınları seks için nasıl seçtiğini anlattığında, Suudi Arabistan'da büyük bir skandala yol açmıştır. Temmuz 2009'da Lübnan LBC uydu kanalında yayınlanan bu programda, Mazen Abdul-Jawad aktif bir cinsel yaşam tanımlamış ve istasyon tarafından bulanıklaştırılan seks oyuncakları göstermiştir. Mahkeme Abdul-Jawad'ı beş yıl hapis ve bin kırbaça cezasına çarptırmış ve Suudi Arabistan'daki LBC ofisleri kapatılmıştır. Aslına bakılırsa, bu dava, seks hakkında böyle bir konuşmanın tabu olduğu ve cinsiyetlerin kesin olarak ayrıldığı ultra muhafazakar ülkeyi skandallaştırmıştır. (Rahbani, 2010, s. 16)

2- Diğer bir örnek, "Kalaam Kibeer" (büyük konuşma) adlı popüler Mısır şovudur. 2006'dan beri, her cumartesi gecesini 11: 30'da Mısır uydu kanalı, örtülü bir

kadın olan Dr. Hoda Kotb, El Mehwar farklı yaş grupları için seks şovu eğitimi vermiştir: gençler, evlenmenin eşiğinde çiftler, zaten evli olanlar cinsel problemleri olan ve sadece cinsel yaşamlarını güçlendirmek isteyenler vb. Kotb cesurca, kadın sünnetine şimdiye kadar adapte olan muhafazakar ve hatta ilkel bir toplumda seks hakkında konuşmaktadır.

Uydu dünyasının bugün Arap dünyasında kültürel değişimler için en iyi yer olabileceğine inanmak için iyi nedenler vardır. Uydu tarafından sunulan kanalların çeşitliliği, Arap toplumunda liberal söylemin geniş ölçüde büyümesini garanti etmese de, izleyicilerin bağımsız olarak arayabilecekleri tabu konuları ile mücadele programları için alanı arttırmıştır. Ek olarak, birçok uydunun programlarının katılımcı niteliği -izleyici forumlarına ve canlı çağrı bileşenlerine vurgu- izleyicileri kendilerini ifade etme haklarını kullanmaya teşvik etmiştir. Dahası Arap uydu programcılığının son birkaç yıldaki üretim kalitesi, içeriği ve özgürlüğündeki hızlı gelişmeler, daha önce ulaşılamayacak bir güvenilirlik ve otorite ile tabuyu ele alma televizyonunu desteklemiştir.

2.3.MEDYADA ARAP KADINLARIN SOSYAL YAPISI

Ataerkil ilişkiler, genel olarak Arap toplumlarına hâkim olsa da, bu toplumlar arasında farklılıklar olsa da, egemendir.

Patriarkalın yapıları sömürgecilikten önce bölge genelinde tekdüze olmamıştır.Yine de, cinsiyetçi vatandaşlık kavramlarıyla tanımlanan ulus devletin Batı modeli, halihazırda cinsiyetçi toplumsal tabakalaşma sistemine uygulanmış sömürgecilikten çıkan, Ortadoğu ülkeleri için zorunlu bir model olmuştur. (Rahbani, 2010, s. 16) Şimdiye kadar, Arap kadınları hala tümüyle sosyal ayrımcılığa maruz kalmaktadır.-sadece erkek egemenliğinin kurbanları değil- Arap dünyasında bir yerde kadınlar, erkeklerle eşit fırsatlara sahip olsalar bile, eşit hak ve özgürlüklere sahip olamazlar.

Aile, cinsiyet ayrımcılığı yoluyla ataerkil ilişkileri, değerleri ve baskıları yeniden üreten ilk sosyal kurum olmaya devam etmektedir. (Rahbani, 2010, s. 16) Kadınlar üzerindeki bu baskılar, bir kadının gözetimine maruz kaldığı kriz dönemlerinde şiddetle artmıştır.

Arap toplumları ve toplulukları, kadın ve erkek çocuklara yönelik farklı roller ve uygulamalar çizerek çocukluktan beri kadınlara yönelik ayrımcılığa başlarlar. Bu evlerde, okullarda, üniversitelerde devam eder ve iş fırsatlarında bitmemektedir. Kadınlara karşı farklı ayrımcılık ölçekleri Arapların günlük yaşamlarını doldurmuştur:

Körfez ülkelerinde kadınlar değil kadınların erkek velileri çalışıp çalışamayacakları, seyahat edebilecekleri veya kimlerle evlenebilecekleri gibi konularda karar verme yetkisine sahip olmuştur. Bununla birlikte, bu vaka Lübnan, Tunus ve Suriye gibi diğer ülkelerde de bulunmaktadır ancak nadiren görülmüştür. Eğitime erişim, bazı Arap ülkelerinde kadınlar için ciddi bir sorun olmaya devam etmektedir ancak diğerlerinde, kadınlar zaten erkeklerden daha iyi eğitimlidir. Asıl sorun, mezun olduklarında eğitim ve bilgilerini kullanma fırsatlarının bulunmamasıdır. Arap ülkelerinde kadınlar arasındaki okuryazarlık son derece düşük kalmıştır. Yirmi birinci yüzyılın başlangıcı, yetişkin kadınlar arasında Katar ve BAE Körfezi'ndeki erkeklerden daha fazla okuryazarlık bulsa da, bölgede başka bir yerde bu oran tersine dönmüş, kadın okuryazarlık oranı Yemen'de %76'ya, Fas'ta %65'e ulaştı, Mısır'da % 57, Cezayir'de %44 ve Suudi Arabistan'da %34. (Rahbani, 2010, s. 18) Bu nedenle, kadınlara karşı ayrımcılık ülkeden ülkeye büyük ölçüde değişiklik göstermektedir. Bu, siyasal ve medeni haklar, aile yasaları, eğitime ve mesleklere erişim veya daha genel olarak kadınlara sosyal geleneklerin getirdiği kısıtlamalarda da geçerli olmuştur. Sosyal sınıflar da bazı Arap ülkelerinde kadınlara karşı ek ayrımcılık yaratılmıştır.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da bulunan on altı ülkeden, on tanesi Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılık Sözleşmesi'ni imzalamış ve dokuz tanesi onaylamıştır. (Rahbani, 2010, s. 18) Bu ülkelerde bile, ayrımcılık hala mevcuttur ve kadınların siyasi, eğitimsel ve özellikle kişisel hakları büyük farklılıklar göstermektedir.

Kadın gazetecilere gelince, başta Suudi Arabistan olmak üzere birçok Arap ülkesinde ayrımcılık açıktır. Mesela Sabria Jawhar, Suudi Gazete gazetesinin baş editörüdür. (Rahbani, 2010, s. 18) Jawhar, "Bir kadın olduğum için bir basın toplantısına gidecekken bir gardiyan içeri girmemi reddetmiştir. Ben de bir kadın olarak gelmediğini, resmi temsilci olarak gelen bir gazeteci olduğumu söyledim. Ancak ısrar etti ve kadınların içeri girmesine izin vermediklerini söyledi." demiştir.

Suudi Arabistan'daki kadın gazetecilerin araba kullanmasına izin verilmemiştir. Hala bir kadının adının ortaya çıkması büyük bir utanç olduğunu düşünen kişilerin tacizinden kaçınmak için takma ad altında yazmaya veya aile ismi yerine sadece ilk adlarını ve baba adlarını kullanmaya mecbur olmamaktadır. Kadın gazetecilerin çoğunun gazetecilik diploması yok çünkü kadınlar için üniversitelerin hiçbirinde medya araştırma programı yokmuş. Bu kadınlar için uygun bir alan değil olarak görülmemiştir.

Arap yasalarındaki kadınları etkileyen benzerlikler, Arap medyasındaki bu tür yasalarla ilgili programların belirli bir bölgeye özgü görülmemesi gerektiği fakat değiştirilmesi gereken sosyal olayların ortaya çıkarılması gerektiği anlamına geliyor. Örneğin, boşanma, tecavüz, namus cinayetleri veya annenin milliyetinin çocuklarına geçme hakkı konusunda yerel yasalar var olup Arap devletleri arasında bu konuda fazla bir fark yoktur.

Bazı Arap ülkelerinde kadınlar geleneksel yapılara meydan okumaya başlamıştır. 1998'deki on altı günlük kampanya Cezayir, Mısır, Ürdün, Lübnan, Filistin ve Yemen medyasının uzun süredir devam eden tabuları kadınlara yönelik şiddet konusunda bildirdikleri konusunda ihbarda bulunmalarını teşvik etmek için yürüttüğü iyi bir örnek olmuştur. (Rahbani, 2010, s. 19) Kampanya, namus cinayeti fenomenini ilk ortaya çıkaran "Jordanian Times"da çalışan "Rana Hüseyini" olan araştırmacı bir muhabir tarafından elde edilen raporlara dayanıyormuş. Hüseyin'in bu aile içi şiddet biçimini kapsamı Ürdün yasasını değiştirmeyi amaçlayan bir dilekçeye kanıt sağlamış ve bu tür suçların erkek faillerine borç olacağı sözünü vermiştir. (Rahbani, 2010, s. 19) Parlamento Kasım 1999'daki değişikliği reddetmiş ancak en azından namus cinayeti konusu kamuoyuna açıklanmıştır.

Aslına bakarsanız, Arap bölgesindeki kadınlar "çifte tehlike" olarak adlandırılan şeyi tecrübe etmektedirler, sadece her iki cinsi etkileyen sivil ve politik katılım üzerindeki yaygın kısıtlamalara maruz kalmamışlar, aynı zamanda ayrımcı "kişisel statü yasaları"na dayanan özerklikten de mahrum bırakılmışlardır. Arap ülkelerinin çoğunda İslami "şeriat" bunu gerektirmektedir. Çoğu Arap ülkesindeki erkeklerin, karılarını boşarlarsa bir neden vermeleri gerekmemekle birlikte, kadınların boşanma için dilekçe vermeleri ve davalarını fiziksel ya da psikolojik taciz gibi "haklı sebep" olduğunu kanıtlamaları için mahkemelere götürmeleri

gerekmektedir. İşte, Arap medyasının bazı durumlarda geleneksel topluluklardan daha ataerkil olduğunu gösteren bir örnek: Mısır parlamentosu Ocak 2000'de “boşanma kanunu”ndaki bir değişikliği onaylanmış.Yeni düzenlemelere göre, bir kadın kocasını tek taraflı olarak ve gecikmeden boşa çıkarabilmekte, ancak çeyizini iade etmeli, süresi ne olursa olsun tüm mali haklarını teslim etmelidir ve evliliğini sona erdirmeye kararının nedeni bildirmelidir. (Rahbani, 2010, s. 20) Kadınların Mısır medyasındaki geniş varlığına rağmen, boşanma kanununda yapılan bu değişiklik, kadınları haksızlık ve baskıdan kurtarmanın bir adımı olarak sunulmamış olmasına rağmen kadınlar tarafından kazanılan bir savaş olarak görülmüştür.

- Gazete karikatürleri, bıyıklı kadınların yanı sıra bebek arabalarını iten adamlar göstermiş.
- Hükümet yanlısı gazete Al-Usbo, “Erkekler dönemi sona erdi” diyen bir haber vermiş.
- Önde gelen muhalefet partisi tarafından yayınlanan Al-Wafd, “Bu konuda söylenecek iyi bir sözü olan kimse yok” demiştir.

2.4. ARAP KADINLARIN SİYASİ HAKLARINDA MEDYANIN ETKİSİ

Her ne kadar kadınlar son yüzyılda profesyonel olarak büyük adımlar atmış olsalar da, politika bir erkek dünyası olmaya devam etmektedir.Önemli engeller, kadınların kendi tutumları değil, daha çok kadının siyasi liderlik pozisyonu üstlenmesinin önüne geçmektedir.

Çoğu Arap ülkesinde, tüm vatandaşların, erkeklerin ve kadınların siyasi hakları ciddi şekilde kısıtlanmaktadır.Yasalarda tanınsa bile, pratikte nadiren saygı duyulmaktadır.Siyasi parti kapı bekçileri, toplumların kadınların uymasını beklediği roller ve kaynakların eksikliği, kadınların Arap dünyasında üst düzey politika oluşturma ofisleri için çalışmasını engelleyen engellerden bazılarıdır.

Sadece iki Arap ülkesi kadınların oy kullanma ve seçime katılma hakkını tanımamaktadır.Bu ikisi, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ilk sırada seçim yapmamaktadır; Kuveyt, düzenli seçimler yapan ancak 2006'ya kadar kadınları dışlayan tek ülke olmuştur.Bazı Ortadoğu ülkeleri kadınların siyasi haklarını nispeten erken tanımıştır - 1949'da Suriye, 1952'de Lübnan, 1956'da Mısır

ve 1957'de Tunus vb. (Rahbani, 2010, s. 21) Ancak kadınların edinimine ve siyasi haklarının serbest kullanımına benzer bir kültürel ve sosyal ortamda, siyasi katılımdaki toplumsal cinsiyet eşitliğinin bir gerçeğe dönüştürülmesi yasal düzenlemelerden daha fazlasını gerektirmektedir.

Aslında Arap kadınlarının ailedeki lider erkeğin talimatlarını izlemekten ziyade özerk olarak oy kullanıp kullanmadıklarına dair kapsamlı bir veri bulunmamaktadır. Örneğin, Kuveytli milletvekili seçimlerinde 2006'da bir paradoks varmış. Oysa yıllarca Marjinalleşmeden sonra ilk oy veren Kuveytli kadın, oy hakkını reddeden İslami köktencileri seçmiştir. 2006 ve 2008 yıllarında Kuveyt'te seçime katılan elli dört kadından hiçbiri bunu yapamamıştır. 2009 yılında koşturan on altı kadın adaydan sadece dördü ve beş seçim bölgesinden ikisinde, kadın adaylar anketlerin başında gelmiştir. Kadınlar, Kuveyt'te seçmenlerin %54'ünden fazlasını oluşturuyor, ancak 2006'da oy verenlerin sadece %35'ini oluşturuyorlardı (kadınların katılabileceği ilk seçimler). (Rahbani, 2010, s. 21) Son zamanlarda yapılan bir çalışmada, 2008 seçimlerinde kadınların yalnızca %3'ünün bulunduğu belirtilmiştir. Seçmenler, kadın adaylara oy vermiştir. Bu nedenle, Arap dünyasında az sayıda kadının, yasalara göre izin vermelerine rağmen azının bakanlar pozisyonuna atanmış olmaları durumunda bulundukları ortaya çıkmıştır. Kadınların parlamentolarda ve bakanlık pozisyonlarında bulunması, çoğu Arap ülkelerinde nadir durumlardan olup maksimum %12'ye kadar çıkabilmiştir.

Bölgedeki en demokratik devlet olarak adlandırılan Lübnan'a göre, Haziran 2009'da yapılan parlamento seçimleri, hem aday sayısı hem de seçim zaferi bakımından kadınların rolünde önemli bir düşüş olduğunu ortaya koymuştur. Kadın seçmen katılımının çoğu Lübnan bölgesinde görülmüştür. ABD'nin önerilerinden etkilenen bazı Arap hükümetleri, ulusal yasama organlarına ve üst düzey hükümet pozisyonlarına daha fazla kadın atama konusunda çaba sarf etmiştir. (Rahbani, 2010, s. 21) Örneğin Cezayir, Mısır, Ürdün veya Fas gibi otoriterim ile sınırlı demokratik özgürlükler arasındaki dengeyi sağlama konusunda ustalık sahibi olan ülkeler, kadınların pozisyonunda zorluk çekmeden bazı ufak değişiklikler yapmışlardır. Bu nedenle, Arap ülkelerinde ezici bir şekilde erkek ayrıcalığı olmaya devam etmektedir ancak bazı İskandinav ülkeleri hariç, bunun tüm dünyada geçerli olduğunu not etmeliyiz. Resmi hak eşitliği, kadınların en çok özgürleştirildiği ülkelerde bile

erkekler ve kadınlar için eşit siyasi rollere kolayca dönüşmemektedir. Medya, Arap kadınlarını siyasal konularda güçlendirmeye ne ölçüde yardımcı oldu?Bu soruyu yanıtlamak için Lübnan'ı örnek verelim çünkü Lübnan bölgedeki en liberal ve demokratik ülke olarak kabul ediliyor: Lübnan'ın 2009 seçim kampanyası, aday listelerinde sayıldığı yerler dışında kadınlarla doluymuş.Hem muhalefetin hem de prolog hükümet bloklarının reklam kampanyaları, kadınları oy sandığına çekmeye çalışmıştı.Mayıs 2009'da, Lübnan'da muhalefet partisi olan Özgür Yurtseverlik Hareketi, Beyrut'un "Güzel Ol ve Oy Ver" ilanını veren ilan panolarından, baştan çıkarıcı bir kadının baktığı reklam kampanyasıyla kadınların oylarını almaya çalışmıştı.Seksi bir model sunsa da bu kampanyalar, kendi içlerinde sahte bir seçim reklamı olup bir kadın ipeksi iç çamaşırı markasının reklamı olmasına neden olmuştur."Bana oy ver." Seçim kampanyaları, kadınları oy kullanmaya çağırdı, ancak parti listelerindeki kadın adaylara saygısızlıktan utanmadılar.

Dört kadın kazandıktan bir gazeteci "Nayla Tueni" olmuştur.Ancak meclise medyadaki başarılarından dolayı yükselmedi, 2005 yılında bir otomobil bombalamasıyla öldürülen babası Gibran'ın yerine gelmiştir.Gazeteci Tueni, "Seçilmiş kadınların çoğunluğu trajik bir olaydan sonra siyasi yaşamlarına başladı; bir koca, baba veya erkek kardeş öldürülmesi gibi.Bu bizim durumumuz ve bunu inkar etmiyoruz" demiştir. (Rahbani, 2010, s. 21)

Yeni teknolojiler, özellikle medya teknolojisi, aynı şeyleri aynı şekilde yapmak, eşitsizliği sürdürmek, çeşitliliği susturmak veya münhasırlığı teşvik etmek için eşit olarak kullanılmıştır. Bilgi teknolojisinde kaydedilen ilerlemelerin, kadınlar için dezavantajları olduğu gibi faydaları da vardır.Gerçekten de, yeni teknolojiler cinsiyete bağlı sosyal sınırları artırabilir ancak ev işi teknolojilerinin kadınların evlerinde izolasyonunu artırması olasılığı da bulunmaktadır.Yeni medyanın konuşlandırılması, başka bir deyişle, hem fırsatları hem de zorlukları içermektedir.

Aslında, iletişim sektöründe çalışan kadınların sayısının artması, medya kuruluşlarında iktidara ve karar almaya daha fazla erişim sağlamamışlardır kadınlar medya politikalarını etkileyememişlerdir.

Arap kadın gazetecilerin sayısı rağmen, medya politikalarında ve programlarında hala toplumsal cinsiyet duyarlılığı oluşmamış, bunun yerine

tüketiciilik teşviki artmıştır. Kadınların ekranın arkasındaki varlığı, kadın bakış açısıyla ele alınan daha fazla hikayede özetlenmemiştir.Kadın gazeteciler ve yapımcılar, “tipik” olma korkusuyla bu tür hikayelere atanmaya direnmemişlerdir.Bu arada, medyada çalışan kadınların sayısı, içerik üzerindeki etkisinin bir göstergesi değildir.Kadınlar medya tarafından basmakalıp bir şekilde tasvir edilmeye devam etmiştir.Kadınların şiddet ve pornografik görüntülerinde de bir artış vardır.

Arap medyasında daha fazla kadın gazeteci, spiker, sunum yapan kişi, teknisyen ve prodüksiyon asistanı çalışmış ancak kadın yönetici yoktur. (Rahbani, 2010, s. 22) Arap kadın gazetecileri, sayısı yetkisiz olmamasına rağmen karar verme öncelikle, ülkenin coğrafi konumu göz önüne alındığında yerel, bölgesel ve uluslararası siyasi ve ekonomik akımların desteklediği erkeklerin elindedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. LÜBNAN VE CEZAYİR'DEKİ ARAP KADINI İÇEREN TELEVİZYON REKLAMLARININ GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ

Bu bölümde Lübnan ve Cezayir'deki yayınlanan televizyon reklamlarında oluşturulan kadın tasvirleri, tasarımları, ortaya çıkarabilmek için göstergebilimsel analiz uygulanmıştır. Örneklem yoluyla seçilen on reklam filmi incelenmiştir. Araştırmanın evreni Lübnanlı ve Cezayirli televizyon kanalları, örneklemi de en çok izlenen televizyon kanallarıdır. 10-15 Nisan 2019 Lübnan'da en çok izlenen kanallar LBC, MTV, ONTV; Cezayir'de de en çok izlenen Samira televizyon kanallarında yayınlanan kadını içeren reklamlar göstergebilim yöntemi ile incelenmiştir. Araştırmacı tarafından özenle seçilen Lübnan ve Cezayir televizyon kanallarında sunulan reklamlar aracılığıyla, kadınların tasarımı analiz edilerek Lübnan ve Cezayir toplumunun arasındaki toplumsal, kültürel farklılıklar ve benzerlikler öğrenilmektedir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi, hem Lübnan hem de Cezayir toplulukları geçmişte Fransız işgaline maruz kalmışlardı, ancak Fransız işgalinin kültürel ve sosyal etki derecesi, Lübnan ve Cezayir toplulukları arasında büyük ölçüde farklılık göstermiştir, bu fark Lübnan ve Cezayir televizyon reklamlarındaki kadınların tasarımı analiz ederek ortaya çıkabilmektedir. Analize geçmeden önce, göstergebilimin reklamcılıkla ilişkisi öğrenilmelidir.

3.1. GÖSTERGEBİLİMSEL YÖNTEMİYLE REKLAM ANALİZLERİ

Göstergebilim, göstergelerle ilgili bilimdir. Öncelikle anlamın metinlerde (filmler, televizyon izlenceleri ve diğer sanat ürünleri) nasıl düzenlendiğiyle ilgilidir. Göstergelerin ne olduğu ve nasıl işlev gördüğünden söz etmektedir.

İnsanlar yaşamalarında her türlü dil kullanımlarında, jestlerde, konuşma dilinde, her türlü kültürel sistemlerde, psikolojide, anlamlandırma (İng. signification) sürecini yaşarlar. Değişik gereçlerin kullanılmasıyla (ses, yazı, görüntü, hareket vb) gerçekleşme aşamasına gelen dizgeler, belli kurallarla işleyen birer anlamlı bütündür.

Bu anlamlı bütünlerin her bir birimi de gösterge olarak adlandırılır. (Batı, 2013, s. 250)

Pierce, ikonu onun karşıladığı nesne veya kavramla (örnek olarak bir fotoğraf veya resim) aynı olarak tanımlamıştır. İndeks ise fiziksel olarak karşıladığı nesne veya kavramla bağıntılıdır. Simge ise tamamen yorumlamaya dayanan ve yorum olmaksızın anlamını yitirecek olan göstergedir. Örnek olarak terazi adaletin simgesidir. Ancak bu simgelemeyi bilmeyen bir kişi için anlamlandırmayı gerçekleştirmek mümkün olmayacaktır. Bu da simgenin özelliğidir. (Batı, 2013, s. 253)

Göstergebilimin temel unsurlarından olan anlamlandırma, en temel anlatımıyla alıcının göstergeye verdiği anlama denilmektedir. (Batı, 2013, s. 254)

İşlevsel dilbilimci Saussur'e göre gösterenle gösterilen arasında nedensiz bir ilişki söz konusudur. Bu ilişki farklı türden nesneleri kapsar. Bu ilişki içinde gösteren, gösterilen, bir de bu iki terimin çağrışımsal toplamı olan gösterge vardır. Sevgiliye uzatılan bir gül, tutkuyu, aşkı belirtir. Yani gülle biz tutkuyu, aşkı anlattırmış oluruz. Bu ilişkide bir gösteren, bir gösterilen, daha sonra tutku ve aşk vardır. Tutku, aşk ve güller birbirleriyle birleşerek gösterge dediğimiz terimi oluşturur. Bu durumda, gösterilen, gösteren ve gösterge arasında ayrılmaz bir bağ vardır. Gösterenin iki bağıntısından biri olan gösterilen, göstergeyi kullananın göstergeyi kullanmasından anladığı şeyi ifade eder. Gösteren ile gösterilen arasındaki ilişki tamamen rastlantısal olmasına rağmen, onlar yine de ayrılmaz iki bütündür. (Batı, 2013, s. 256)

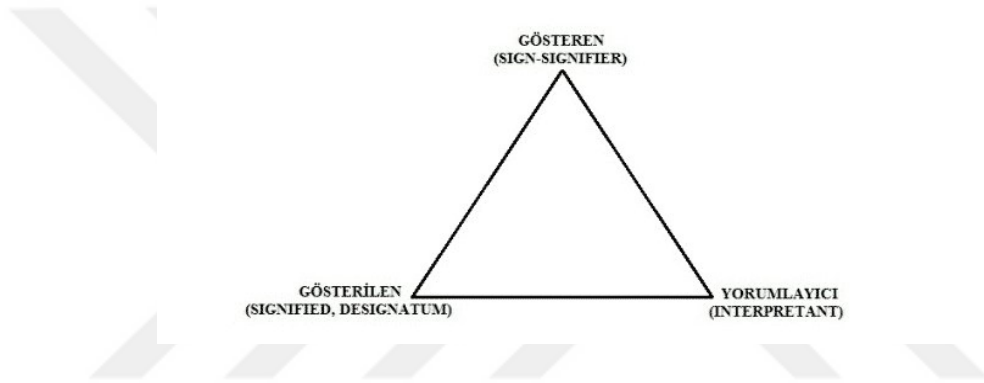
Anlamlandırmanın düz anlam ve yan anlam olmak üzere iki anlam düzeyi vardır. Birinci düzeye düzanlam denir. Düzanlam; gösterenin ortak duygusal, bilinen anlamına gönderme yapar. Yananlam ise; gösterenin, kullanıcıların duygularıyla ya da heyecanlarıyla ve kültürel değerleriyle buluştuğunda ortaya çıkan etkileşimi anlatmaktadır. (Reşber, 2013, s. 74)

Reklam ile göstergebilim arasındaki ilişkiyi öğrendikten sonra, araştırmacı tarafından seçilen Lübnan ve Cezayir televizyonundaki reklamlar analiz edilmeye devam etmektedir. Farklı Arap topluluğu olan Cezayir ve Lübnan'daki televizyon reklamlarında bulunan kadın tasarımı göstergebilimsel analizi yöntemiyle, Cezayir

ve Lübnan toplumuna Fransız işgali tarafından aktarılan Modernitenin etkisinin boyutu da öğrenilmektedir. Gösterge bilim kapsamında Pierce yaklaşımı ile araştırmacının seçtiği reklamlar çözümlenmiştir.

Gösterge, yorumlayan ve nesne. Bu üç kavram arasındaki ilişkiler, anlamın ortaya çıkma sürecindeki bağıntılardır. Peirce'ün göstergebilim anlayışında önemli bir yer tutan üçlü ayrımlara ve bu ayrımların oluşmasını sağlayan temel mantığa yakından bakmamız gerekmektedir.

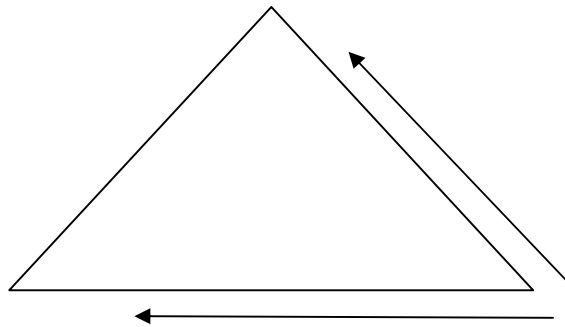
Şekil.1 Pierce Üçlü Ayrımı açısından gösterilmesi

3.2.CEZAYİR VE LÜBNAN TELEVİZYON REKLAMLARININ ANALİZİ

3.2.1. Lübnan MTV Kanalındaki Beyrut Bira Reklamının Analizi

BEYRUT BİRA REKLAM FİLMİ (GÖSTEREN)

BEYRUT BİRA (GÖSTERİLEN)

(YORUMLAMA)

Şekil.2 Beyrut bira reklamının Pierce Üçlü Ayrımı açısından gösterilmesi

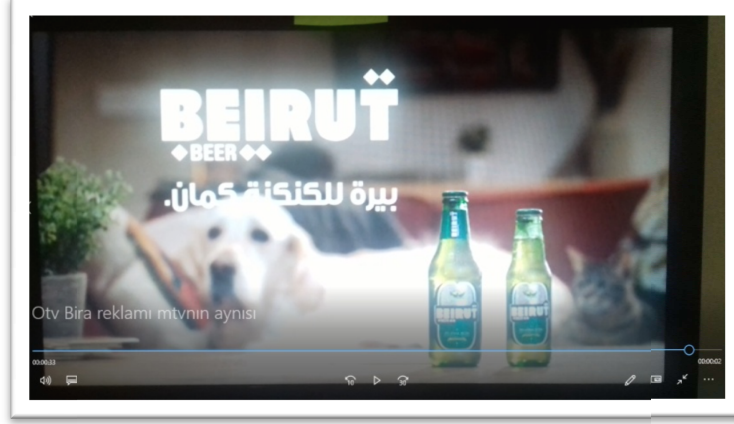

Fotoğraf 1. Bira lalkankane kamen reklamının fotoğraf kareleri

Elimizdeki MTV Lübnanlı kanalında yayınlanan Bira lalkankane kamen reklamına baktığımızda, Beyrut Bira şirketine aittir. Şirket ürününü kışın soğuk gecelerde evde kalmakla bağlayarak tüketiciye tanıtmaya çalışmıştır, reklamda yaratıcı bir fikir kullanmıştır. Bu reklamın genel öyküsü, kışın soğuk gecelerinde ev dışında bulunan barlarda bira içmektense eşiniz, kız arkadaşınız, sevgilinizle,

evinizdeki sıcak ortamda sevinerek, sevilerek huzurla bira içiniz. Aslında kışın gecelerinde havadan dolayı evden dışarı çıkmak zor olduğu için, evde kalmak daha tercih edilmektedir. Gördüğümüz gibi erkek ve kadın ev ortamında reklamda çekilmiştir. Erkek köpeğini hazırlamış ama tereddüt ederek kadına çıkmayı teklif etmiştir. Ancak erkeğin kıyafetlerine iyi baktığımızda dışarıdaki soğuk havanın durumunla uygun değildir. Demek ki erkeğin çıkma niyeti yok evde kalmak istemiştir. Fakat sevgilisini üzmemek için direkt söyleyememiştir. Sevgilisinden evde kalalım demesini beklemiştir. Kadın ise gerçekten evden çıkma konusunda tereddüt etmiştir. Bu ikisinin söylediklerinden anlaşılmaktadır. Erkek, kadına: "Mm bilmiyorum ki senin dışarıya çıkma isteğin var mı?" sormuştur. Kadın: "Sen bilirsin sen istiyor musun?" diye cevaplamıştır. Reklamda erkeğin elindeki köpek ve kadının kucağındaki kedi insan gibi konuşarak, düşünerek, tartışarak erkek ve kadının evde kalması konusunda karar vermeye çalışmıştır. Köpek, erkeğe "Buz dolabında bira var." demiş. Kedi, "İki tane getirsin." diye kadına söylemiştir. Ve hayvanlara göre erkek ve kadın davranmıştır. Bildiğimiz gibi doğal olarak köpek ile kedi arasındaki düşmanlık vardır. Ancak reklamda kedi ile köpeğin arasındaki düşmanlığı uzlaşıya dönmüştür. Kim sahibine evde kalmak için soğuktan başka sebep bulacaktır. Köpek adamın danışmanı olmuş ve onu temsil etmiş; kedi ise kadının danışmanı olarak onu temsil etmiştir. Genelde erkekler sonuçları düşünür, kadınlar ise detayları düşünürler. Reklamdaki köpek, erkeğe direkt çözüm vermeye çalışmışken kedi, köpeğinin dediklerinin arkasındaki anlamlarına düşünerek şüphelenerek tam kadınların düşündüğü gibi olmuştur. Reklamın sonuna dikkat bir şekilde baktığımızda da erkek ve kadın birlikte mutlulukla evde yan yana filim izleyerek Beyrut birayı içmişlerdir. En son çekilmiş sahne ise reklamda iki tane şişe göstermiş erkek şişesi daha büyük ve kalın, kadının ise ince ve daha küçüktür. Ayrıca aynı reklamın sonunda erkek ve kadın görünmemiştir. Sadece köpek ve kedi koltuğa yan yana oturmuşken çekilmiştir. Erkek ve kadın bulunmaması önemli bir anlam gösterir. Demek ki kadın ve erkek seks yapıp huzurla yatmıştır. Beyrut bira içtikten sonra partnerinizle cinsel hayatınız ne kadar güzel olabileceği anlaşılmıştır. Ben erkek olarak bu reklamdan anladığım mesaj şöyledir: "Kışın soğuk gecelerinde kötü hava koşullarında bara gitmeye gerek yoktur. Bunun yerini kız arkadaşınla yada sevgilinle birlikte evde kalıp Beyrut birayı huzurlu bir şekilde sıcak ortamda içip keyifli olun, seks yapın ve inanın ne kadar hayatınız daha güzel mutlu olacaktır."

Beyrut Bira.. bira lalkankane kamen
Evde kalın Beyrut bira keyifle aşkınızla için

Fotoğraf 2. Bira lalkankane kamen reklamının son kısmı

Üretici tüketiciye bu reklamla bir mesaj göndermeye çalışmıştır. Ürünü satın alırsanız, partnerinizle birlikte soğuk kış gecelerinde sıcak evinizde kalırsanız ve ürünü içerseniz ne kadar keyifli, farklı, özel, mutlu, huzurlu ve mükemmel olacağınızı ifade etmektedir. Ayrıca partnerinizle yaşadığınız gece her gece gibi kesinlikle olmayacaktır. Kışın soğuk gecelerde bara gitmeye gerek yoktur. Bunun yerine partnerinizle birlikte evde kalın. Beyrut bira huzurla sıcak ortamda aşkınızla için, keyifli olun, seks yapın, görün özel ve cinsel hayatınızı ne kadar daha güzel, mutlu olacaktır. Marka logosu hem İngilizce hem de Arapça büyük ve beyaz harflerle izleyicilere sunulmuştur. Beyaz harfler, mükemmellik ve özel olmayı demektir. Beyrut sözcüğünün bütünü İngilizce ile kalın ve berrak biçimde gösterilmiştir. Bunun sayesinde üreticinin tüketiciye "Lübnanlı hedef kitleye" şöyle mesajı vardır: "Lübnanlılar, ürünün üretim menşesi Beyrut olduğu için, ürünün logosunu görürseniz hemen onu seçin, yurt dışından gelen yabancı bira markalarına itibar etmeyin. Ülkenizdeki üretilmiş ürünü satın alın, satın alırsanız ülkenizin ekonomisinin gücünü sağlarsınız." Ayrıca Beyrut sözüne iyi baktığımızda B, İ ve T harfler Arapça ب.ي.ت gibi üstünde ve altında noktalar koyunmuştur. Bu tasarımın yöntemiyle ürün Lübnanlı, Beyrutlu olup milli ve Arap olduğunu anlaşılmıştır. Reklamın sonunda da ürünün iki türlü olduğunu gösterilmiştir. Büyük ve kalın şişe erkeği, küçük ve ince şişe ise kadını temsil etmiştir. Demek ki Beyrut bira tek içilmez çift içilmektedir.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Beyrut bira iki türlü şişesi	Kadın ve erkek
Mekan	Ev-oturma odası	Korunma-eğlencelik
İnsan	Erkek ve Kadın	Aşk-Çift ve cinsel yaşamı
Hayvan	Köpek ve Kedi	Arkadaşlık- doğal olmak- özgürlük- cinsellik
Renk	Beyaz	Mükemmellik- özel olmak
Yazı	1- Bira lalkankane kamen "Evde oturmak için de bira" 2- Beyrut logosu	Soğukta Evde kalın Beyrut bira için keyifli olun. Ürün Beyrut'ta üretilmiştir.
Giyim	Kadının bluzu ve ayakkabı	Kış mevsiminde havalar soğuk dışarıda.
Aydınlatma	Duvarda tavanda ve diğer odadaki lambalar hepsi açık	Gece zamanı

Tablo 1. Beyrut bira reklamının gösterge, gösteren, gösterilen tablosu

Çekim	Düz anlam	Yan anlam
1	Adam köpeğiyle tereddüt ederek karşısındaki kadına soğukta evden dışarı çıkmayı teklif etmiş.	Adam çıkmak istememiştir. Ama karşısındaki kadının cevabını beklemiştir. Adam kesin cevap vermeden, ima ederek kadına evde kalmak istediğini anlatmaya çalışmıştır.
2	Kadının kucığındaki kedi ona bakmış, aynı anda arkadan başka kadının sesi çıkmıştır. O kadın bir soru sormuştur. Alt yazıda kadının sorduğu soru yazılmıştır. Sorusu ise "Anlamadık çıkmak mı istiyor kalmak mı?" olmuştur.	Kedi bir insan olarak tasvir edilmiştir. Ve sanki soruyu soran, kadının sesini çıkaran kedi olmuştur. Kedi genelde kadınların kişiliğini temsil etmektedir.
3	Kadın televizyona bir an bakmış ve sonra karşısındaki erkeğe cevap vermiştir, "Evet, istediğin gibi." demiştir.	Kadın sürekli televizyona bakarak evden çıkmak istemediğini ima etmiştir.
4	Arkadan görünmeyen adamın sesi çıkmıştır. O adam "Hadi çıkmak istemiyorum söyle." demiştir. Aynı anda kamera	Köpek bir insan olarak tasvir edilmiştir. Ve sanki " Hadi çıkmak istemiyorum söyle." diyen köpektir.

	köpeği çekmiştir. Köpeğin sahibi tereddütlü kararsız gibi davranmıştır.	Köpek, reklamda erkeğin kişiliğini temsil etmiştir.
5	Erkek tereddüt ederek bir arkadaşla dışarıya çıkayım demiştir.	Erkek kadına işaretleyerek sanki "Hadi söyle sende bir işaret ver evde kalalım söyle, işaretle, hadi." demiştir. Erkek heyecanlı, stresli, ve kadından bir kabul işareti beklemiştir.
6	Görünmeyen kadın sesiyle aynı anda kamera kediye odaklanarak: "Adam, oyunculuğu bitirsene." demiştir.	Kedi, kadın olarak ve kedinin sahibi kadın da erkeğin rol yaptığını evde kalmak istediğini anlamıştır.
7	Görünmeyen erkek sesiyle aynı anda kamera köpeğe odaklanarak kediye: "Sen olsan çıkardın." demiştir.	Reklam köpek ile kedi arasındaki düşmanlığa ve kedinin doğal özelliğini belirtmiştir. Sanki köpek kediye demiş ki çıkma teklifi sana olsa evden çıkardın, geceleyin bu soğukta. Çünkü bildiğimiz gibi kediler gecede sokakları doldururlardır. Ve bu kedinin bir doğal özelliğidir.
8	Görünmeyen kadın sesiyle aynı anda kamera kediye odaklanarak köpeğe şaşıarak ve dalga geçerek: "Sen olsan çıkardın mı?!!" demiştir.	Kedi beğenmemiş köpeğin dediğini, doğru ve gerçek olmasına rağmen, kedi kadınlar gibi kaba olduğu için köpeğe şaşırmış ve kızmış. Demek ki kadınlarla konuşurken kaba olmayın erkekler, kadınlar kızabilirler.
9	Kadın saatin geç olduğunu söylemiştir. Birlikte film izlemeye erkeği davet etmiştir.	Kadın evde kalmayı kabul etmiştir. Ve birlikte evde geceleyin kalacakmış.
10	Görünmeyen erkek sesiyle aynı anda kamera köpeğe odaklanarak: "Dolapta bira var." demiş	Reklamda temsil edildiğine gibi köpek adam olarak hemen kadın evde kalmayı kabul ettiğinde, gece nasıl sıcak ve güzel olacağını düşünmüştür. Sahibine dolapta bira var demiştir. Macera başladı.
11	Adam, kadına "Dolapta bira var." demiştir.	Aslında "Dolapta bira var." cümlesinin altındaki gizli bir mesaj saklıdır: "Bira içeceğiz, keyifli olacağız, seks yapacağız."
12	Görünmeyen kadın sesiyle aynı anda kamera kedi odaklanarak kadına: "İki tane bira getirsin." demiştir.	Kedi, kadına demiş ki iki tane bira getirsin; demek ki kadın erkekle Beyrut bira içecektir. Birlikte keyifli, mutlu, sıcak bir gece geçirmeyi kabul etmiştir.
13	Kadın demiş ki, bana da bir tane getirir misin?	Demek ki kadın erkekle Beyrut bira içecektir.

14	Bira içerken kadın kafasını erkeğin omzuna koymuştur.	Beyrut bira içerken ne kadar mükemmel ve keyifli olursunuz ve partnerinizle sıcak bir ilişki bu gece sizi beklemektedir.
15	Beyrut bira logosu büyük parlak harflerle Arapça noktalarla süslenmiştir. Beyrut bira lalkankane kamen bir yazısal slogan da vardır. İki şişe bira arkasında bir kedi ve köpek bulunmaktadır. Kadın ve erkek yoktur.	Beyrut bira beyaz renkle büyük harfle mükemmelliği ve üstünlüğü göstermiştir. Ürünün menşesi de Beyrut'tur. İki şişe demek kadın ve erkektir. Ürünümüzü çiftler kadın ve erkekler tüketebilir. Tek olursan partnerinizi bulup onunla evde kalıp bira için keyifli olun sıcak anlar yaşayıp mutlu olun. Cinsel hayatınızın daha güzel olmasını istiyorsanız, ürünümüzü tercih edebilirsiniz.

Tablo 2. Beyrut bira düz anlam yan anlam tablosu

Karşıtlıklar	
Erkek	Kız
Evin dışında	Evin içinde
Rahat olmak	Rahatsız olmak
Adam	Kadın
Köpek	Kedi
Sevmek	Nefret
Arkadaşlık	Düşmanlık
Gündüz	Gece
Beyaz	Siyah
Kararsız	Kararlı
Soğuk	Sıcak
Güvenli	Güvensiz
Mutlu	Mutsuz
Yeterlilik	Yetersizlik
Yakınlık	Uzaklık
Keyifli	Keyifsiz
Sevgiliyle	Sevgilisiz

Tablo 3. Beyrut bira reklamının karşıtlıkları

Reklamdaki bulunan erkek ve kadın beraber eğlenceli zamanları geçirmek için birlikte evden çıkıp bara gidip bira içmeyi düşünmüştür. Ancak saat geç ve hava soğuk olduğu için evden çıkmaya karar vermemiştir. Reklamdaki kullanılan beden dili iki durumu ifade etmek için kullanılmıştır. Birinci olan ürünü kullanmadan önce, gerginliği, kararsızlığı, yetersizliği anlatırken; ikincisi ise ürünü kullandıktan sonra

öz güvenli, rahat, mutlu olmayı anlatmıştır. Üretici beden dilini kullanmasıyla tüketiciye şöyle bir mesaj iletmek istemiştir: "Asla stresli ve kararsız kalmayın, Beyrut bira için, evde partnerinizle mutlu zamanlar geçirin ve sıcak bir aşk yaşayın, soğukta dışarı çıkmaya gerek yoktur."

Reklamda var olan kadın ve erkek, iletiye uygun kıyafetler kullanmıştır. Mevsim kış, hava da soğuk olduğunu, kadının giyindiği yünlü ev botundan, kalın ve kollu bluzundan anlaşılmıştır. Kullanılan giyim erkek ve kadının yaşlarıyla reklamdaki yaşanan olaylarla da uygun görülmektedir. Kadın ve erkek kıyafetleri günümüz modern dünyanın modasına uygun olarak seçilmiştir.

Reklamın üç boyutu vardır. Bunlardan birincisi mutlu olmak için herhangi bira markasını seçmeyin, Beyrut birayı seçiniz, mutlu olunuzdur. Bir diğeri ise bira içmek için soğukta dışarı çıkmaya gerek yoktur, evde Beyrut bira için, sıcak yuvanızda kalınızdır. Son boyutu ise mutluluğu evin dışarında aramayın, evinizde mutluluğu yaşayabilirsiniz.

Reklamın sonunda tüketiciye, ürünün güvenli, milli ve seçkin olduğunu ifade etmek için Beyrut bira logosu parlak beyaz renk ile gelmiştir. Kadının bluzunun rengi açık pembe, erkeğinin ise koyu mavidir. Genelde pembe kadınlığı göstermek için kullanırken mavi erkekliği gösterir. Pembe ve mavi renk kodları, kadın ve erkeği cinsel olarak temsil etmek için kullanılmıştır. Ayrıca erkek ve kadının oturduğu oturma odasının bütün ışıkları açık olmuştur. Bundan saatin geç olduğu açık bir şekilde anlaşılmıştır.

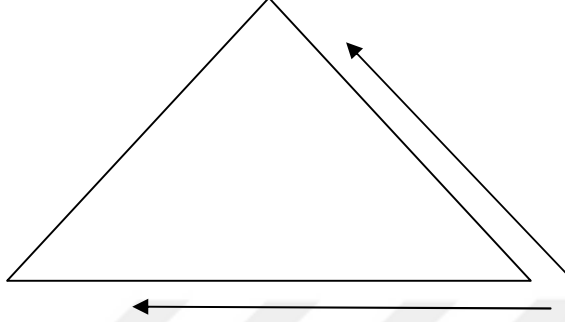
Genel ve orta çekimlerinin kullanılmasıyla reklamın genel öyküsünü izleyicilere anlatırken yakın çekim kullanılmasıyla da duygular ve renklerin detayları vurgulanmıştır.

Yalnız, mutsuz, sarhoş olmak ve sevgilini unutmak için herhangi bir birayı içmektense, sevdiğinle ya da aşkınla sıcak yuvanızda huzurla, keyifle Beyrut birayı içiniz. Beyrut bira hayatınızı mutlu etmek için gelmiştir. Mutluluğunuz sıcak evinizde aşkınızla bulunmasına inandığımız için, Beyrut bira üretilmiştir. Ayrıca cinsel hayatı güzelleştirmek için Beyrut bira tüketicilere sunulmuştur.

3.2.2. Cezayir Samira Kanalındaki Famiko Kahvesinin Reklam Analizi

Sağlık ve tasarruf adlı reklam.

FAMİKO KAHVE REKLAM FİLMİ (GÖSTEREN)

FAMİKO KAHVE (GÖSTERİLEN)

(YORUMLAMA)

Şekil.3 Famiko Kahve Reklamının Pierce Üçlü Ayrımı açısından gösterilmesi

Fotoğraf 3. Famiko kahvesinin reklamının fotoğraf kareleri

Famico kahvesi, on yıldan beri bugüne kadar kurulmuş olan Cezayirli FAMİCO Grup tarafından üretilmektedir. Reklamda üretici ürünü Cezayir'in kültürel, tarihsel, geleneksel ve toplumsal yönlerine bağlayarak ürünü tüketiciye tanıtmaya çalışmıştır. Düğün ritüelleri, yaşlı ve genç Cezayirli kadınları, milli

Cezayirli yemekleri ve geleneksel Cezayirli kadın elbiselerini kullanılmasıyla izleyicilere reklamın genel öyküsünü anlatmaya çalışmıştır.

Fotoğraf 4. Famiko kahvesinin reklamının son kısmı

Üretici bu reklamla tüketiciye önemli birkaç mesaj iletmeye çalışmıştır. İlk olarak on yıldan beri ürün mutlu anılara şahit olmuştur. Ayrıca ürün Cezayir toplumundaki coğrafi, kültürel ve sosyal çeşitliliğe uygun olarak üretilmiştir. Yıllar geçmesine rağmen ürünün güzel tadı değişmemiştir ve hala ucuzdur. Bu sebeple Cezayirli kadınlar bu kahveyi içmeyi tercih ederler. Genelde Arap kadınlar arkadaşlarıyla birlikte otururken, muhabbet ederken "Dedikodu" için bu kahve içer, bu kahveyi içmeden muhabbet güzel olmayacaktır, düğünler veya güzel anılar Famico kahvesini içmeden eksik kalacaktır. Mutluluğu tamamlayan Famico kahvesidir.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Kahve fincanı-yastık	Rahatlık-sevinç
İnsan	Genç ve yaşlı kadın	Geçmiş ve şimdiki zaman
Kıyafet	Geleneksel elbise	Cezayir'in toplumun kültürü
Yemek	Cezayirli Kuskus	Kültür-kimlik
Yazı	Sağlık ve tasarruf	Sağlıklı ve ucuz
Ses	On yıldan beri Famico değişmemiş- Zalguta sesi	Kaliteli-Tarihsel-sevinç-düğün
Renk	Beyaz-mavi-kırmızı-yeşil	Öz güven-mutluluk-Cezayir büyük ve halkı çeşitlidir.

Tablo 4. Famiko kahve reklamının gösterge, gösteren, gösterilen tablosu

Çekim	Düz anlam	Yan anlam
1	Bir kadın, kahve fincanlarını diğer kadınlara vermiştir.	Kadın mutlu olduğu için düğündeki diğer kadınlara kahve yapmaya karar vermiştir. Düğünde ya da mutluyken en uygun içecek Famico kahvesidir. Kadınlar birlikte otururken muhabbet için onların en tercih ettiği içecek Famico kahvesidir.
2	Bir kadın geleneksel mavi elbisesi ile	Cezayir'in bir bölgesinin geleneksel kıyafetleridir.
3	İki kadın farklı renk ile elbise giyinmiştir. Ve bir kadın diğerine kahve fincanı vermiştir.	Cezayirde toplum çeşitli olmasına rağmen uyumlu bir şekilde beraber yaşıyorlardır. Birbiriyle evlenir. İster doğulu ister batılı olsun hepsi Cezayirlidir. Famico kahvesi ise bütün Cezayirliler için üretilmiştir.
4	İçeride bir kadın yemek hazırlamıştır.	Cezayirli Kuskus yemeği Cezayir'in toplumsal bir kimliğidir.
5	Yaşlı kadın geleneksel kıyafetle düğünde kahve içmiştir. Yanına genç kadın oturmuştur.	Ürün geçmişten şimdiye kadar devam etmektedir. Tecrübeli ve güvenlidir. Ürünü yaşlı ve genç sever.
6	Ürün paketinin yanında sıcak bir fincan kahve ve bir tatlı tabağı vardır. Bunlarla beyaz sağlık ve tasarruf tasvir edilmiştir.	Beyaz renk öz güven olmayı demektir. Ürünümüz sağlıklı ve ucuzdur. Tabaktaki tatlının adı corwasan aslında Fransız bir tatlıdır. Kahvemizi sevdiğiniz tatlı ile sıcak içerseniz lezzetini bulursunuz.

Tablo 5. Famico kahve reklamının düz anlam yan anlam tablosu

Karşıtlıklar	
Kadın	Erkek
Beyaz	Siyah
Mutlu	Mutsuz
Rahat	Rahatsız
Yaşlı	Genç
Eski	Yeni
Acı	Tatlı
Örtülü kadın	Örtüsüz kadın
Geleneksel	Modern
Sevinmek	Üzülmek
Evlenmek	Boşanmak
Makyajlı	Makyajsız
Evli	Bekar
Küçük	Büyük
Keyifli	Keyifsiz
Yeterlik	Yetersizlik
Eksi	Tam

Tablo 6. Famico kahve reklamının karşıtlıkları

Famico kahvesini içerken düğündeki yaşanan mutlu anları yansıtmak için reklam beden dilini kullanmıştır. Reklamda kutlayan kadınların mutlu olması beden dilinin ifade ettiğiyle belli olmuştur. Ayrıca görüldüğüne göre yaşlı kadın fincandan küçük yudumu içtikten sonra sevinerek tebessüm etmiştir. Demek ki geçmişten bugüne kadar Famico kahvesinin güzel tadı değişmemiştir.

Reklamda kullanılan giyim, reklamın genel öyküsüyle uygun olmuştur. Kadınların Cezayir'in geleneksel kıyafetlerini giyinmesinden, ürünün Cezayirli olduğunu anlaşılmıştır. Kıyafetlerin renkleri ise batılı, doğulu, kuzeyli ve güneyli Cezayirli kadınları temsil etmiştir. Demek ki ürün bütün Cezayirliiler için üretilmiştir. Başörtüsü ise Cezayir'in Müslüman bir ülke olduğunu göstermektedir.

Reklamın iki temel boyutu vardır. Bunlardan birincisi ürün düğünde veya geleneksel kutlamalarda kullanılır. İkincisi ise ürün bütün mutlu olaylar ve unutulmaz anları yaşamak için kullanılır, yani ürün mutlu olunca ve mutlu olmak için kullanılmalıdır.

Reklamdaki mavi, kırmızı, yeşil renkler hem sevinci ve mutluluğu hem de Cezayir toplumun çeşitli olduğunu göstermek için kullanılmıştır. Ayrıca geç kızların kıyafetlerinin renkleri açık olurken yaşlı kadının kıyafetin rengi koyu seçilmiştir. Reklamın sloganın rengi ise beyaz olduğundan öz güven ve mutluluk anlaşılmaktadır.

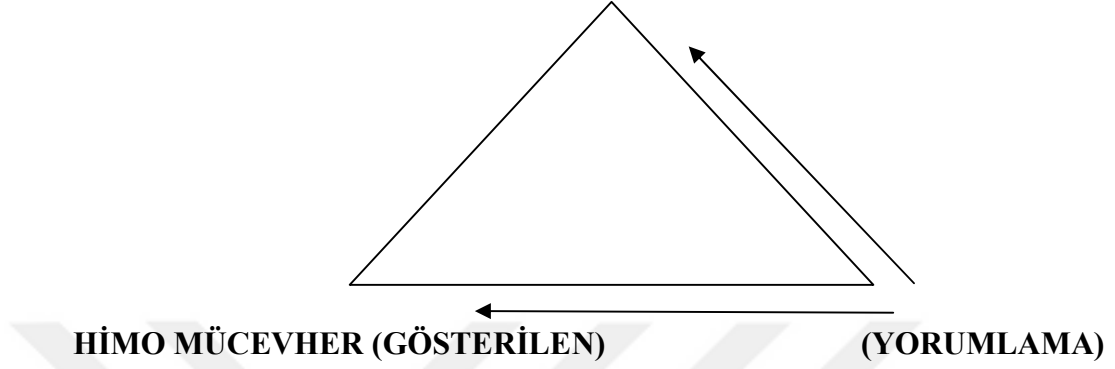
Reklamdaki kullanılan piyano müziği, reklamın başlangıcından sonuna kadar değişmeden devam etmiştir. Reklamdaki kullanılmış müziği duyulunca, olayın mutlu olduğu anlaşılmaktadır.

Reklamdaki var olan genel çekim yöntemiyle, reklamın genel öyküsü izleyicilere gösterilmiştir. Yakın ekim yöntemin kullanılmasıyla duygular ve renklerin detayları belli olmuştur.

Genelde Arap ya da Cezayirli kadınlar birlikte otururken, muhabbet ederken "Dedikodu" için kahve içerler yani kahve içmeden oturma bitmemektedir. Bu açıdan reklamın öyküsü başlamıştır. Düğünler veya mutlu anlar Famico kahvesini içmeden eksik kalır. Yani Mutluluğu tamamlar Famico kahvesidir. On yıldan beri Famico mutlu anlarınıza şahit olmuştur. Famico hepiniz içindir. Zaman geçmesine rağmen Famico'nun güzel tadı değişmemiştir. Famico sağlıklı ve ucuzdur. Famico Cezayirli kadınların en tercih ettiği kahvesidir. Mutlu olunca veya mutlu olmak için Famico içilmektedir.

3.2.3. Lübnan MTV Kanalındaki Himo Mücevher Reklamının Analizi

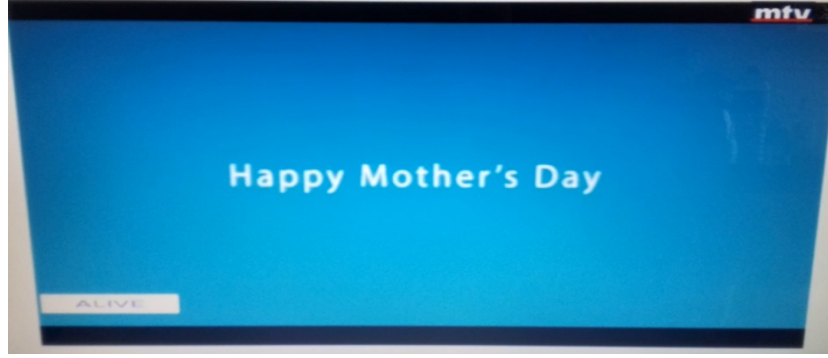
HİMO MÜCEVHER REKLAM FİLMİ (GÖSTEREN)

Şekil 4. Himo Mücevher Reklamının Pierce Üçlü Ayrımı açısından gösterilmesi

Fotoğraf 5. Himo mücevher reklamının fotoğraf kareleri

Fotoğraf 6. Himo mücevher reklamının son kısmı

Bu koleksiyonun adı Lady D'dir. Bu ismin nedeni ise mücevher dünyasında bir efsane olan sıradan olmayan, dünyanın en değerli ve en nadir taşından yapılan Kraliçe Diana'nın nişan yüzüğünden esinlenilmiştir. Bu yüzük, Kraliçe Diana nişanlısından ayrıldıktan sonra bile Kraliçe Diana tarafından tercih edilmiştir. Prens William tarafından miras alındıktan sonra medya tarafından vurgulandı. Bu yüzük koleksiyonu Himo Kuyumculuk'a aittir. Kraliçe Diana'dan ilham alınmıştır. Kraliçe Diana'nın düğününde Suudi kralı ona bir yüzükle aynı modelde bir kolye ve bir elmas yüzük vermiştir. Himo, mücevherlerinin tasarımı, dünyadaki en nadir değerli taşlar arasında sayılan yeşil, kırmızı ve mavi olmak üzere üç ana renk üzerinde uyarlanmıştır. Bu nadir taşlar, tarih boyunca daima krallar ve prenseslerle ilişkilendirilmiştir. Bu taşların pozitif enerji verdiği de bilinmektedir. Rahipler bile kötülüğün gücüyle savaşmak için kullanmışlardır.

Öyleyse, Anneler Günü'ndeki bir hediye olarak bu mücevherden daha hoş biri var mı? Hemo mücevherleri sadece anne için değildir; sevgiline, eşine, kız arkadaşına, kız kardeşine veya kızına da verilebilir. Ayrıca anne bu mücevherleri çocuklarına miras bırakacak, hatta düğün gününde oğlu geline bile verebilmektedir.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	1-Himo Çeşitli Mücevherleri 2- Çiçekler	Üstünlük-Çeşitlik-Güzellik Doğallık- Kadın Yumuşak- çekicilik-Himo markası
İnsan	Genç kadın	Güzellik-Özgürlük-Modernlik- çekicilik-gençlik
Yazı	Happy Mothers Day	Anneler Gününde en tercih edilen hediye-Sevinmek-Mutluluk-
Renk	Yeşil, Kırmızı, Mavi Beyaz Siyah	Çeşitlilik-Herkese Uygunluk- Mutluluk Nesilden Nesile Öz Güven
Mekan	Dağ- Mavi Gök Yüzü	Doğallık-Özgürlük-Üstünlük-Himo markası

Tablo 7. Himo mücevher reklamın gösterge gösteren gösterilen tablosu

Çekim	Düz anlam	Yan anlam
1	Beyaz tenli kadın, elindeki var olan çiçekler ve renkli yüzükler, arkası ise mavi gökyüzü	Himo yüzükleri takarsanız ne kadar üstün, doğal, farklı,özgür, rahat ve kraliçe gibi güzel, çekici genç ve lüks olursunuz. Mavi gökyüzü ise Himo markasına işaret etmiştir.
2	Reklamdaki kadının çiçekleri, yüzükleri, ek olarak kulağında küpe takmış hali siyah beyaz çekilmiş.	Himo mücevherleri sadece gördüğünüz yüzükler değil, elmaslı küpelerimiz de var, bunları da alabilirsiniz. Ayrıca Himo nesilden nesle devretmektedir.
3	Uzaktan bir çekilmiş görüntüde güneş altında oturan kadının boynunda kırmızı taşla kolye vardır.Güneş tam kolye üstüne gelmiştir ve sanki havalar daha sıcaktır.	Kolyeleri sevenlere de Himo kolyeleri de vardır. Demek ki de kolyeler de değerlidir. Kolyeyi göstermek için güneş ışığıyla vurgulanmıştır.
4	Reklamdaki kadın hem yüzük hem de kolye ve küpe takmıştır.	İster tek parça alabilirsiniz ister takım olarak da alabilirsiniz.
5	Reklamın son görüntüsü mavi arka planda beyaz anneler günü kutlu olsun bir yazı olmuştur	Mavi renk huzurluğu, üstünlüğü, yansıtırken beyaz rengi ise mutluluğu öz güvenli olmayı ifade etmektedir. Ayrıca anneler gününde annelerin en sevdiği hediyelerden olan Himo mücevherlerini annelerinizin günlerinde mutlu etmek isterseniz bizim lüks mücevherleri satın alabilirsiniz.

Tablo 8. Himo mücevher reklamın düz anlam yan anlam tablosu

Karşıtlıklar	
Kadın	Erkek
Beyaz	Siyah
Mutlu	Mutsuz
Rahat	Rahatsız
Genç	Yaşlı
Eski	Yeni
Üstünlük	Aşağılık
Güzel	Çirkin
Kıymetli	Kıymetsiz
Kibirli	Mütevazi

Tablo 9. Himo mücevher reklamın karşıtlıkları

Himo reklamı, Himo mücevherleri kullananlarına verdiği üstünlüğü, güzelliği, farklılığı yansıtmak için reklamda Himo mücevherlerini takan kadın çok asil davranarak yüzünde hiç ifade olmadan sadece elini nazikliğın, kibarlığın, mutluluğun beden dilini kullanmıştır.

Reklamda kullanılan giyim, reklamın genel öyküsüyle uygun olmaktadır. Reklamlarda kadının giydiği kıyafetler, modaya uygundur ve modern çağdaş kadını ifade etmiştir. Ayrıca kıyafetler güllerle ve reklamın yapıldığı mevsim olan ilkbahar havasıyla uyumludur. Ayrıca kadının açık kıyafetleri Himo mücevherleriyle süslenmiş kadının vücudunun güzelliğini ve bakımlı olduğunu göstermektedir.

Reklamın iki temel boyutu vardır. Bunlardan ilki anneler gününde annelere en sevdiği hediyeleri Himo mücevherleri alınabilir. Diğer ise Himo takılar sadece anneler için değil bütün sevdiklerinize hediye olarak verebilirsiniz.

Reklamdaki mavi, kırmızı, yeşil renkler hem sevinci ve mutluluğu hem de Himo takılarının çeşitli olduğunu göstermek için kullanılmıştır. Ayrıca genç kızın kıyafetlerinin renkleri açık pembe olduğu için kadınlığı göstermektedir. Giydiği kıyafetin biçimi takıların kullanımına uygun seçilmiştir. Reklamın sloganın rengi ise beyaz olduğundan öz güven ve mutluluk anlaşılabilmektedir.

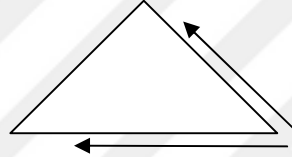
Reklamdaki var olan genel çekim yöntemiyle, reklamın genel öyküsü izleyicilere gösterilmiştir. Yakın çekim yöntemin kullanılmasıyla duygular ve renklerin detayları belli olmuştur.

Hemo Jewelry, Anneler Günü'ndeki en iyi ve en muhtemel hediyedir. Hemo mücevherleri sadece annene değil aynı zamanda sevgiline, eşine veya sevdiğine de verebilir. Hemo Jewelry, sizi diğerlerinden farklı ve farklı hissetmenizi sağlayacaktır. Hemo mücevherleri her zevke ve tercihlere uyacak ve çeşitlendirilebilecek şekilde çeşitlilik gösterir. Hemo mücevherleri ile daha güzel, daha çekici ve zarif olacak ve prenseslere, kraliçelere ve ünlülere benzeyeceksiniz. Anneler gününde çiçeklerle birlikte takı bir hediye verseniz annelerinize ne kadar mutlu olacağını hayal edebilmisiniz diye bir mesaj verilmektedir.

3.2.4. Cezayir Samira kanalındaki Kuskus Mama reklamının analizi

(il ya que qui sache faire ça.. Mama) bunu nasıl yapacağını bilen var..Anne

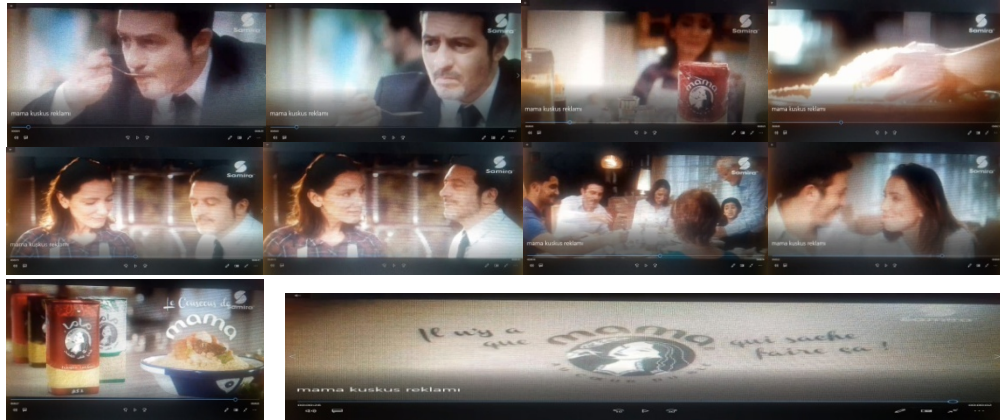
KUSKUS MAMA REKLAM FİLMİ (GÖSTEREN)

KUSKUS MAMA (GÖSTERİLEN)

(YORUMLAMA)

Şekil 5. Kuskus Mama Reklamının Pierce Üçlü Ayrımı açısından gösterilmesi

Fotoğraf 7. Kuskus mama reklamının kareleri

Bu reklam, gıda üretimi için Cezayir şirketi Mama'ya aittir ve bildiğimiz gibi kuskus Cezayir'in popüler mutfağından bir yemektir. Ancak orijinal Cezayir'in kuskusunun tadı her yerde kolayca bulunamıyor, bu yüzden Cezayirli ailenin atmosferinde, evde, orijinal kuskus tadı alınması için kuskus maması üretilmiştir. Pahalı restoranlara gerek yoktur ve evin dışında kuskus yemeye gerek yoktur.

Cezayirli ailenin mutluluğu için Cezayirli kadına mama üretilmiştir. Evinizde kocanızla ve ailenizle mutlu bir atmosfer yaşamak istiyorsanız, kuskus anneyi kullanabilirsiniz ve kocanızdan, ailenizden olumlu dönüşler alacaksınız. Ürünün adı kuskus mama demek ki annenin kuskusu. Ürün anne ile bağlanmıştır çünkü bildiğimiz gibi hepimizin en sevdiği yemek annelerimizin yemekleridir.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Kuskus Mama Kuskus Mama Poşeti	Orijinal-doğal-kaliteli-lezzetli
Hareket	Erkeğin Yüz ifadesi Kadının yüz ifadesi	Beğenmemek- Beğenmek-Mutlu olmak-Tatmin olmak
Yazı	Bunu nasıl yapacağını bilen var ... Anne	Beceriklilik-öz güvenlik
Renk	Beyaz	Becerikli olmak- güvenmek- Mutlu olmak
Mekan	Ev	Aile- huzur

Tablo 10. Kuskus mama reklamın gösterge gösteren gösterilen

Çekim	Düz anlam	Yan anlam
1	Erkek restorandayken yemeklerin tadını beğenmemiştir ve bu yüz ifadesinden belli olmuştur.	Herhangi kuskus yemeyin, restorandaki kuskus restoranda olduğu için güzel olmayabilir.
2	Bir kadın önünde kuskus mama poşetini alıp pişirmeye başlamıştır.	Eşin restorandan oradaki kuskusun tadının beğenmediği için mutsuz çıktı. Şimdi eve geliyor ve hadi ona mama kuskusu yap onu mutlu etmeli.
3	Kadının elindeki kuskus mama onu hazırlarken	Kuskus mama ne kadar kaliteli ve kolayca hazırlanır zahmet olmadan
4	Adam kuskusun kokusunu alıyor.	Kuskus mamanın kokusu güzeldir ve eşiniz yemeğin kokusunu alınca mutlu olacaktır. Dışarıdan kızgın gelse bile sakın olacak size kızmayacaktır.
5	Bir aile yemek masasında yemek yiyorlarmış.	Kuskus mama kullanmasıyla sadece eşinizi değil bütün aileyi mutlu edeceksiniz.
6	Erkek ve kadın birbirine yakın çekimde gülümsemişlerdir.	Eşinizle özel ilişkiniz de kuskus mama ile daha güçlü ve güzel olacaktır.
7	Kuskus mama çeşitli renkli poşetleri ve tabakta pişmiş hazır kuskus mama	Kuskus mama poşetlerin renkleri farklı, her tercihlere uygundur. Sadece tek renk değildir. Sevdiğin

		renkle üretilmiştir. Kuskus mama hazır olunca baya lezzetli olur. Kuskus mamanın tadı orijinal tadıdır.
8	Hazır kuskus tabağının üstünde Fransızca ile kuskus mama logosu vardır.	Kuskus mama demek ki annenin kuskusu bunda bir önemli anlam vardır. Kuskus mamayı yesen sanki annenin yemeğinden yiyorsun ve bu en sevdiğin yemektir.
9	Fransızca ile bu yemeği yapabilen tek kişi anne denilmiştir.	Sadece anneler bunu yapabilir yani başka anlamıyla bazı kadınlar pişirmekten korkuyorlar, beceremiyorlar, zorlanıyorlar. İşte onlara öz güven vermek için ve ürüne de güvenmesi için bu cümle ile reklam sonlanmıştır. Yani sen ailene güzel yemek yapabilirsin. Becerili, yetenekli, iyi yemek yapan bir anne olmak için kuskus mama kullan. Kuskus mama yapılması çok kolay ve lezzetli. Ona güven. Ayrıca ürünün hedef kitlesi anneler çünkü öyle ürünlerin en çok tüketen annelerdir.

Tablo 11. Kuskus mama reklamın düz anlam yan anlam tablosu

Karşıtlıklar	
Kadın	Erkek
Beyaz	Siyah
Mutlu	Mutsuz
Rahat	Rahatsız
Genç	Yaşlı
Beğenmek	Beğenmemek
Evli	Bekar
Lezzetli	Lezzetsiz

Tablo 12. Kuskus mama reklamın karşıtlıkları

Kuskus mama orijinal, lezzetli, mutlu eden, onu tüketicilerinin hayatını süsleyen olduğunu yansıtmak için reklamda uygun beden dili kullanılmıştır.

Reklamdaki kullanılan giyim, reklamın genel öyküsüyle uygun olmuştur. Reklamlarda kadının mutfakta önlük elbisesini giymiştir, önlük genelde onu mutfaktayken kadınların kullandığı bir araçtır.

Reklamın üç temel boyutu vardır. İlk olarak kuskus mama orijinaldir ve mama ismini seçmemizin nedeni en sevilen yemeğin anne yemekleridir. Diğer ise kuskus

mama ile aileni eşini mutlu edebilir, çok becerikli bir anne ve eş olabilirsin.En son boyut ise kuskus mama sizin aile olarak mutluluğunuz için üretilmiştir.

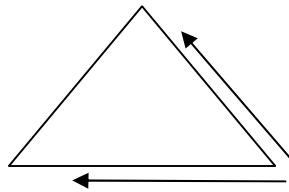
Reklamdaki kuskus mama paketleri farklı renkli olmuştur. Demek ki kuskus mama bütün tercihlere uygundur, ayrıca ürünün logosu beyaz, Fransızcayla olmuştur. Ürünü kullanan kullanmayanlardan daha modern ve mutlu olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca beyaz renk ürünün güvenli olduğunu anlatmaktadır.

Reklamdaki var olan genel çekim yöntemiyle, reklamın genel öyküsü izleyicilere gösterilmiştir. Yakın çekim yöntemin kullanılmasıyla duygular ve renklerin detayları belli olmuştur.

Kuskus mama sizin mutlu etmek için üretilmiştir. Üreticinin hedef kitlesi Cezayirli kadınlarıdır. Cezayirli bir evde erkeğin mutlu olması, tatmin olması da çok önemlidir. Erkeği en mutlu olacağı an onun karnının güzel yemekle dolmasıdır. Yani erkeğini mutlu olmasını istersen ona güzel ve lezzetli yemekleri yedir. Erkek mutlu olursa bütün ev mutlu olur, sende kadın olarak mutlu olacaksın ancak erkek mutsuz olursa her yerde karamsan hava olacaktır. Bu yüzden mutlu olmak çok önemlidir. Ve erkeğinin kalbine ulaşmak için kuskus mama ile karnını doldur.

3.2.5. Lübnan LBC kanalındaki Lbc (Luxurious Beautiful Charming) reklamının analizi

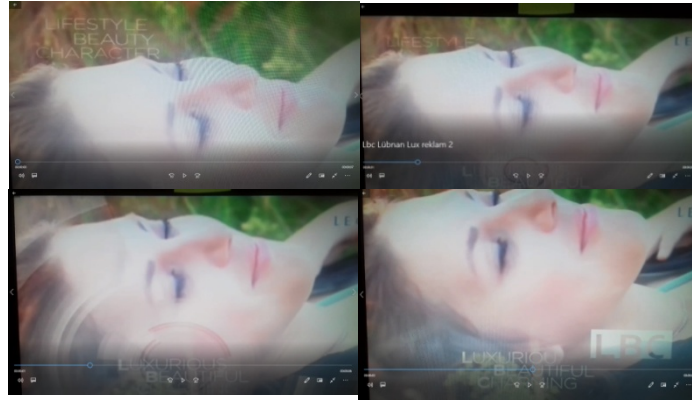
LBC KANALININ REKLAM FİLMİ (GÖSTEREN)

LBC KANALI (GÖSTERİLEN)

(YORUMLAMA)

Şekil.6 Lbc Reklamının Pierce Üçlü Ayrımı açısından gösterilmesi

Fotoğraf 8. LBC kanalının fotoğraf kareleri

Bu reklamda LBC kanalının baş harflerinden oluşan rahatlığı, huzuru, kanalın mükemmelliğini, büyüleyiciliğini anlatan İngilizce bir yazı kullanılmıştır. Aslında bu yazı LBC'yi oluşturup bu etkileri bu televizyon kanalıyla oluşabileceği anlaşılmaktadır. Reklamda kadın imajı kullanılıp çimenlerde gözlerini ağır bir şekilde kapatmasıyla ve yüzündeki gülümseme kanalın izleyicilerini temsil etmeye çalışmıştır. Kanalı izleyip hayal edilen programlar ve bir kanaldan beklenen en lüks, güzel, şık, etkileyici medya iletilerini rastlanabilmektedir.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Hareket	Kadının kapalı gözleri	Rahat ve mutlu olmak
Yazı	1- yaşam tarzı güzellik karakteri 2- Lüks güzel büyüleyici	Üstünlük-Çekicilik-Güzellik-Öz güven-etkilemek
Renk	Beyaz	Güvenmek-Mutlu olmak
Mekan	Çimen	Doğallık-rahatlık
Logo	LBC logosu	Güvenmek
Renk	Yeşil ve beyaz	Doğallık- güzellik
Şekil	Yuvarlık dalgalar	Büyülemek-hayal etmek

Tablo 13. LBC reklamında gösterge, gösteren, gösterilen

Çekim	Düz anlam	Yan anlam
1	Güzel, beyaz, az makyajlı kadın yeşil çimenin üstünde gözlerini kapatarak dinlenmiş yumuşak tenine dokunmuş ve sanki uyumuş gibiydi.	LBC Kanalını izlerken huzurlu ve rahat olacaksınız. Ayrıca hayal ettiğiniz programlar LBC kanalında sunulmaktadır.
2	Lüks güzel büyüleyici	Kanal diğer kanallara göre daha üst düzeyde bir kanal olup izleyicileri büyüler.

Tablo 14. LBC reklamında düz anlam, yan anlam

Karşıtlıklar	
Kadın	Erkek
Beyaz	Siyah
Mutlu	Mutsuz
Rahat	Rahatsız
Genç	Yaşlı
Güzel	Çirkin
Etkili	Etkisiz

Tablo 15. LBC reklamında karşıtlıklar

LBC orijinal, etkileyici, rahatlatıcı ve izleyicilerin hayatını süsleyen, hayallerini gerçekleştiren olduğunu göstermek için reklamda uygun beden dili kullanılmıştır.

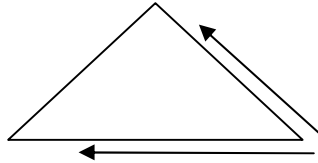
Reklamın temel boyutu LBC normal bir kanal değil, bir kanaldan daha fazlasıdır. Reklamda beyaz ve yeşil renk kullanmıştır, yeşil rahat ve huzur demektir. beyaz da güvenilir olmaktır. Yakın çekim yöntemin kullanılmasıyla duygular ve renklerin detayları belli olmuştur.

LBC sizin hayatınızda en çok izlenen kanal olmuştur. LBC'de yayınlanan programlarla izleyicinin beklentisine uygun mesajlar ile en çok izlenen kanal olmaya devam etmektedir. Etkileyici olup izleyiciyi kanal başında tutmaktadır.

3.2.6. Cezayir Samira kanalındaki Ferdi Plast reklamının analizi

Cezayir elleriyle yapılan uluslararası kalitesi

FERDİ PLAST REKLAM FİLMİ (GÖSTEREN)

(GÖSTERİLEN)

FERDİ PLAST ÜRÜNLERİ

(YORUMLAMA)

Şekil 7. Ferdi Plast Reklamının Pierce Üçlü Ayrımı gösterilmesi

Fotoğraf 9. Ferdi plast reklamının fotoğraf kareleri

Bu reklamdaki çocuklar için plastik ürünlerin üretimi Ferdi Plast Cezayirli Şirketine aittir. Reklamda, şirket yüksek kaliteli plastikten imal edilmiş ürünlerini tüketiciye tanıtmaya çalışmıştır. Üreticinin hedef kitlesi ise ilkököl çocuklarıdır. Yaşamın bu aşamasında çocuklar ve anneleri arasında güçlü bir ilişki vardır. Her anne çocuğunun rahatlığını önemser ve mutlu, huzurlu bir çocukluk geçirmesini istemektedir. Her anne çocuğunun çocukluktan zevk alması için her türlü konforu, mutluluğu ve eğlenceyi sağlamaya çalışmaktadır. Şirketin ürünleri, çocuğunuza sahip olmasını istediğiniz mutluluk, eğlence ve rahatlığı gerçekleştirecektir. Şirketin ürünleri, çocuklarınızın uyku, ödev, yemek, oyun ve günlük aktivitelerinin sırasında, çocuğunuzun yaşamının her alanında rahatlık ve mutluluk sağlayacaktır. Ayrıca ürünlerimiz, çocuklarınızın daima yanınızda olmalarını sağlamaktadır.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Anne ve Çocukları	Huzurluk-eğlencelik-mutluluk-rahatlık-aile
Nesne	Ferdki Plast ürünleri: Yataklar, dolaplar, sandalyeler, oyuncaklar, çizim kalemler	Zevk-mutluluk-çeşitlik-eğlence
Mekan	Ev	Huzurluk-sığınmak
Renk	Renkli ürünler	Mutluluk-çeşitlik-çocukluk
Yazı	Cezayir elleriyle uluslararası kalite	Güvenmek-kalitelik-ürün Cezayirli olduğu

Tablo 16. Ferdi plast reklamında gösterge, gösteren, gösterilen

Çekim	Düz anlam	Yan anlam
1	Bir çocuk yatağında kitap okumuş, kardeşi ise odada koşuyormuş, annesi kıyafetlerini katlıyormuş.	Ferdi Plast yatakları çocuklarınıza mutluluk sağlar. Ferdi Plast yataklarıyla çocukların yatak odaları farklı ve ayrıntılı olacaktır. Çocuklar rahat ve mutlu olacaktır.
2	Çocuklar annesiyle oyun oynuyorlarmış, resim çiziyorlarmış, mutfakta yemek yiyorlarmış.	Ferdi Plast Şirketin ürünleri, çocuklarınızın uyku, ödev, yemek, oyun ve günlük aktivitelerinin sırasında, çocuğunuzun yaşamının her alanında rahatlık ve mutluluk sağlayacaktır.
3	Cezayir elleriyle uluslararası kalite	Ferdi Plast Şirketin ürünleri Cezayirli, kaliteli ve güvenli olmasıdır.
4	Reklamda örtülü ve Cilbabı giymiş kadın	Cezayir Müslüman bir ülke

Tablo 17. Ferdi plast reklamında düz anlam, yan anlam

Karşıtlıklar	
Kadın	Erkek
Beyaz	Siyah
Mutlu	Mutsuz
Rahatlı	Rahatsız
Küçük	Büyük
Örtülü	Örtüsüz
Milli	Uluslararası

Tablo 18. Ferdi plast reklamında karşıtlıklar

Beden dili, şirketin ürünlerini kullanırken mutluluğu yansıtan çocukların yüzündeki güzel bir gülümsemeyle reklamda açıktır.

Reklamın temel boyutu vardır: Ürünlerimiz çocuklarınızın mutluluğu ve konforu için üretilmiştir. Cezayirli ürünlerimiz yüksek kalitededir, bu nedenle yabancı ürünü seçmeye gerek yoktur.

Çocukluk dönemini ifade eden renkler pembe, mavi, yeşil, sarı, kırmızı ve turuncu seçilmiştir. Ayrıca genelde çocuklar renkleri sever ve renkli şeylerle kendilerini mutlu ve eğlenceli hissederlerdir. Çocuklar yaşamlarını renklerle doldurmayı severler çünkü renkler mutluluklarına neden olur.

Geleneksel Cezayir kıyafetini giyen reklamdaki kadınların ortaya çıkışıyla, Cezayir kültürünü ifade eden elbiselerdir. Ayrıca, başörtüsü Cezayir'in Müslüman bir ülke ve muhafazakar olduğunu doğrulamaktadır.

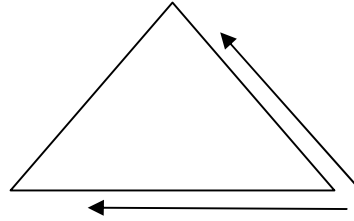
Reklamdaki var olan genel çekim yöntemiyle, reklamın genel öyküsü izleyicilere gösterilmiştir. Yakın çekim yöntemin kullanılmasıyla duygular ve renklerin detayları belli olmuştur.

Ürünlerimiz çocuklarınızla mutluluğunuz için üretilmiştir. Öyleyse, çocuğunuzun yaşamlarının bu önemli aşamasında konfor ve mutluluğun tadını çıkarmasını istiyorsanız Ferdi Plast ürünlerini seçiniz. Sizi mutlu etmek için ürünümüz üretilmiştir. Yerel ürünün kalitesi yabancı üründen daha düşük olduğu konusunda ortak bir fikir vardır. Ancak bu reklam yoluyla ürünlerimizin Cezayirlidir aynı zamanda uluslararası kaliteli de olduğunu ve güveninizden zevk alacağınızı onaylamaktadır.

3.2.7. Lübnan OTV Kanalındaki Lübnanlı Fransız Bankasının reklam analizi

Hedeflerin gelişiyor, bankan ise o da gelişiyor mu?

LÜBNANLI FRANSIZ BANKASININ REKLAM FİLMİ (GÖSTEREN)

(GÖSTERİLEN)

LÜBNANLI FRANSIZ BANKASI

(YORUMLAMA)

Şekil.8 Lübnanlı Fransız bankasının Reklamının Pierce gösterilmesi

Fotoğraf 10. Lübnanlı Fransız reklamının fotoğraf kareleri

Bu televizyon reklamı Lübnanlı kadınlara, (Lübnanlı Fransız Bankası)'ı tarafından yönetilmiştir. Özet olarak bildiğimiz gibi hedeflere ulaşmak her zaman zordur. Fakat Lübnanlı Fransız Bankası aracılığıyla artık kadınların hedeflerinin gerçekleşmesi daha kolay ve mümkündür. Artık iş kadını olmak yada başarılı bir projenin sahibi olmak veya zengin bir kadın olmak daha kolay ve mümkündür.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Kadın	Liderlik-Güçlü olmak
Mekan	Şirket	Hedeflerin gerçekleşmesi
Renk	Beyaz	Güvenmek-umudu vermek
Yazı	Lübnanlı Fransız Bankası hedeflere katkıda bulunuyor.	Güvenmek-Destekçi

Tablo 19.Lübnanlı Fransız Bankasının gösterge, gösteren, gösterileni

Çekim	Düz anlam	Yan anlam
1	Kadın, bir şirket içindeki toplantıda talimatları ve açıklamaları vermiştir.	Lübnanlı Fransız Bankasının aracılığıyla bu kadın gibi sende olabilirsin.
2	Hedeflerin geliyor, bankan ise geliyor mu?	Lübnanlı Fransız Bankası sürekli geliyor tamamen hedeflerin gibi dolayısıyla Lübnanlı Fransız Bankası senin bankan da olsun. Bizi seçiniz bizimle hedeflerinizin gerçekleşmesi mümkündür.
3	Lübnanlı Fransız Bankası hedeflerinize katkıda bulunuyor.	Bizi seçiniz bizimle hedeflerinizin gerçekleşmesi mümkündür.Sizi en iyi destekleyen bu bankadır.

Tablo 20.Lübnanlı Fransız bankasının reklamında düz anlam, yan anlam

Karşıtlıklar	
Kadın	Erkek
Beyaz	Siyah
Güvenli	Güvensiz
Özgüven	Özgüvensizlik
Kararlı	Kararsız
Bağımlı	Bağımsız
Genç	Yaşlı

Tablo 21.Lübnanlı Fransız bankasının reklamında karşıtlıklar

Reklamdaki genç kadının kullandığı beden diliyle reklamın genel öyküsü: "Lübnanlı Fransız Bankası aracılığıyla artık kadınların hedeflerinin gerçekleşmesi daha kolay ve mümkündür. Artık iş kadını olmak yada başarılı bir projenin sahibi olmak veya lider, zengin bir kadın olmak daha kolay ve mümkündür." anlaşılmıştır. Reklamda kadın iş toplantının başındayken, diğer toplananlara ellerini kullanarak, kendisine güvenerek bir konu anlatmıştır. Bundan kadının iş kadını yada müdür veya lider olduğu anlaşılmıştır.

Reklamın temel boyutu vardır: Lübnanlı Fransız Bankası kadınların hayallerini veya hedeflerini gerçekleştirmek için bulunmaktadır. Lübnanlı Fransız Bankası sadece kadınların değil bütün Lübnanlıların ve gençlerin bankasıdır. Lübnanlı Fransız Bankası sadece Lübnanlı değil, hem Lübnanlı hem de Avrupalı bir bankadır.

Reklamdaki beyaz renk çok alan almıştır. Beyaz rengi güvenmek demektir. Reklamdaki kadın çağdaş resmi iş kıyafetleri giyinmiştir. Beyaz gömlek ve lacivert etek.

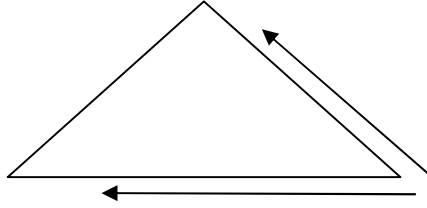
Reklamdaki var olan genel çekim yöntemiyle, reklamın genel öyküsü izleyicilere gösterilmiştir. Yakın çekim yöntemin kullanılmasıyla duygular ve renklerin detayları belli olmuştur.

Başarılı bir kadın olmak istersen, hayatının gelişiminin devam etmesini istersen Lübnanlı Fransız Bankasını seçiniz. Lübnanlı Fransız Bankası bütün Lübnanlılar için ve bütün gençler için inşa edilmiştir. Hayatınızı geliştirmek için, hedeflerinize ulaşmak için hizmetinizdeyiz. Bankamız sadece Lübnanlı değil Avrupalı da bir Bankadır. Güvenmeyi hakketmektedir.

3.2.8. Cezayir Samira kanalında Molfix bez reklam analizi

Hadi çocuklar güzelci yürüyünüz

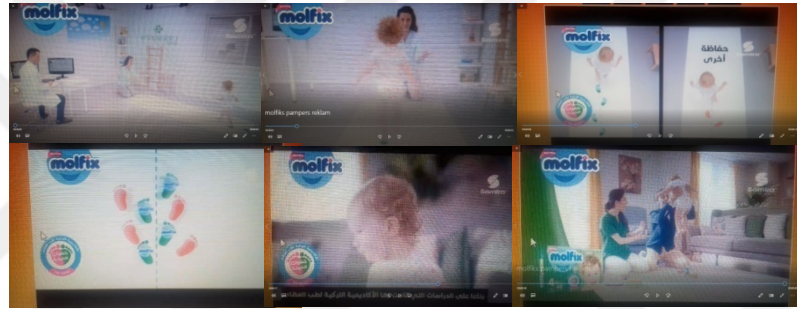
MOLFİX BEZ REKLAM FİLMİ (GÖSTEREN)

MOLFİX BEZİ (GÖSTERİLEN)

(YORUMLAMA)

Şekil.9 Molfix Bez reklamının Pierce üçlü ayrımı açısından gösterilmesi

Fotoğraf 11. Molfix bez reklamının fotoğraf kareleri

Bu reklamda Molfix bez üretim şirketine aittir. Bu reklam yöntemiyle üretici ürünü tüketiciye tanıtmaya çalışmıştır. Molfix bez sadece normal bir bez değildir. Molfix çocuğunun güzelce ve sağlıklı yürümesini sağlar. Çocuktan babaları ve anneleri yürümesini bekliyorlardır. Molfix bezi kullanırsanız çocuğunuz diğer çocuklardan daha farklı ve daha rahat yürüyen bir çocuk olacaktır.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Molfix bez	Korunmak-rahat-öz güvenmek-mutlu olmak-güzelce yürümek-temiz bırakmak
Mekan	Çocuk polikliniği-ev	Sağlıklı olmak-Güvenmek-sığınmak-mutluluk
Renk	Beyaz	Güvenmek-sağlıklı olmak-mutluluk
İnsan	Doktor	Güvenmek-sağlıklı olmak
İnsan	Erkek, kadın, çocuk	Aile- huzur- mutluluk

Tablo 22.Molfix reklamında gösterge, gösteren, gösterilen

Çekim	Düz anlam	Yan anlam
1	Doktor çocuğun adımlarının şekline bakıyor ve onu kaydediyor.	Doktorlar ürünün kaliteli olmasına şahit olmuştur. Demek ki ürün güvenli ve sağlıklıdır.
2	Çocuk annesine adım adım ilerliyormuş ve annesi ona sarılmıştır.	Annelere şöyle bir mesajı vardır. Çocuklarınıza sevginiz gerekir. Fakat çocuklarınızı severseniz sağlıklarına da özen göstermelisiniz. Sağlıklı olması için ve mutluluğunuzun devamı için Molfix bez üretilmiştir.
3	Molfix bez takan çocuk doğru ve hızlı adımlar atmış fakat normal beze takan çocuk yanlış ve yavaş adımları atmıştır.	Çocuğun doğru ve hızlı adımları atması için Molfixi kullanın, Molfix normal bez değil, Molfix medikal bir bez markasıdır. Molfix çok farklıdır. Molfix koruyor ve çocuğun adımları hızlandırır ve düzeltir.
4	Erkek ve kadın çocuğuna gülerek sarılıyor.	Molfix bezi kullandığınızda sadece çocuğunuz değil sizde mutlu olacaksınız.

Tablo 23.Molfix reklamında düz anlam, yan anlam

Karşıtlıklar	
Kadın	Erkek
Beyaz	Siyah
Güvenli	Güvensiz
Özgüven	Özgüvensizlik
Küçük	Büyük
Sağlıklı	Hasta
Baba	Anne
Evli	Bekar
Temiz	Kirli
Mutlu	Mutsuz

Tablo 24.Molfix reklamında karşıtlıklar

Reklamda kullanılan beden dili reklamın genel öyküsüyle uygundur. Baba ve annenin hep yüzünde büyük bir gülümseme vardır. Bundan Molfix bez bütün aile mutlu eder. Molfix kullanırsanız anne ve babalar da mutlu olacaktır.

Reklamın temel boyutu vardır: Molfix normal bir bez değildir. Molfix çocuklarınızın düzgün yürümesine sağlayan bir üründür. Molfix kullandığınızda çocuğunuz çok mutlu olacaktır. Diğer çocuklar gibi hep ağlamayacaktır. Bezin yan etkisinden bebeğiniz şikayetçi olmayacaktır ve sadece çocuğunuz mutlu olmayacak bütün aile mutlu olacaktır.

Reklamdaki beyaz renk çok alan almıştır. Beyaz rengi güvenmek demektir. Ayrıca ürünün sloganı ve paketi yeşil ve mavi renkle olmuştur. Yeşil ise sağlığı gösterirken, mavi temiz bırakmak ve huzuru göstermektedir.

Reklamda kadın ve erkek kıyafetleri aynı ürünün paketinin renkleri gibi olmuştur. Kadının gömleğinin rengi yeşil, mavi ise erkeğin gömleği olmuştur. Bildiğimiz gibi yeşil sağlıklı olmayı göstermektedir. Mavi ise temiz bırakmaya ve huzuru göstermektedir. Baba ve anne Molfix'i çok sevdiği için ve ona çok güvendiği için onun kıyafetlerinin rengi aynı Molfix paketinin rengi seçilmiştir.

Molfix çocuk bezi, sağlıklı çocuk bezleri risklerinden ve hastalıklarından çocuğunuzu korumaktadır. Ek olarak, Molfix bezleri bebeğinizin kemiklerinin uygun şekilde büyümesine yardımcı olmaktadır. Molfix çocuğunuzun yaşamının bu aşamasında karşılaşılabileceği sağlık risklerinden korumaktadır. Molfix bebek bezlerinin özellikleri çocuğunuzun mutlu, sağlıklı ve güvenli bir şekilde normal büyümesini sağlamaktadır.

Molfix çocuk bezleri doktorlar ve uzmanlar tarafından önerilmektedir. Bu yüzden sizin güveninize ve tercih ettiğinizi hakketmektedir. Molfix bebek bezini seçerseniz, gülüşünüzle ve çocuklarınızın gülüşleriyle mutlu bir hayatınız olacak. Bebeğiniz için sağlıklı ve hastalıksız mutlu bir yaşam istiyorsanız bir Molfix bebek bezi satın almanız gerekmektedir.

3.2.9. Lübnan MTV Kanalında Mezza alkolsüz bira reklamının analizi

İç, dans et

MEZZA ALKOLSÜZ BİRA REKLAM FİLMİ (GÖSTEREN)

(GÖSTERİLEN)

MEZZA BİRA ŞİŞELERİ

(YORUMLAMA)

Şekil.10 Mezza Alkolsüz bira reklamının Pierce üçlü Ayrımı

Fotoğraf 12. Mezza alkolsüz bira reklamının fotoğraf kareleri

Bu reklam Mezza içecek üretim şirketine aittir. Bu reklam yöntemiyle üretici ürünü tüketiciye tanıtmaya çalışmıştır. Mezza alkolsüz bira içerseniz sizi keyifli ve mutlu bırakacaktır. Reklamdaki hamile kadın ürünün sağlıklı olduğunu göstermektedir. Mezza alkolsüz bira size bol enerji verecektir. Mezza alkolsüz ama tadı sizi delirtecektir. Onu içtikten sonra dans edeceksiniz.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Mezza şişeleri	Çeşitlik- ferahlamak-lezzet
Mekan	Araba-asansör-balkon-teraz-iş yeri	Eğlenmek- aktif olmak- nerdeyse mutluluk- her yerde içilir
Renk	Yeşil- beyaz	sağlıklı olmak-doğallık-güvenmek
İnsan	Hamile-yaşlı adam-geçer erkek-geçer kızlar-ev hanımı-	Güvenmek-sağlıklı olmak-herkese uygun- öz güvenmek- sevinmek- özgürlük
Ses	İç, dans et	Keyifli olmak- mutluluk-özgürlük
Yazı	Mezza farklı tatlarla alkolsüz bira	Sağlıklı-lezzet-ferahlamak-güvenmek

Tablo 25.Mezza alkolsüz bira reklamında gösterge, gösteren, gösterileni

Çekim	Düz anlam	Yan anlam
1	Hamile kadın dans etmiştir.	Mezza içecek alkolsüz sağlıklı hamilelere zararı yok ve genelde zararlı değildir.
2	Yaşlı adam Mezza içtikten sonra deli gibi dans etmiştir.	Yaşlı bile olsan Mezza sana zarar vermez ayrıca seni gençleştiriyor . Aktif sağlıklı bir yaşlı adam olmak yada genç gibi olmak istersen Mezza iç.
3	Bir genç işçi erkek Mezza içecekten içmiş sonra hemen dans etmeye başlamıştır.	Senin işlerini iyi yapmak istersen enerjili olmak istersen işleri yapmak için Mezza iç.Tüm yorgunluğunu unutturacaktır.
4	Bir kız evin terasında sevgilisiyle Mezza içmiş ve dans etmiştir.	Sevgilinle mutlu olmak istersen Mezza alkolsüz bira iç.
5	Asansör yukarı giderken içinde bir kadın dans etmiştir.	Mezza size enerjilerle doldurur onu içtikten sonra sizin içinizdeki pozitif enerji artacaktır. Çok keyifli olacaksınız.

Tablo 26.Mezza alkolsüz bira reklamında düz anlam, yan anlam

Karşıtlıklar	
Kadın	Erkek
Beyaz	Siyah
Güvenli	Güvensiz
Özgüven	Özgüvensizlik
Yaşlı	Genç
Sağlıklı	Zararlı
Mutlu	Mutsuz
Keyifli	Keyifsiz
Hamile	Bakire

Tablo 27.Mezza reklamında karşıtlıklar

Reklamda kullanılan beden dili reklamın genel öyküsüyle uygundur. Reklamdaki bütün var olan kişiler Mezza alkolsüz bira içtikten sonra hemen dans etmiştir. Bundan herkesin mutlu ve keyifli olduğu anlaşılmıştır.

Reklamın temel boyutu vardır: Mezza alkolsüz bira sağlıklı bir biradır. Mezza sizi ferahlatır ve enerji verir. Mezza güvenli bir içecek olduğu için herkes için uygundur. Keyifli olmak isterseniz artık alkollü bira almaya gerek yoktur, Mezza alkolsüz bira için ve keyfinize bakın.

Reklamda beyaz renk ürünün güvenli olduğunu yansıtmaktadır. Ayrıca yeşil renk sağlıklı olduğunu anlatmıştır. Ayrıca reklamdaki oyuncuların hepsi mutluluğu

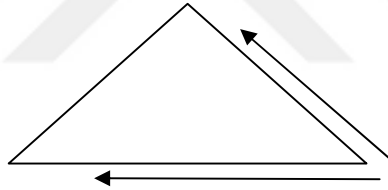
yansıtmak için rengarenk kıyafetler giyinmiştir. Reklamda kullanılan giyimler renkli ve gündelik kıyafetleri normal ve günlük hayatı yansıtmak için kullanılmıştır. Kullanılan kadın kıyafetleri çağdaş ve moda uygun olmuştur.

Mezza alkolsüz içecek sizin sağlığını için güvenlidir. Hiç zararı yoktur. Öte yandan Mezza alkolsüz olmasına rağmen sizi keyifli,mutlu bırakmaktadır. Alkollü biranın etkisini size uyandıracaktır. Mutlu olmak için alkollü içecek içmeye gerek yoktur. Mezza deneyin bakın ne kadar keyifli olacaksınız. Mezza'yi herkes beğendi; küçük, büyük, yaşlı, genç, kız, erkek, kadın, adam, zayıf, şişman onu beğenir. Her kişiye uygundur. Mutlu olmak isterseniz ve enerjiye ihtiyacınız varsa Mezza bira için ve ona güvenin. Tadına bayılacaksınız çünkü farklı tadı vardır. Haydi tatlarını keşfedin.

3.2.10. Cezayir Samira Kanalında Ubi meyveli süt reklamının analizi

Ubi benim sütüm

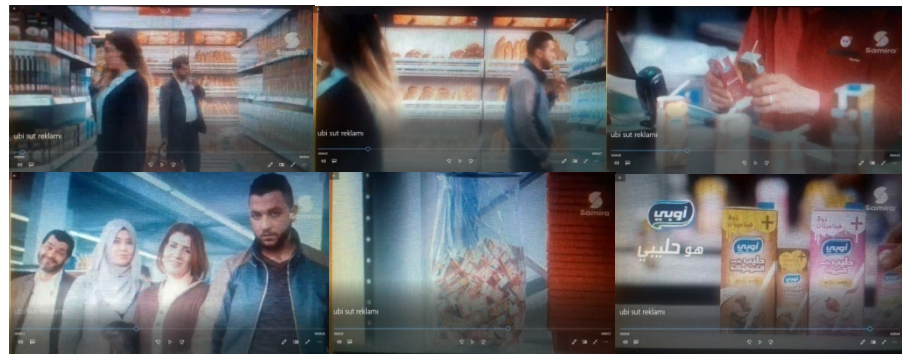
UBİ MEYVELİ SÜT REKLAM FİLMİ (GÖSTEREN)

UBİ MEYVELİ SÜT (GÖSTERİLEN)

(YORUMLAMA)

Şekil.11 Ubi Meyveli Süt Reklamının Pierce gösterilmesi

Fotoğraf 13. Ubi süt reklamının fotoğraf kareleri

Ubi çok lezzetli çikolatalı ve meyveli süttür. Çok lezzetli olduğu için herkes markette alışveriş yaparken onu seçer ve kasaya gelmeden önce onu içip bitirir.

Kasadaki adam bu olaya şaşırmıştır ama sonunda o da Ubiden gizli gizli içmiş tadına bayılmıştır. Ubiyi herkes beğenir ve o herkes için üretilmiştir. Reklam sonunda ise bebek sesiyle Ubi benim sütüm denilmiştir. Demek ki bebeklere de uygun ve sağlıklıdır.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Ubi meyveli süt paketleri	Çeşitlik-lezzet
Mekan	Market	Alışveriş
Renk	Yeşil- beyaz-mavi	Sağlıklı olmak-doğallık-güvenmek
İnsan	Çocuk- iki çift kadın ve erkek- genç kız	Aile- batılı ve doğulu Cezayirli kadın- çeşitlik
Ses	Bebek sesi	mutluluk-Güvenmek
Yazı	Ubi o benim sütüm	Sağlıklı- lezzet -güvenmek

Tablo 28.Ubi süt reklamında gösterge, gösteren, gösterilen

Çekim	Düz anlam	Yan anlam
1	Farklı insanlar markette alışveriş yapmıştır.	Alışveriş yaparken Ubi sütü alıp içmişlerdir. Demek ki alışverişini bitirmeden aldığı Ubi sütü tadına doymadığını için ve heyecanlandığını için marketten çıkmadan bitireceksin.
2	Marketin çöp torbası Ubi süt paketlerle dolu olmuştur.	Ubi'nin lezzetine dayanamayacaksınız satış noktasından çıkmadan onu içeceksiniz. Ubi en çok satılan süt ürünüdür.
3	Ubi büyük ve küçük paketleri	Ubinin iki tür paketi vardır. Aile ve bireysel olanı bulunmaktadır.
4	Alışveriş yaparken bir kız ve bir adam ayrı ayrı Ubi içmiştir. Ancak kasada aile ve çift olarak çekilmişlerdir.	Ubi ürünü hem tek kişi hem de aile için iki türlü paketi vardır.

Tablo 29.Ubi süt reklamında düz anlam, yan anlam

Karşıtlıklar	
Kadın	Erkek
Evli	Bekar
Beyaz	Siyah
Güvenli	Güvensiz
Küçük	Büyük
Sağlıklı	Zararlı
Mutlu	Mutsuz
Keyifli	Keyifsiz
Lezzetli	Lezzetsiz

Tablo 30.Ubi süt reklamında karşıtlıklar

Reklamda kullanılan beden dili reklamın genel öyküsüne uygundur. Reklamdaki kasadaki adam müşterilere Ubi paketleri bitirdikleri için sinirlendiğinde herkes yüzünde ona aynı hareketi yapmış. Sanki yapacak bir şey yok çok lezzetli olduğu için içtik onu der gibi bakmışlardır.

Reklamın temel boyutu vardır: Ubi süt sadece çocuklar için değil herkes için büyükler ve küçükler için, evli ve bekar için genç ve yaşlı için bir meyveli süttür.

Reklamda beyaz renk ürün güvenli olduğunu yansıtmaktadır. Ayrıca yeşil renk sağlıklı olduğunu anlatmıştır. Mavi renk ise Ubi sütün doğal olduğunu yansıtmıştır.

Reklamda kullanılan giyimler gündelik kıyafetleri normal ve günlük hayatı yansıtmak için kullanılmıştır. Ancak bir kadın örtülü diğeri ise örtüsüzdür. Bunun sebebi ise Cezayirli batılı ve doğulu kadını temsil etmektir.

Ubi meyveli sütünün tadını dayanamazsınız. Paketini hemen içeceksiniz çünkü çok lezzetlidir. Ubi süt hepinize uygun, doğal ve sağlıklıdır. Ayrıca genelde süt içmek çok sağlıklı sadece çocuklar için değil büyüklerin kemikleri hastalıklardan korumak için de süt içmek önemlidir. Sade süt tadını beğenmezseniz size meyveli süt yaptık. Hem süt hem de meyve faydalarını göreceksiniz. Ubi sütü için ve mutlu olun.

SONUÇ

Yukarıda iki farklı ülkenin televizyon reklamlarının göstergebilimsel yöntemle analiz edilerek bazı çıkarımlara ulaşılmıştır. Bu çıkarımlar, televizyon reklamlarında gösterilen kadın imajını ve kadından yola çıkarak toplumun nasıl bir özellik gösterdiğini tespit etme imkanı sağlamıştır. Tarihsel açıdan iki Arap devlet olan Cezayir ve Lübnan, Fransa tarafından sömürülmüş ve bu sömürde işkencelere maruz kalmıştır. Bu sömürü sadece toprak kazanımı için olmayıp kültürel ve toplumsal değişimlerle toplumda tamamen Fransa'nın sanki bir nüshasını oluşturmaya çalışmıştır. Değişimlerden ilk göze çarpan, Arapçanın arka plana atılmasıyla Fransızcanın anadil gibi halkın öğrenmesi ve konuşması gerekli görünmesidir. Bunun modernliğin bir basamağı gibi kabul edilmesiyle Fransızca, bu ülkelerde günlük dil halini almıştır. Dillerinde oluşan bu yönelim doğal olarak toplumların yaşam biçimini de etkilemiştir. Hatta Lübnan, Fransa'dan dini açıdan daha çok etkilenmiştir ve ülkenin çoğu seküler Hristiyan Arap'tır. Buna rağmen

Cezayir'in çoğu Müslüman Arap'tır. Bu gibi etkileri kadınların televizyon reklamlarındaki tasarımından anlamak mümkündür.

Kadın her iki ülkede de televizyon reklamında yer almıştır. Reklam konusu baz alındığında Lübnan'da bira reklamı televizyonda yayınlanırken, Cezayir'de bu gibi ürünlerin reklamları yapılmamaktadır. Bundan yola çıkarak Lübnan toplumunun, sosyal ve dini gelenekler tarafından yönetilmeyen buna bağlı olarak daha fazla özgür bir toplum olduğuna ulaşılabilir. Lübnanlı kadınlar da, diğer Arap kadınlardan daha özgürdür. Örneğin Lübnanlı kadın, erkek arkadaşıyla bira içebilir ve evlenmeden cinsel ilişkide bulunabilir ve toplumun genel ahlaki görüşüne göre bu durum gayet normal karşılanır. Gelenekleri ve erkek egemenliğini, birçok Arap toplumunda olduğu gibi, Lübnanlı kadınlar sürekli kontrol etmişlerdir. Cezayir toplumundaki kadınlar hâlâ sosyal geleneklerin ve erkek egemenliğinin kontrolüne maruz kalıyorlardır. Özgürlükleri Lübnanlı kadınlara kıyasla daha az olduğu söylenebilir. Çünkü toplumun oluşturduğu sosyal sınırları aşamamışlardır, gelenek ve göreneklerin üstesinden gelememişlerdir. Evlilik erkekle ilişkilerde en doğru olandır ve bira ya da alkol içmek toplumun genel algısına göre yanlış ya da yasaktır.

Lübnan ve Cezayir toplumunun doğasını anlamak için, televizyon reklamlarının göstergebilimsel analiz yöntemiyle incelenmesiyle Lübnan topluluğu, geleneklerin yönettiği Cezayir toplumuna kıyasla daha açık ve modern olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun en büyük nedenlerinden biri Lübnan toplumunun Hristiyan çoğunluğa sahip olmasıdır. Bu çoğunluğun politikada, medyada ve Lübnan toplumunda her alanda geniş ve büyük bir etkisi vardır. Cezayir toplumu Müslüman çoğunluğa sahiptir ve bu nedenle modernliği dine aykırı olarak görmüş ve Fransız toplumunun bir kopyası olmayı kabul etmemiştir. Cezayir, toplumsal ve kültürel yapının her alanında Fransa'nın etkisini en aza indirip, İslam ve Arap kimliğini korumuştur. Bu sonuca televizyon reklamlarından ulaşılmıştır.

EKLER

Nefissa'nın Öyküsü

Yağmurluklu genç adamlardan biri, kollardan birinin sorumlusuydu.Yağmurluğunda kan vardı: Başkan yardımcısını götürüyordu.FLN yetkilisini simgeleyen giysiyle sivil adam mavi yağmurluklu öbür iki gence buyruklar veriyordu...

"Kadınlarla çocukları Sevre-Babylone'daki Metro'ya götürün.Biz Saint Germain Bulvarına geri dönüp onları peşimize düşüreceğiz."Fransızca konuşuyordu.Sonra Arapça olarak iyilik diledi:"Barake."

Birlikler ayrıldı,ama Nefissa erkeklerle birlikte yürüdü.

Hanna ona "Senin kadınlarla gitmen gerekiyor." dedi."Seni onların yanına götüreyim."

"Onlarla gitmem.Onlar yalnız birer eş.Ben bir militanım."

Yeni başkan sorunun ne olduğunu öğrenmek için döndü.Çiçek bozuğu,hüzünlü genç bir yüzü vardı.

Hanna ona "Bu kız kadınlarla gitmek istemiyor." dedi.

Nefissa "Ne hakla benden böyle söz edebilirsiniz?" diye sordu."Sen aramızdan biri bile değilsin.Ben FLN militanıyım ve yerimde birliğin yanındır."

Başkan Nefissa'ya "kadınların yanına git."dedi.

Nefissa "Hayır." dedi."Ben bir militanım.Yerim birliğin yanındır."

Başkan "Senin görevin emirlere uymaktır." dedi.

Nefissa "Benim hücremden değilsin."dedi."Yabancılardan emir almam."

Başkan "Seni gitmeye zorlayamam."dedi.Doğrudan Hanna'ya seslenerek "Ona göz kulak ol."diye ekledi."Barake."

Hanna "Elimden geleni yaparım." diye söz verdi.

Nefissa "Ben başımın çaresine bakarım."dedi."Ben kendi hücremin militanıyım."Ama başkan yürüyüp uzaklaşmıştı...

...Kumandan "Bu arama yönetmelik gereği."dedi."Tanıkların önünde yapılır.Tepeden tırnağa olmak zorundadır."

Kumandan Nefissa'nın eteğini çoraplarının üzerine kaldırdığı zaman Hanna öne atılmaya çalıştı,ama omzunda bir el durdu.Arkasında iki aynasız duruyordu.Gülüyorlardı.Ama tabancılarını da çekmişlerdi.

İçlerinden biri subay olanı,"Unutma artık Fransız yurttaşı sayılırsın."dedi.

"Eğer daha önce görmediysen izleyebilirsin,ama yerinden kıpırdama."

Hanna "Ama bu iğrenç."dedi."İğrenç ve aşağılayıcı."

Subay yeniden "Kıpırdama."dedi.

Nefissa bir kez bağırdı.Kumandanın eli kalçasının altını araştırırken uyluklarını kapalı tutmaya çalışarak kendini sıkıyordu.Kumandan bir adım geri çekilerek elini arkasıyla iki kez dizlerinin arasına vurdu.Nefissa'nın bacakları ayrılınca sağ elini kasıklarının arasına soktu.Nefissa kıvranıp inledi.

Kumandan "Burada sert bir şey var."dedi."Ama bu kez bir kamış değil.Siz müslüman kızlarını bilirim.Her şey için en uygun depo orasıdır.Öyle değil mi küçük hanım."

Nefissa duvara doğru bir şeyler mırıldandı.Sonra bağırdı,sonra bir şeyler daha söyledi.Kumandan "Bana bunları yutturmaya kalkma,canım."dedi."Ben yaşamın gerçekleriyle sen daha doğmadan tanıştım."

Kumandan kısa bir an elini çekip kuvvetli asıldı:Nefissa'nın külotu ayak bileklerine indi.Bir teslim bayrağı gibi beyazdı.

Kumandan "Şimdi yeniden araştırmaya başlayabiliriz."dedi.

Sonra Nefissa naylon ve lastik engellerden sıyrılıp kurtuldu, geriye doğru bir tekme savurdu ve sivri deri topuğuyla kumandanın incik kemiğine vurdu.

Araştırmacı "Merde" diyerek onu ayak bileğinden yakaladı: Boşta kalan sağ eline yeniden Nefissa'nın bacaklarının arasına soktu.

Kumandan homurdanarak Nefissa'nın bacaklarının arasında bir şey çekip aldı.Kanlı pamuk silindiri döşemeye bıraktı."Araştırma tamamlanmıştır."dedi.Ceketinin kolundan mendilini çıkarıp parmaklarını sildi.Mendili yeniden ceketinin koluna yerleştirdi."şimdi gidebilirsiniz çocuklar."dedi."Görüyorsunuz ya eğer suçsuzsanız Fransız adaletinden korkulacak bir şey yok."

Francis Fytton "Manifestation"dan bölümler.

Cezayir'in bağımsızlığı için yapılan gösteriler üzerine kurulu kısa bir öykü

Stand,cilt6,No.3

KAYNAKÇA

- BATI, U. (2013). *REKLAM DİLİ*. İSTANBUL: ALFA BASIN YAYIM.
- Böhürler, A. (2008). *Duvarların Arkasında*. İstanbul: Timaş Yayınlar.
- Elden, M., & Topsümer, F. (2015). *Reklamcılık,kavramlar,kararlar, kurumlar*. İstanbul: İletişim yayınlar.
- Es-Sadevi, N. (2019). *Havvanın Saklı Yüzü Arap Dünyasında Kadınlar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fanon, F. (1970). *A Dying Colonialism*. London: Penguin Books.
- Fanon, F. (1970). *The Wretched of the Earth*. London: Penguin Books.
- Güzel, Ş. (1997). *Cezayir ve Berberiler*. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Köşeli, Y. (2016). *Çağdaş Arap Kadın Anlatılarında Kadının Kimlik Arayışı*. Ankara: Gece Kitaplar.
- Murabet, F. (1968). *La Femme Algerienne*. Paris: Paris Livre.
- Rahbani, L. N. (2010). Women in Arab Media: Present but not heard. *Stanford University* , 3.
- Reşber, Z. (2013). Gerilla Pazarlamanın Temel Unsurlarından Gerilla Reklamcılık Ve Göstergebilim Reklam İlişkisi:Türkiyedeki Gerilla Reklamcılık Uygulamalarının Göstergebilimsel Açıdan İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi* .
- Rowbotham, S. (1994). *Women Resistance and Revolution(Kadınlar Direniş ve Devrim)*. İstanbul: Payel Yayınları.
- Vandvelde, H. (1971). *Condition Feminine: L emancipation est Freinee par le Confirisme sosyal* . Paris: Le Monde.